

GOVERNMENT OF INDIA

DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY

**CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY**

CALL No. JPx2 Nix-Vai

D.G.A. 79.

891. 3077124

Val

cdy II

THE

NIRAYĀVALIYĀO

The last five Upāṅgas of the Jain Canon

निरयावलि या ओ

831.307204

EDITED

FOR THE USE OF UNIVERSITY STUDENTS

With Introduction, Glossary, Notes and Appendices

13875

Dr. P. L. VAIDYA

M. A. (CAL.); D. LITT (PARIS)

Professor of Sanskrit and allied languages

Nawrosjee Wadia College, Poona

1932

شماره ۱۰۰

THE
NIRAYĀVALIYĀO

The last five Upāṅgas of the Jain Canon

निरयावलियाओ

8705

EDITED

FOR THE USE OF UNIVERSITY STUDENTS

With Introduction, Glossary, Notes and Appendices

BY

Dr. P. L. VAIDYA

M. A. (CAL.); D. LITT (PARIS)

Professor of Sanskrit and allied languages

Nowrosjee Wadia College, Poona

JPr2

Nir/Vai

891.305121

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No.....8705

Date.....15.4.59.....

Call No.....JPr.2.....

Niz/Vai

Printed by—G K. GOKHALE, Secretary, Shri
Ganesh Printing Works, 495-496 Shanwar,
Poona No. 2.

Published by—Dr. P. L. VAIDYA
12 Connaught Road, Poona.

अनुक्रमणिका

INTRODUCTION	v
शुद्धिपत्रम्	ixv
निरयावलिधातु				
पठमो वग्गो (कप्पिया)		३
विइओ वग्गो (कप्पवडिंसिया)		३१
तइओ वग्गो (पुप्फिया)		३५
चउत्थो वग्गो (पुप्फचूलिया)		६३
पञ्चमो वग्गो (वाण्हदसा)		६८
प्रथमं परिशिष्टम्—वर्णकादिविस्तारः		७७
द्वितीयं परिशिष्टम्—महाबलजन्मादिवर्णनम्		९५
शब्दकोशः	११३
NOTES	169

INTRODUCTION

THIS edition of the *Nirayāvaliyāo* or the *Nirayāvalisūtra* is chiefly meant for the use of *Ardhamāgadhi* student of the First Year's course in Arts of the Bombay University for the year 1933, and is the first critical edition of the last five *upāṅgas* of the Jain Canon. It is true that Dr. S. Warren published in 1879 his edition of the *Nirayāvaliyāsutta*, een *upāṅga* der Jaina's, Amsterdam (W in the footnotes): it was followed by Rai Bahadur Dhanapati Sing's edition of the text with Candrasūri's commentary and Gujarati gloss in 1885: the Āgamodaya Samiti of Surat also published a third edition of this work in 1922; but none of them could satisfy the needs of a critical scholar or a University student. The first of these editions contains only the first section, i. e., the eighth *upāṅga*, of the Jain Canon, while the Bombay University has prescribed all the five sections. As the Jain studies were not well advanced in the days

of Dr. Warren, his edition is now of interest only to an antiquarian. The two other editions are uncritical and supply no help whatever to the reader. Besides, all the three editions are long out of print.

In preparing the text of this edition I have utilized all the three above-mentioned editions for what they were worth. In addition I have fully collated a manuscript of the bare text (called A in the footnotes) preserved at the Bhandarkar Institute, Poona. I have occasionally consulted another manuscript of the bare text from the same Institute, but could not derive much help from it. I also consulted six Mss. of Candrasūri's commentary on the text and an avacūri in old Marwari language from the same source. I derived much help from other texts of the Jain Canon where passages from this text were repeated. I trust, therefore, that I have been able to give a better text than the one found in previous editions.

In recording variants from the above material at the foot of the page, I have made a judicious selection. I feel it does not serve any useful purpose to note down every possible variant of a Prakrit text, although I do not undervalue such record for the understanding of Mss. tradition. For instance, no two manuscripts will agree in recording the initial ऋ or ॠ in a Jain text, as Jain Gram-

marians give an option in that regard. In my edition, therefore, I have kept invariably initial न. As regards the double nasal, I have followed Prof. Jacobi's rule to keep a cerebral where its Sanskrit prototype has it and a dental in all other cases. ण and ञ are often indiscriminately substituted for न and ञ in Mss., when the latter are followed by a conjunct. I usually retain the vowel as in the Sanskrit prototype if my best Mss. have it. The Mss. of the Jain Canon make a promiscuous use of ण between two vowels, even when the Sanskrit prototype has nothing to do with it. I have in this case put the णञ्ति which alone is sanctioned and recognised by Prakrit grammarians. Lastly, in referring to standard and typical descriptive passages there is considerable variation in Mss; some of them give only the first and last word; some others mention a few additional words at the beginning and at the end. I have followed the best edition in referring to such passages.,

As I have already said above, the Nirayāvaliyāo form the last five of the twelve upāṅgas of the Jain Canon. It would seem that originally these five works had an independent existence, but, being of small extent, were put together, and thus they became the five sections or vaggas of one work (see paras 4 and 5) under a common title Nirayāvaliyāo. The contents would show that this title is true to sense

only in respect of the first section. The second section is related to the first by a threadbare connection as it narrates the fate of Seniya's grandsons, while the first does of Seniya's sons. The third and the fourth sections are again akin, the former narrating the history of some gods and the latter of goddesses. The fifth section is an independent work of small extent and is tacked on to the previous ones.

The first section, *Nirayāvaliyāo*, records the deeds of a series of persons who, as a result of these, went to hell. King Seniya had several sons by different wives: Abhayakumāra seems to be the eldest of them all. The first chapter of this section gives us some details about the birth of Kūṇiya, Seniya's son by his wife Cellanā (§ 20-34), his wicked desire to capture his father's throne during his life-time (§ 35-39), his attempt to deprive his younger brother Vehalla of Seniya's gift to him of a precious necklace and an elephant, and his alliance with his step-brothers, Kāla and nine others, for that purpose (§ 40-56). Being acquainted with this intention of Kūṇiya, Vehalla sought shelter at the court of his maternal grandfather Ceṭaka. Now king Ceṭaka, thinking that Vehalla's cause was a righteous one, made an alliance with nine Mallakis and nine Licchavis to defend his grandson against Kūṇiya and his ten step-brothers (§ 57-59). The

armies met and all the ten step-brothers of Kūṇiya lost their lives on the battle-field, and, on account of their alliance with Kūṇiya for an unrighteous cause, went to Hemābha hell (§ 60-62).

When the battle was being fought, Mahāvīra was on a visit to the town of Campā. The mothers of Kāla and others went to see Mahāvīra and asked him questions about the fate of their sons in the battle. Mahāvīra told them that their sons died on the battle-field, whereupon they retired in distress (§ 8-16). Now Sudharman of the Gautama clan asked Mahāvīra as to where these Kāla and others would be born in their next birth and he told him that they would be born in Hemābha hell. (§ 63-65)

The narratives of Sukāla and other step-brothers of Kūṇiya run on the same plan word for word, and hence the text disposes them of by a mere reference to the story of Kāla (§ 66-67).

The second section is called Kappavadiṃsiyā, as it is rather a continuation of the narratives of Kāla and others given in the Nirayāvaliyāo which is also known under another title Kappiyā. This section narrates the careers of the sons of Kāla and others. They all became monks under Mahāvīra and attained places in various heavens as a result of their religious observances (§ 68-77).

The third section is called Pupphiyā and has got ten chapters, each narrating how by religious practices one attains heavens. Thus in the first chapter we are told how a householder named Aṅgai of Sāvattthi became a disciple of Pārśva, and after practising penances was born as moon in the lunar world (§78-86). Similarly the second chapter tells us how a householder, Suppaiṭṭha of the same town, became the sun in the solar world by similar practices (§87-88). The third chapter is more interesting. It narrates the story of a learned Brahmin Somila by name; when Pārśva was on a visit to Benares, Somila thought he should call on him, and after usual conversations, was converted to Jainism. But after sometime he became slack in his practices of Jain vows, and gradually resumed his Brahmanic ways of thinking. He thus planted all sorts of trees which act is one of the aticāras of Jain vows and as such is prohibited in Jainism. Later he thought he should take the vow of an ascetic dwelling in forest of the class of Disāpokkhiyas, i. e., sprinklers of quarters or space, and began practising fasts of three days at a time. Further in course of time he took a vow to proceed to the end of quarters, and if he fell anywhere in a ditch or so, not to rise up from that place and thus put an end to his life. It is in the course of these wanderings that he met a divine being, who told him that he was going astray. The god repeatedly warned him.

to this effect and suggested to him that he would be going in the right direction if he resumed the Jain vows. Somila did so and after a long practice of the Jain vows, he died and was born as planet Śukra, Venus (89-106).

The fourth chapter of this section narrates the story of a lady named Subhadrā, who longed for children but had none. When she met a band of Jain nuns, Suvratās, she asked them if they knew any means by which she would get a child. They, however, said that as Jain nuns they could not tell her anything of that sort, but would preach her the Jain doctrine alone. On hearing this doctrine Subhadrā first became a disciple and later became a nun of the band of Suvratās. Her longing for children, however, did not disappear, and in that life of a nun she began to fondle children of other people. She received admonitions from nuns on this account but in vain. She then left the upāśraya of Suvratās to live apart from them and continued to indulge in nursing children of others. She continued to practise the Jain vows, but owing to this flaw could not attain a higher place in heavenly regions than that of an attending goddess Bahuputrikā. She waited on Indra, the lord of gods, and by her divine power produced many boys and girls before him. In her next birth this goddess was born in a Brahmin family and was named Somā.

She was married to a Brahmin named Rāṣṭrakūṭa, and in sixteen years of married life got sixteen twins. She was harrassed by so many children and could not enjoy pleasures of life. Again she met the same band of Suvratās, learnt from them the Jain doctrine, and practising the same was destined to be born as god Soma. (§ 107-139).

The remaining six chapters of this section give similar account of several gods, who, by their good acts of previous life, attained a place in heaven (§ 140-147).

The fourth section is called Pupphacūlā. It consists of ten chapters giving us equal number of stories of ladies, who, as good disciples of a band of nuns called Pupphacūlās, secured a place in heavenly regions, and became goddesses of various names. The first chapter of this section narrates the story of Bhūtā, daughter of a householder Sudamṣaṇa. This Bhūtā went to pay a visit to Pārśva, became his disciple and finally turned to be a nun under the Pupphacūlās. While practising the vows she took a fancy of regarding everything impure and would go on washing things with water, which act is against the spirit of Jain vow. As a result of this drawback she could not attain emancipation, but became a goddess in her next birth, it being predicted that she could attain Nirvāṇa in

the subsequent birth. The other nine stories are identical in contents with that of Bhūtā. All of them were pupils of Pupphacūlās and hence the title of the section. All of them had the same drawback in their practice of vows (§ 148-163).

The fifth section is called Vanhidasā, ten (dasa) chapters on the Vṛṣṇis, though in reality the number of chapters is twelve. Another interpretation suggested of this title is, conditions (daśā) of the Vṛṣṇis, but I do not think it correct. There are several instances in Indian literature of such misnomers.

The first chapter of this section tells us how Baladeva's son, Nisadha by name, became first a lay disciple of Ariṭṭhaṇemi. Varadatta, the pupil of Ariṭṭhaṇemi, once asked his master as to how Nisadha, Baladeva's son, attained the prosperity. The master then told him that Nisadha was in his previous birth a prince named Virāṅgada; that he practised penance for fortyfive years under the Siddhārtha monks, was born in Brahmaloḥa and thereafter on the earth as Baladeva's son. He was destined to be a monk in this life and after enjoying a place in heavenly worlds, to attain Nirvāṇa in the following birth (§ 164-189). The remaining eleven chapters narrate similar stories of other sons of Baladeva.

*

*

*

*

Of the two Appendices the first supplies references to passages not given in full in the body of the text. The second gives the story of Mahābala from the Bhagavatī sūtra, as this story is referred to frequently in this work. I have added a glossary of words occurring in the text together with their meanings in Sanskrit and English. A few notes at the end will help an intelligent reader to master the text thoroughly.

12 Connaught Road, }
 POONA. }
June 1932.

P. L. VAIDYA

शुद्धिपत्रम्

पृष्ठम्	पंक्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्
८	१०	केरिसएहिं	केरिसएहिं भोगेहिं केरिसएहिं
११	२४	कट्टु	कट्टु
१७	३	सिच्चावेसि	सिच्चावेसि
२४	२४	गन्धहत्ति	गन्धहत्ति
२८	१२	छिप्पत्तरेणं	छिप्पत्तरेणं
५७	२	जावपरम	जाव परम
६४	८	समोसर णं	समोसरणं
७५	११	अणोवाइणाए	अणोवाइणए

॥ निरयावलियाओ ॥

॥ निरयावलियाओ ॥

[कप्पिया]

तेणं कालेणं तेणं समणं रायगिहे नामं नयरे होत्था ।
रिद्ध° । गुणसिलए चेइए । वण्णओ । असोगवरपायवे ।
पुढविसिलापट्टए ॥ १ ॥

तेणं कालेणं तेणं समणं समणस्स भगवओ महावीरस्स
अन्तेवासी अज्जसुहम्मे नामं अणगारे जाइसंपन्ने, जहा केसी
जाव पञ्चहिं अणगारसएहिं सद्धिं संपरिवुडे पुब्बाणुपुर्व्वि
चरमाणे जेणेव रायगिहे नयरे, जाव अहापडिरूवं उग्गहं
ओगिण्हित्ता संजमेणं, जाव विहरइ । परिसा निग्गया ।
धम्मो कहिओ । परिसा पडिगया ॥ २ ॥

तेणं कालेणं तेणं समणं अज्जसुहम्मस्स अणगारस्स
अन्तेवासी जम्बू नामं अणगारे समचउरंससंठाणसंठिए,
जाव संखित्तविउलतेउलेस्से अज्जसुहम्मस्स अणगारस्स
अदूरसामन्ते उडुंजाणू, जाव विहरइ । तए णं से जम्बू
जायसट्ठे, जाव पज्जुवासमाणे एवं वयासी । “उवक्काणं, भन्ते,
समणेणं, जाव संपत्तेणं के अट्ठे पन्नत्ते?” ॥ ३ ॥

“एवं खलु, जम्बू, समणेणं भगवया, जाव संपत्तेणं एवं उवङ्गाणं पञ्च वग्गा पन्नत्ता । तं जहा—निरयावलियाओ, कप्पवडिंसियाओ, पुप्फियाओ, पुप्फचूलियाओ, वण्हि-दसाओ” ॥ ४ ॥

“जइ णं, भन्ते, समणेणं, जाव संपत्तेण उवङ्गाणं पञ्च वग्गा पन्नत्ता, तं जहा—निरयावलियाओ जाव वण्हिदसाओ, पढमस्स णं, भन्ते, वग्गस्स उवङ्गाणं निरयावलियाणं समणेणं भगवया, जाव संपत्तेणं कइ अज्झयणा पन्नत्ता?” ॥ ५ ॥

“एवं खलु, जम्बू, समणेणं, जाव संपत्तेणं उवङ्गाणं पढमस्स वग्गस्स निरयावलियाणं दस अज्झयणा पन्नत्ता । तं जहा—

काले सुकाले महाकाले कण्हे सुकण्हे

तहा महाकण्हे वीरकण्हे य बोद्धव्वे ।

रामकण्हे तहेव य पि उ सेणकण्हे नवमे,

दसमे महासेणकण्हे उ” ॥ ६ ॥

“जइ णं, भन्ते, समणेणं, जाव संपत्तेणं उवङ्गाणं पढमस्स वग्गस्स निरयावलियाणं दस अज्झयणा पन्नत्ता, पढमस्स णं, भन्ते, अज्झयणस्स निरयावलियाणं समणेणं, जाव संपत्तेणं के अट्ठे पन्नत्ते?” “एवं खलु, जम्बू” ॥ ७ ॥

तेणं कालेणं तेणं समणं इहेव जम्बुदीविं दीवे भारहे वासे चम्पा नामं नयरी होत्था । रिद्ध° । पुण्णभदे चेइए । तत्थ णं चम्पाए नयरीए सेणियस्स रत्तो पुत्ते चेळुणाए देवीए अत्तए कूणिण नामं राया होत्था । महया° । तस्स णं कूणिणस्स रत्तो पउमावई नामं देवी होत्था, सोमाल° जाव

विहरइ । तत्थ णं चम्पाए नयरीए सेणियस्स रत्नो भज्जा कूणियस्स रत्नो चुल्लमाउया काली नामं देवी होत्था, सोमाल^१ जाव सुरूवा । तीसे णं कालीए देवीए पुत्ते काले नामं कुमारे होत्था, सोमाल^१ जाव सुरूवे ॥ ८ ॥

तए णं से काले कुमारे अन्नया कयाइ तिहिं दन्तिसहस्सेहिं तिहिं रहसहस्सेहिं तिहिं आससहस्सेहिं तिहिं मणुय-कोडीहिं गरुलवूहे एक्कारसमेणं खण्डेणं कूणिणं रत्ना सद्धि रहमुसलं संगामं ओर्याए ॥ ९ ॥

तए णं तीसे कालीए देवीए अन्नया कयाइ कुडुम्बजागरियं जागरमाणीए अयमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—“एवं खलु ममं पुत्ते कालकुमारे तिहिं दन्तिसहस्सेहिं जाव ओयाए । से मन्ने किं जइस्सइ ? नो जइस्सइ ? जीविस्सइ ? नो जीविस्सइ ? पराजिणिस्सइ ? नो पराजिणिस्सइ ? काले णं कुमारे अहं जीवमाणं पासिज्जा ? ” ओह्यमणं^२ जाव झियाइ ॥ १० ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं समणे भगवं महावीरे समोसरिए । परिस्ता निग्गया । तए णं तीसे कालीए देवीए इमीसे कहाए लद्धट्ठाए समाणीए अयमेयारूवे अज्झत्थिए, जाव समुप्पज्जित्था—“एवं खलु, समणे भगवं पुब्बाणुपुर्व्वि जाव विहरइ । तं महाफलं खलु तहारूवाणं जाव विउलस्स अट्ठस्स गहणयाए । तं गच्छामि णं समणं, जाव पञ्चुवासामि, इमं च णं एयारूवं वागरणं पुच्छिस्सामि ” त्ति कट्ठु एवं संपेहेइ । २ कोडुम्बियपुरिसे सहावेइ । २ एवं वयासी-

“खिप्पामेव, भो देवाणुप्पिया, धम्मियं जाणप्पवरं जुत्तामेव उवट्ठवेह” । उवट्ठवित्ता जाव पच्चप्पिणन्ति ॥ ११ ॥

तए णं सा काली देवी ण्हाया कयबलिकम्मा, जाव अप्प-
महग्घाभरणाळंकियसरीरा बट्ठहिं खुज्जाहिं, जाव महत्तरग-
विन्दपरिक्खित्ता अन्तेउराओ निग्गच्छइ । २ त्ता जेणेव
बाहिरिया उवट्ठाणसाला, जेणेव धम्मिए जाणप्पवरे, तेणेव
उवागच्छइ । २ धम्मियं जाणप्पवरं दुरुहइ । २ नियगपरि-
यालसंपरिवुडा चप्पं नर्यारिं मज्झंमज्जेणं निग्गच्छइ । २
जेणेव पुण्णभेदे चेइए, तेणेव उवागच्छइ । २ छत्ताईए जाव
धम्मियं जाणप्पवरं ठवेइ । २ धम्मियाओ जाणप्पवराओ
पच्चोरुहइ । २ बट्ठहिं जाव खुज्जाहिं °विन्दपरिक्खित्ता जेणेव
समणे भगवं महावीरे, तेणेव उवागच्छइ । २ समणं भगवं
महावीरं तिक्खुत्तो वन्दइ । ठिया चेव सपरिवारा सुस्सू-
समाणी नमंसमाणी अभिमुहा विणएणं पञ्जलिउडा पञ्जु-
वासइ ॥ १२ ॥

तए णं समणे भगवं जाव कालीए देवीए तीसे य महइ-
महालियाए, धम्मकहा भाणियव्वा, जाव समणोवासए वा
समणोवासिया वा विहरमाणा आणाए आराहए भवइ॥१३॥

तए णं सा काली देवी समणस्स भगवओ महावीरस्स
अन्तियं धम्मं सोच्चा निसम्म, जाव °हियया समणं भगवं
तिक्खुत्तो, एवं वयासी—“एवं खलु, भन्ते, मम पुत्ते काले
कुमारे तिहिं दन्तिसहस्सेहिं जाव रहमुसलं संगामं ओयाए ।
से णं, भन्ते, किं जइस्सइ? नो जइस्सइ, जाव काले णं कुमारे
अहं जीवमाणं पासिज्जा ?” । १४ ॥

“काली” इ समणे भगवं कालिं देविं एवं वयासी-एवं खलु, काली, तव पुत्ते काले कुमारे तिहिं दन्तिसहस्सेहिं जाव कूणिणणं रत्ता सद्धिं रहमुसलं संगामं संगामेमाणे हयमहियपवरवीरघाइयणिर्वडियचिन्धज्झयपडागे निरालो-याओ दिसाओ करेमाणे चेडगस्स रत्तो सपक्खं सपडिदिसिं रहेणं पडिरहं हव्वमागए। तए णं से चेडए राया कालं कुमारं एज्जमाणं पासइ। २ आसुरुत्ते जाव मिसिमिसे-माणे धणुं परामुसइ। २ उसुं परामुसइ। २ वइसाहं ठाणं ठाइ। २ आययकण्णाययं उसुं करेइ। २ कालं कुमारं एगा-हच्चं कूडाहच्चं जीवियाओ ववरोवेइ। तं कालगए णं, काली, काले कुमारे, नो चेव णं तुमं कालं कुमारं जीवमाणं पासि-हिसि” ॥ १५ ॥

तए णं सा काली देवी समणस्स भगवओ अन्तियं एय-मट्ठं सोच्चा निसम्म महया पुत्तसोएणं अण्णुत्ता समाणी परसुनियत्ता विव चम्पगलया धस त्ति धरणीयलंसि सव्व-ङ्गेहिं संनिवडिया। तए णं सा काली देवी मुहुत्तन्तरेण आसत्था समाणी उट्ठाए उट्ठेइ। २ त्ता समणं भगवं वन्दइ, नमंसइ। २ एवं वयासी-“एवमेयं भन्ते, तहमेयं भन्ते, अवितहमेयं भन्ते, असंदिद्धमेयं भन्ते, सच्चेणं भन्ते, एसमट्ठे, जहेयं तुब्भे वयह” त्ति कट्ठु समणं भगवं वन्दइ नमंसइ। २ तमेव धम्मियं जाणप्पवरं दुरुहइ। २ जामेव दिसिं पाउ-ब्भूया तामेव दिसिं पडिगया ॥ १६ ॥

“भन्ते” त्ति भगवं गोयमे जाव वन्दइ नमंसइ, २ एवं वयासी-“काले णं, भन्ते, कुमारे तिहिं दन्तिसहस्सेहिं

जाव रहमुसलं संगामं संगामेमाणे चेडणं रत्ना एगाहचं
कूडाहचं जीवियाओ ववरोविए समाणे कालमासे कालं
किच्चा कहिं गए, कहिं उववन्ने ?” ॥ १७ ॥

“गोयमा” इ समणे भगवं गोयमं एवं वयासी-“एवं
खलु, गोयमा, काले कुमारे तिहिं दन्तिसहस्सेहिं जीवियाओ
ववरोविए समाणे कालमासे कालं किच्चा चउत्थीए पङ्कप-
भाए पुढवीए हेमाभे नरगे दससागरोवमठिइएसु नेरइएसु
नेरइयत्ताए उववन्ने” ॥ १८ ॥

“काले णं, भन्ते, कुमारे केरिसएहिं आरम्भेहिं केरिस-
एहिं समारम्भेहिं केरिसएहिं आरम्भसमारम्भेहिं केरिसएहिं
संभोगेहिं केरिसएहिं भोगसंभोगेहिं केरिसेण वा असुभकड-
कम्मपन्नारेणं कालमासे कालं किच्चा चउत्थीए पङ्कपभाए
पुढवीए जाव नेरइयत्ताए उववन्ने ?” “एवं खलु, गोयमा”
॥ १९ ॥

तेणं कालेणं तेणं समणं रायगिहे नामं नयरे होत्था,
रिद्धत्थिमियसमिद्धे । तत्थ णं रायगिहे नयरे सेणिए नामं
राया होत्था, महया° । तस्स णं सेणियस्स रत्तो नन्दा नामं
देवी होत्था, सोमाला, जाव विहरइ । तस्स णं सेणियस्स
रत्तो नन्दाए देवीए अत्तए अभए नामं कुमारे होत्था, सोमाले
जाव सुरुवे, सामदाणभेयदण्ड°, जहा चित्तो, जाव रज्जधुराए
चिन्तए यावि होत्था । तस्स णं सेणियस्स रत्तो चेळुणा नामं
देवी होत्था, सोमाला जाव विहरइ ॥ २० ॥

तए णं सा चेळुणा देवी अन्नया कयाइ तंसि तारिसयंसि
वासघरंसि जाव सीहं सुमिणे पासित्ताणं पडिबुद्धा, जहा
पभावई, जाव सुमिणपाढगा पडिविसज्जिया, जाव चेळुणा

से वयणं पडिच्छित्ता जेणेव सए भवणे, तेणेव अणुपविट्ठा ॥ २१ ॥

तए णं तीसे चेळणाए देवीए अन्नया कयाइ तिण्हं मासा-
णं वहुपडिपुण्णाणं अयमेयारूवे दोहले पाउब्भूए-“ धन्नाओ
णं ताओ अम्मयाओ, जाव जम्मजीवियफले जाओ णं
सेणियस्स रत्तो उयरवलीमंसेहिं सोल्लेहि य तल्लिएहि य
भज्जिएहि य सुरं च जाव पसन्नं च आसाएमाणीओ जाव
परिभाएमाणीओ दोहलं पविणेन्ति” । तए णं सा चेळणा देवी
तंसि दोहलंसि अविणिज्जमाणंसि सुक्का भुक्खा निम्मंसा
ओलुग्गा ओलुग्गसरीरा नित्तेया दीणविमणवयणा पण्डुइय-
मुही ओमन्थियनयणवयणकमला जहोचियं पुप्फवत्थगन्ध-
मल्लालंकारं अपरिभुज्जमाणी करतलमलिय व्व कमलमाला
ओहयमणसंकप्पा जाव झियाइ ॥ २२ ॥

तए णं तीसे चेळणाए देवीए अङ्गपडियारियाओ चेळणं
देविं सुक्कं भुक्खं जाव झियायमाणं पासन्ति, २ जेणेव से-
णिए राया तेणेव उवागच्छन्ति, २ करयलपरिग्गहियं सिर-
सावत्तं मत्थए अञ्जलिं कट्ठु सेणियं रायं एवं वयासी-“ एवं
खलु, सामी, चेळणा देवी, न याणामो, केणइ कारणेणं सुक्का
भुक्खा जाव झियाइ ॥ २३ ॥

तए णं से सेणिए राया तासिं अङ्गपडियारियाणं अन्तिए
एयमट्ठं सोच्चा निसम्म तहेव संभन्ते समाणे जेणेव चेळणा
देवी, तेणेव उवागच्छइ । २ चेळणं देविं सुक्कं भुक्खं जाव
झियायमाणं पासित्ता एवं वयासी-“ किं णं तुमं, देवाणु-
प्पिए, सुक्का भुक्खा जाव झियासि ?” तए णं सा चेळणा
देवी सेणियस्स रत्तो एयमट्ठं नो आढाइ, नो परियाणाइ,

तुसिणीया संचिद्वइ । तए णं से सेणिए राया चेल्लणं देविं दोच्चं पि तच्चं पि एवं वयासी - “ किं णं अहं, देवाणुप्पिए, एयमट्ठस्स नो अरिहे सवणयाए, जं णं तुमं एयमट्ठं रहस्सी-करेसि ? ” तए णं सा चेल्लणा देवी सेणिएणं रत्ता दोच्चं पि तच्चं पि एवं बुत्ता समाणी सेणियं रायं एवं वयासी-“ नत्थि णं, सामी, से केइ अट्ठे, जस्स णं तुब्भे अणरिहा सवणयाए, नो चेव णं इमस्स अट्ठस्स सवणयाए । एवं खलु, सामी । ममं तस्स ओरालस्स जाव महासुमिणस्स तिण्हं मासाणं बहुपडिपुण्णाणं अयमेयारूवे दोहले पाउब्भूए ‘धन्नाओ णं ताओ अम्मयाओ, जाओ णं तुब्भं उयरवल्लिमंसेहिं सोल्लएहि य जाव दोहलं विणेन्ति’ । तए णं अहं, सामी, तंसि दोहलं-सि अविणिज्जमाणंसि सुक्का भुक्खा जाव झियामि ” ॥२४॥

तए णं से सेणिए राया चेल्लणं देविं एवं वयासी—“ मा णं तुमं, देवाणुप्पिए, ओहय^१ जाव झियाहि । अहं णं तहा जत्तिहामि जहा णं तव दोहलस्स संपत्ती भविस्सइ ” त्ति कट्ठु चेल्लणं देविं ताहिं इट्ठाहिं कन्ताहिं पियाहिं मणुन्नाहिं मणामाहिं ओरालाहिं कल्लाणाहिं सिवाहिं धन्नाहिं मङ्गल्लाहिं मियमडुरसस्सिरीयाहिं वग्गूहिं समासासेइ । २ चेल्लणाए देवीए अन्तियाओ पडिणिक्खमइ । २ जेणेव बाहिरिया उव-ट्ठाणसाला, जेणेव सीहासणे, तेणेव उवागच्छइ, २ त्ता सीहासणवरंसि पुरत्थाभिमुहे निसीयइ, तस्स दोहलस्स संपत्तिनिमित्तं बट्ठहिं आपहिं उवाएहि य, उप्पत्तियाए य वेणइयाए य कम्मियाए य परिणामियाए य परिणामेमाणे २

तस्स दोहलस्स आयं वा उवायं वा ठिइं वा अविन्दमाणे ओहयमणसंकप्पे जाव श्रियाइ ॥ २५ ॥

इमं च णं अभए कुमारे ण्हाए जाव °सरीरे सयाओ गिहाओ पडिणिक्खमइ । २ जेणेव बाहिरिया उवट्ठाणसाला, जेणेव सेणिए राया, तेणेव उवागच्छइ, सेणियं रायं ओहय° जाव श्रियायमाणं पासइ, २ एवं वयासी—“अन्नया णं, ताओ, तुब्भे ममं पासित्ता हट्ठ° जाव °हियया भवह, किं णं, ताओ, अज्ज तुब्भे ओहय° जाव श्रियाह ? तं जइ णं अहं, ताओ, एयमट्ठस्स अरिहे सवणयाए, तो णं तुब्भे मम एयमट्ठं जहा-भूयमवितहं असंदिद्धं परिकहेह, जा णं अहं तस्स अट्ठस्स अन्तगमणं करोमि ” ॥ २६ ॥

तए णं से सेणिए राया अभयं कुमारं एवं वयासी—“नत्थि णं, पुत्ता, से केइ अट्ठे, जस्स णं तुमं अणरिहे सवणयाए । एवं खलु, पुत्ता । तव चुल्लमाउयाए चेल्लणाए देवीए तस्स ओरालस्स जाव महासुमिणस्स तिण्हं मासाणं बहु-पडिपुण्णाणं, जाव जाओ णं मम उयरवलीमंसेहिं सोल्लेहि य जाव दोहलं विणेन्ति । तए णं सा चेल्लणा देवी तंसि दोहलंसि अविणिज्जमाणंसि सुक्का जाव श्रियाइ । तए णं अहं, पुत्ता, तस्स दोहलस्स संपत्तिनिमित्तं बहूहिं आपहि य जाव ठिइं वा अविन्दमाणे ओहय° जाव श्रियामि ” ॥ २७ ॥

तए णं से अभए कुमारे सेणियं रायं एवं वयासी—“मा णं, ताओ, तुब्भे ओहय° जाव श्रियाह, अहं णं, तहा जंत्तिहामि, जहा णं मम चुल्लमाउयाए चेल्लणाए देवीए तस्स दोहलस्स संपत्ती भविस्सइ ” त्ति कट्ठु सेणियं रायं ताहिं

इट्ठाहिं जाव वग्गुहिं समासासेइ, २ जेणेव सए गिहे, तेणेव उवागच्छइ, २ अब्बिन्तरए रहस्सियए ठाणिज्जे पुरिसे सद्दावेइ, २ एवं वयासी—“ गच्छह णं तुब्भे, देवाणुप्पिया, सूणाओ अल्लं मंसं रुहिरं बत्थिपुडगं च गिण्हह ” । तए णं ते ठाणिज्जा पुरिसा अभएणं कुमारेणं एवं वुत्ता समाणा हट्ठतुट्ठं जाव पडिसुणेत्ता अभयस्स कुमारस्स अन्तियाओ पडिणिक्खमन्ति, २ जेणेव सूणा तेणेव उवागच्छन्ति, अल्लं मंसं रुहिरं बत्थिपुडगं च गिण्हन्ति । २ जेणेव अभए कुमारे, तेणेव उवागच्छन्ति, २ करयलं...तं अल्लं मंसं रुहिरं बत्थिपुडगं च उवणेन्ति ॥ २८ ॥

तए णं से अभए कुमारे तं अल्लं मंसं रुहिरं अप्पकप्पियं करेइ । २ जेणेव सेणिए राया तेणेव उवागच्छइ । २ सेणियं रायं रहस्सिगयं सयणिज्जंसि उत्ताणयं निवज्जावेइ । २ सेणियस्य उयरवलीसु तं अल्लं मंसं रुहिरं विरवेइ । २ बत्थिपुडएणं वेढेइ । २ सवन्तीकरणेणं करेइ । २ चेळुणं देविं उर्णिप पासाए अवलोयणवरगयं ठवावेइ । २ चेळुणाए देवीए अहे सपक्खं सपडिदिंसि सेणियं रायं सयणिज्जंसि उत्ताणगं निवज्जावेइ । सेणियस्स रत्तो उयरवलिमंसाइं कप्पणिकप्पियाइं करेइ । २ से य भायणंसि पक्खिवइ । तए णं से सेणिए राया अलियमुच्छियं करेइ । २ मुहुत्तन्तरेण अन्नमन्नेण सद्धिं संलवमाणे चिट्ठइ । तए णं से अभयकुमारे सेणियस्स रत्तो उयरवलिमंसाइं गिण्हेइ, २ जेणेव चेळुणा देवी, तेणेव उवागच्छइ, २ चेळुणाए देवीए उवणेइ । तए णं सा चेळुणा देवी सेणियस्स रत्तो तेहिं उयरवलिमंसेहिं सोल्लेहिं जाव दोहलं

विणेइ । तए णं सा चेळणा देवी संपुण्णदोहला एवं संमाणि-
यदोहला विच्छिन्नदोहला तं गब्भं सुहंसुहेणं परिवहइ ॥ २९ ॥

तए णं तीसे चेळणाए देवीए अन्नया कयाइ पुव्वरत्ता-
वरत्तकालसमयंसि अयमेयारूवे जाव समुप्पज्जित्था—“ जइ
ताव इमेणं दारएणं गब्भगएणं चेव पिउणो उयरवलिमंसाणि
खाइयाणि, तं सेयं खलु मए एयं गब्भं साडित्तए वा पाडि-
त्तए वा गालित्तए वा विद्धंसित्तए वा, ” एवं संपेहेइ । २ तं
गब्भं बह्वहिं गब्भसाडणेहि य गब्भपाडणेहि य गब्भगालणेहि
य गब्भविद्धंसणेहि य इच्छइ तं गब्भं साडित्तए वा पाडित्तए
वा गालित्तए वा विद्धंसित्तए वा, नो चेव णं से गब्भे सडइ
वा पडइ वा गलइ वा विद्धंसइ वा । तए णं सा चेळणा देवी
तं गब्भं जाहे नो संचापइ बह्वहिं गब्भसाडणेहि य जाव
गब्भविद्धंसणेहि य साडित्तए वा जाव विद्धंसित्तए वा,
ताहे सन्ता तन्ता परितन्ता निव्विण्णा समाणी अकामिया
अवसवसा अट्टवसट्टदुहट्टा तं गब्भं परिवहइ ॥ ३० ॥

तए णं सा चेळणा देवी नवण्हं मासाणं बहुपडिपुण्णाणं
जाव सोमालं सुरूवं दारगं पयाया । तए णं तीसे चेळणाए
देवीए इमे एयारूवे जाव समुप्पज्जित्था—“ जइ ताव इमेणं
दारएणं गब्भगएणं चेव पिउणो उयरवलिमंसाइं खाइयाइं,
तं न नज्जइ णं एस दारए संवड्डमाणे अम्हं कुलस्स अन्तकरे
भविस्सइ । तं सेयं खलु अम्हं एयं दारगं एगन्ते उकुरुडियाए
उज्झावित्तए ” एवं संपेहेइ । २ दासचेडिं सहावेइ, २ एवं
वयासीं—“ गच्छह णं तुमं, देवाणुप्पिप, एयं दारगं एगन्ते

१ AW वित्थिन्नदोहला. २ A उकुरुडिया; W. उकरडिया
throughout.

उकुरुडियाए उज्झाहि ” । तए णं सा दासचेडी चेल्लणाए देवीए एवं बुत्ता समाणी करयल^० जाव कट्टु चेल्लणाए देवीए एयमट्ठं विणएणं पडिसुणेइ । २ तं दारगं करयलपुडेणं गिण्हइ । २ जेणेव असोगवणिया, तेणेव उवागच्छइ । २ तं दारगं एगन्ते उकुरुडियाए उज्झाइ । तए णं तेणं दारगेणं एगन्ते उकुरुडियाए उज्झिणं समाणेणं सा असोगवणिया उज्जोविया यावि होत्था ॥ ३१ ॥

तए णं से सेणिए राया इमीसे कहाए लद्धट्ठे समाणे, जेणेव असोगवणिया तेणेव उवागच्छइ । २ तं दारगं एगन्ते उकुरुडियाए उज्झियं पासेइ । २ आसुरुत्ते जाव मिसिमिसे-
माणे तं दारगं करयलपुडेणं गिण्हइ । २ जेणेव चेल्लणा देवी, तेणेव उवागच्छइ । २ चेल्लणं देवि उच्चावयाहिं आओसणाहिं आओसइ । २ उच्चावयाहिं निब्भच्छणाहिं निब्भच्छेइ । २ एवं उद्धंसणाहिं उद्धंसेइ । २ एवं वयासी—“किस्स णं तुमं मम पुत्तं एगन्ते उकुरुडियाए उज्झावेसि ” त्ति कट्टु चेल्लणं देवि उच्चावयसवहसाधिर्यं करेइ । २ एवं वयासी—“तुमं णं, देवाणुप्पिए, एयं दारगं अणुपुब्बेणं सारक्खमाणी संगोवे-
माणी संवढ्ढेहि ” । तए णं सा चेल्लणा देवी सेणिएणं रत्ता एवं बुत्ता समाणी लज्जिया विलिया विट्ठा करयलपरिग्गहियं सेणियस्स रत्तो विणएणं एयमट्ठं पडिसुणेइ । २ तं दारगं अणुपुब्बेणं सारक्खमाणी संगोवेमाणी संवढ्ढेइ ॥ ३२ ॥

तए णं तस्स दारगस्स एगन्ते उकुरुडियाए उज्झिज्जमा-
णस्स अग्गङ्गुलिया कुकुडपिच्छेणं दूमिया यावि होत्था,
अभिकखणं अभिकखणं पूयं च सोणियं च अभिनिस्सावेइ ।

तए णं से दारए वेयणाभिभूए समाणे महया महया सहेणं
 आरसइ । तए णं सेणिए राया तस्स दारगस्स आरसियसइ
 सोच्चा निसम्म जेणेव से दारए, तेणेव उवागच्छइ । २ तं
 दारगं करयलपुडेणं गिण्हइ । २ तं अग्गकुलियं आसयंसि
 पक्खिवइ । २ पूयं च सोणियं च आसपणं आमुसेइ । तए णं
 से दारए निव्वुए निव्वेयणे तुसिणीए संचिट्ठइ । जाहे वि य
 णं से दारए वेयणाए अभिभूए समाणे महया महया सहेणं
 आरसइ, ताहे वि य णं सेणिए राया, जेणेव से दारए, तेणेव
 उवागच्छइ, २ तं दारगं करयलपुडेणं गिण्हइ, तं चेव जाव
 निव्वेयणे तुसिणीए संचिट्ठइ ॥ ३३ ॥

तए णं तस्स दारगस्स अम्मापियरो तइए दिवसे चन्द-
 सूरदैरिसणियं करोन्ति, जाव संपत्ते बारसाहे दिवसे अयमे-
 यारूवं गुणनिप्फन्नं नामधेज्जं करोन्ति-“जहा णं अम्हं
 इमस्स दारगस्स एगन्ते उकुरुडियाए उज्झिज्जमाणस्स
 अङ्गुलिया कुकुडपिच्छणं दूमिया, तं होउ णं अम्हं इमस्स
 दारगस्स नामधेज्जं कूणिए २ ” । तए णं तस्स दारगस्स
 अम्मापियरो नामधेज्जं करोन्ति ‘कूणिय’ ति । तए णं तस्स
 कूणियस्स आणुपुव्वेणं ठिइवडियं च, जहा मेहस्स जाव,
 उप्पि पासायवरगए विहरइ । अट्ठओ दाओ ॥ ३४ ॥

तए णं तस्स कूणियस्स कुमारस्स अन्नया पुव्वरत्ता°
 जाव समुप्पज्जित्था-“एवं खलु अहं सेणियस्स रत्तो बाघा-
 एणं नो संचापमि सयमेव रज्जसिरिं करेमाणे पालेमाणे
 विहरित्तए, तं सेयं खलु मम सेणियं रायं नियलबन्धणं
 करेत्ता अप्पाणं महया महया रायाभिसेएणं अभिसिञ्चावि-

त्तए” त्ति कट्टु एवं संपेहेइ । २ सेणियस्स रत्तो अन्तराणि
 य छिड्डाणि य विरहाणि य पडिजागरमाणे विहरइ । तए
 णं से कूणिए कुमारे सेणियस्स रत्तो अन्तरं वा जाव मम्मं
 वा अलभमाणे अन्नया कयाइ कालाईए दस कुमारे नियघरे
 सद्दावेइ, २ एवं वयासी—“ एवं खलु, देवाणुप्पिया, अम्हे
 सेणियस्स रत्तो वाघाएणं नो संचापमो सयमेव रज्जसिर्णि
 करेमाणा पालेमाणा विहरित्तए, तं सेयं खलु देवाणुप्पिया,
 अम्हं सेणियं रायं नियलबन्धणं करेत्ता रज्जं च रट्ठं च बलं
 च वाहणं च कोसं च कोट्टागारं च जणवयं च एक्कारसभाए
 विरिञ्चित्तां सयमेव रज्जसिर्णि करेमाणाणं पालेमाणाणं
 जाव विहरित्तए ” । तए णं ते कालाईया दस कुमारा कूणि-
 यस्स कुमारस्स एयमट्ठं विणएणं पडिसुणेन्ति । तए णं से
 कूणिए कुमारे अन्नया कयाइ सेणियस्स रत्तो अन्तरं जाणइ,
 २ सेणियं रायं नियलबन्धणं करेइ, २ अप्पाणं महया महया
 रायाभिसेएणं अभिसिञ्चावेइ । तए णं से कूणिए कुमारे
 राया जाए महया महया...॥ ३५ ॥

तए णं से कूणिए राया अन्नया कयाइ ण्हाए जाव सव्वा-
 लंकारविभूसिए चेळणाए देवीए पायवन्दए हव्वमागच्छइ ।
 तए णं से कूणिए राया चेळणं देवि ओहय^१ जाव श्लियाय-
 मार्णि पासइ । २ चेळणाए देवीए पायग्गहणं करेइ, २ चेळणं
 देवि एवं वयासी—“ किं णं, अम्मो, तुम्हं न तुट्ठी वा न
 ऊसए वा न हरिसे वा न आणन्दे वा, जं णं अहं सयमेव
 रज्जसिर्णि जाव विहरामि ? ” तए णं सा चेळणा देवी कूणि-
 यं रायं एवं वयासी—“ कहं णं, पुत्ता, ममं तुट्ठी वा ऊसए

वा हरिसे वा आणन्दे वा भविस्सइ, जं णं तुमं सेणियं
 रायं पियं देवयं गुरुजणं अच्चन्तनेहाणुरागरत्तं नियलबन्ध-
 णं करित्ता अप्पाणं महया रायाभिसेएणं अभिसिच्चावेसि?"
 तए णं से कूणिए राया चेळुणं देविं एवं वयासी—“घाएउ-
 कामे णं, अम्मो, मम सेणिए राया, एवं मारेउ° बन्धिउ°
 निच्छुभिउकामे णं, अम्मो, ममं सेणिए राया । तं कहं णं,
 अम्मो, ममं सेणिए राया अच्चन्तनेहाणुरागरत्ते?" तए णं
 सा चेळुणा देवी कूणियं कुमारं एवं वयासी—“एवं खलु,
 पुत्ता । तुमंसि ममं गब्भे आभूए समाणे तिण्हं मासाणं बहु-
 पडिपुण्णाणं ममं अयमेयारूवे दोहले पाउब्भूए—‘धन्नाओ
 णं ताओ अम्मयाओ, जाव अङ्गपडिचारियाओ, निरवसेसं
 भाणियव्वं जाव, जाहे वि य णं तुमं वेयणाए अभिभूए,
 महया जाव तुसिणीए संचिट्ठसि । एवं खलु, पुत्ता, सेणिए
 राया अच्चन्तनेहाणुरागरत्ते ” ॥ ३६ ॥

तए णं से कूणिए राया चेळुणाए देवीए अन्तिए एयमट्ठं
 सोच्चा निसम्म चेळुणं देविं एवं वयासी—“दुट्ठु णं, अम्मो,
 मए कयं सेणियं रायं पियं देवयं गुरुजणं अच्चन्तनेहाणु-
 रागरत्तं नियलबन्धणं करन्तेणं । तं गच्छामि णं सेणियस्स
 रत्तो सयमेव नियलाणि छिन्दामि ” त्ति कट्ठु परसुहत्थगए
 जेणेव चारगसाला तेणेव पहारेत्थ गमणाए । तए णं सेणिए
 राया कूणियं कुमारं परसुहत्थगयं एज्जमाणं पासइ, २ एवं
 वयासी—“एस णं कूणिए कुमारे अपत्थियपत्थिए जाव
 सिरिहिरिपरिवज्जिए परसुहत्थगए इह हव्वमागच्छइ । तं न
 नज्जइ णं ममं केणइ कुमारेणं मारिस्सइ ” त्ति कट्ठु भीए

जाव संजायभए तालपुडगं विसं आसगंसि पक्खिवइ । तए
णं से सेणिए राया तालपुडगविसंसि आसगंसि पक्खित्ते
समाणे मुहुत्तन्तरेण परिणममाणंसि निप्पाणे निच्चेट्टे जीव-
विप्पज्जे ओइण्णे ॥ ३७ ॥

तए णं से कूणिए कुमारे जेणेव चारगसाला तेणेव उवा-
गए २ सेणियं रायं निप्पाणं निच्चेट्टं जीवविप्पज्जं ओइण्णं
पासइ । २ महया पिइसोएणं अप्फुण्णे समाणे परसुनियत्ते
विव चम्पगवरपायवे धस त्ति धरणीयलंसि सव्वङ्गेहि सं-
निवडिए । तए णं से कूणिए कुमारे मुहुत्तन्तरेण आसत्थे
समाणे रोयमाणे कन्दमाणे सोयमाणे विलवमाणे एवं
वयासी—“अहो णं मए अधन्नेणं अपुण्णेणं अकयपुण्णेणं
दुट्ठु कयं सेणियं रायं पियं देवयं अच्चन्तेहाणुरागरत्तं नियल-
वन्धणं करन्तेणं । मममूलागं चेव णं सेणिए राया कालगए”
त्ति कट्ठु ईसरतलवरं जाव °संधिवालसद्धिं संपरिवुडे रोय-
माणे ३ महया इड्डीसक्कारसमुदएणं सेणियस्स रत्तो नीहरणं
करेइ, २ बहुइं लोइयाइं मयकिच्चाइं करेइ । तए णं से कूणिए
कुमारे एएणं महया मणोमाणसिएणं दुक्खेणं अभिभूए
समाणे अन्नया कयाइ अन्तेउरपरियालसंपरिवुडे सभण्ड-
मत्तोवगरणमायाए रायगिहाओ पडिनिक्खमइ, जेणेव चम्पा
नयरी, तेणेव उवागच्छइ, तत्थ वि णं विउलभोगसमिइ-
समन्नागए कालेणं अप्पसोए जाए यावि होत्था ॥ ३८ ॥

तए णं से कूणिए राया अन्नया कयाइ कालाईए दस
कुमारे सहावेइ । १ रज्जं च जाव जणवयं च पक्कारसभाए
विरिञ्चइ । २ सयमेव रज्जसिंरिं करेमाणे पालेमाणे विह-
रइ ॥ ३९ ॥

तत्थ णं चम्पाए नयरीए सेणियस्स रत्तो पुत्ते चेह्लणाए
 देवीए अत्तए कूणियस्स रत्तो सहोयरे कणीयसे भाया वेहल्ले
 नामं कुमारे होत्था सोमाले जाव सुरूवे । तए णं तस्स वेह-
 ल्लस्स कुमारस्स सेणिएणं रत्ता जीवन्तएणं चेव सेयणए
 गन्धहत्थी अट्टारसवंके हारे पुव्वदिन्ने । तए णं से वेहल्ले
 कुमारे सेयणएणं गन्धहत्थिणा अन्तेउरपरियालसंपरिवुडे
 चम्पं नयरिं मज्झमज्झेणं निग्गच्छइ । २ अभिक्खणं २ गङ्गं
 महाणइं मज्जणयं ओयरइ । तए णं सेयणए गन्धहत्थी देवीओ
 सोण्डाए गिण्हइ, २ अप्पेगइयाओ पुट्ठे ठवेइ, अप्पेगइयाओ
 खन्धे ठवेइ, एवं कुम्भे ठवेइ, सीसे ठवेइ, दन्तमुसले ठवेइ,
 अप्पेगइयाओ सोण्डाए गहाय उडुं वेहासं उव्विहइ,
 अप्पेगइयाओ सोण्डागयाओ अन्दोलावेइ, अप्पेगइयाओ
 दन्तन्तरेसु नीणेइ, अप्पेगइयाओ सीभरेणं ण्हाणेइ, अप्पेगइ-
 याओ अणेगेहिं कीलावणेहिं कीलावेइ । तए णं चम्पाए
 नयरीए सिंघाडगतिगचउक्कचच्चरमहापहपहेसु बहुजणो
 अन्नमन्नस्स एवमाइक्खइ, जाव परूवेइ—“एवं खलु, देवाणु-
 प्पिया, वेहल्ले कुमारे सेयणएणं गन्धहत्थिणा अन्तेउर”, तं
 चेव जाव, अणेगेहिं कीलावणएहिं कीलावेइ । तं एस णं
 वेहल्ले कुमारे रज्जसिरिफलं पच्चणुभवमाणे विहरइ, नो कूणिए
 राया ” ॥ ४० ॥

तए णं तीसे पउमावईए देवीए इमीसे कहाए लद्धट्ठाए
 समाणीए अयमेथारूवे जाव समुप्पज्जित्था—“एवं खलु
 वेहल्ले कुमारे सेयणएणं गन्धहत्थिणा जाव अणेगेहिं कीला-
 वणएहिं कीलावेइ । तं एस णं वेहल्ले कुमारे रज्जसिरिफलं
 पच्चणुभवमाणे विहरइ, नो कूणिए राया । तं किं णं अम्हं

रज्जेण वा जाव जणवण वा, जइ णं अम्हं सेयणगे गन्ध-
हत्थी नत्थि ? तं सेयं खलु ममं कूणियं रायं एयमट्ठं विन्न-
वित्तए” त्ति कट्ठु एवं संपेहेइ । २ जेणेव कूणिण राया, तेणेव
उवागच्छइ, २ करयल° जाव एवं वयासी-“एवं खलु, सामी,
वेहल्ले कुमारे सेयणएण गन्धहत्थिणा जाव अणेगेहिं कीला-
वणएहिं कीलावेइ । तं किं णं, अम्हं रज्जेण वा जाव जणवण
वा, जइ णं अम्हं सेयणए गन्धहत्थी नत्थि ?” तए णं से
कूणिण राया पउमावईए देवीए एयमट्ठं नो आढाइ, नो परि-
याणाइ, तुसिणीए संचिट्ठइ । तए णं सा पउमावई देवी
अभिक्खणं २ कूणियं रायं एयमट्ठं विन्नवेइ । तए णं से
कूणिण राया पउमावईए देवीए अभिक्खणं एयमट्ठं विन्न-
विज्जमाणे अन्नया कयाइ वेहल्लं कुमारं सदावेइ, २ सेयणगं
गन्धहत्थिं अट्ठारसवंकं च हारं जायइ ॥ ४१ ॥

तए णं से वेहल्ले कुमारे कूणियं रायं एवं वयासी-“एवं
खलु, सामी, सेणिणं रत्ता जीवन्तेणं चेव सेयणए गन्ध-
हत्थी अट्ठारसवंके य हारे दिन्ने । तं जइ णं, सामी, तुब्भे ममं
रज्जस्स य जाव जणवयस्स य अद्दं दलयह, तो णं अहं
तुब्भं सेयणगं गन्धहत्थिं अट्ठारसवंकं च हारं दलयामि” ।
तए णं से कूणिण राया वेहल्लस्स कुमारस्स एयमट्ठं नो
आढाइ, नो परिजाणइ, अभिक्खणं २ सेयणगं गन्धहत्थिं
अट्ठारसवंकं च हारं जायइ ॥ ४२ ॥

तए णं तस्स वेहल्लस्स कुमारस्स कूणिणं रत्ता अभि-
क्खणं २ सेयणगं गन्धहत्थिं अट्ठारसवंकं च हारं,...“एवं
अक्खिउकामे णं, गिण्हिउकामे णं, उद्दालेउकामे णं ममं
कूणिण राया सेयणगं गन्धहत्थिं अट्ठारसवंकं च हारं । तं

जाव न उद्दालेइ ममं कूणिण राया, ताव सेयणगं गन्धहत्थि
 अट्टारसवंकं च हारं गहाय अन्तेउरपरियालसंपरिवुडस्स
 सभण्डमत्तोवगरणमायाए चम्पाओ नयरीओ पडिनिक्ख-
 मित्ता वेसालीए नयरीए अज्जगं चेडयं रायं उवसंपज्जित्ताणं
 विहरित्तए ” एवं संपेहेइ । २ कूणियस्स रत्तो अन्तराणि
 जाव पडिजागरमाणे२ विहरइ । तए णं से वेहल्ले कुमारे
 अन्नया कयाइ कूणियस्स रत्तो अन्तरं जाणइ, सेयणगं गन्ध-
 हत्थि अट्टारसवंकं च हारं गहाय अन्तेउरपरियालसंपरिवुडे
 सभण्डमत्तोवगरणमायाए चम्पाओ नयरीओ पडिनिक्ख-
 मइ । २ जेणेव वेसाली नयरी, तेणेव उवागच्छइ, वेसालीए
 नयरीए अज्जगं चेडयं उवसंपज्जित्ताणं विहरइ ॥ ४३ ॥

तए णं से कूणिण राया इमीसे कहाए लद्धेट्ठे समाणे
 “ एवं खलु वेहल्ले कुमारे ममं असंविदिणं सेयणगं गन्ध-
 हत्थि अट्टारसवंकं च हारं गहाय अन्तेउरपरियालसंपरिवुडे
 जाव अज्जगं चेडयं रायं उवसंपज्जित्ताणं विहरइ । तं सेयं
 खलु ममं सेयणगं गन्धहत्थि अट्टारसवंकं च हारं दूयं पेसि-
 त्तए ” एवं संपेहेइ । २ दूयं सद्दावेइ, २ एवं वयासी—
 “ गच्छह णं तुमं, देवाणुप्पिया, वेसालिं नयरिं । तत्थ णं
 तुमं ममं अज्जं चेडगं रायं करयलं वद्धावेत्ता एवं वयासी-
 ‘ एवं खलु, सामी, कूणिण राया विन्नवेइ—एस णं वेहल्ले
 कुमारे कूणियस्स रत्तो असंविदिणं सेयणगं अट्टारसवंकं
 च हारं गहाय हव्वमागए । तए णं तुब्भे, सामी, कूणियं रायं
 अणुगिण्हमाणा सेयणगं अट्टारसवंकं च हारं कूणियस्स
 रत्तो पच्चप्पिण्ह, वेहल्लं कुमारं च पेसेह ” ॥ ४४ ॥

तए णं से दूए कूणिणं...करयलं जाव पडिसुणित्ता

जेणेव सण गिहे तेणेव उवागच्छइ । २ जहा चित्तो जाव,
वद्धावेत्ता एवं वयासी—“ एवं खलु, सामी, कूणिण राया
विन्नवेइ—‘ एस णं वेहल्ले कुमारे, तहेव भाणियव्वं जाव,
वेहल्लं कुमारं पेसेह ’ ” । तण णं से चेडण राया तं दूयं एवं
वयासी—“ जह चेव णं, देवाणुप्पिया, कूणिण राया सेणि-
यस्स रत्तो पुत्ते चेळणाण देवीण अत्तण ममं नत्तुण, तहेव णं
वेहल्ले वि कुमारे सेणियस्स रत्तो पुत्ते चेळणाण देवीण
अत्तण मम नत्तुण । सेणिणं रत्ता जीवन्तेणं चेव वेहल्लस्स
कुमारस्स सेयणगे गन्धहत्थी अट्टारसवंकं य हारे पुव्व-
विइण्णे । तं जइ णं कूणिण राया वेहल्लस्स रज्जस्स य जण-
वयस्स य अद्धं दलयइ, तो णं अहं सेयणगं अट्टारसवंकं
हारं च कूणियस्स रत्तो पच्चप्पिणामि, वेहल्लं च कुमारं
पेसेमि” । तं दूयं सक्कारेइ संमाणेइ पडिविसज्जेइ ॥ ४५ ॥

तण णं से दूण चेडणं रत्ता पडिविसज्जिण समाणे जेणेव
चाउग्घण्टे आसरहे, तेणेव उवागच्छइ, २ चाउग्घण्टं आस-
रहं दुरुहइ, वेसालिं नयरिं मज्झमज्जेणं निग्गच्छइ । २
सुभेहिं वसहीहिं पायरासेहिं जाव वद्धावेत्ता एवं वयासी—
“ एवं खलु, सामी, चेडण राया आणवेइ—‘ जह चेव णं
कूणिण राया सेणियस्स रत्तो पुत्ते चेळणाण देवीण अत्तण
मम नत्तुण, तं चेव भाणियव्वं जाव, वेहल्लं च कुमारं पेसेमि’ ।
तं न देइ णं, सामी, चेडण राया सेयणगं अट्टारसवंकं हारं
च, वेहल्लं च नो पेसेइ ” ॥ ४६ ॥

तण णं से कूणिण राया दोच्चं पि दूयं सद्धावेत्ता एवं
वयासी—“ गच्छह णं तुमं, देवाणुप्पिया, वेसालिं नयरिं ।

तत्थ णं तुमं मम अज्जगं चेडगं रायं, जाव एवं वयासी—
एवं खलु, सामी, कूणिण राया विन्नवेइ—‘जाणि काणि
रयणाणि समुप्पज्जन्ति, सव्वाणि ताणि रायकुलगामीणि ।
सेणियस्स रत्तो रज्जसिरिं करेमाणस्स पालेमाणस्स दुवे
रयणा समुप्पन्ना, तं जहा—सेयणण गन्धहत्थी, अट्टारसवंके
हारे । तं णं तुम्हे, सामी, रायकुलपरंपरागयं ठिइयं अलो-
वेमाणा सेयणगं गन्धहत्थि अट्टारसवंकं च हारं कूणियस्स
रत्तो पच्चप्पिणह, वेहल्लं कुमारं पेसेह ’ ” ॥ ४७ ॥

तए णं से दूए कूणियस्स रत्तो, तहेव जाव वद्धावेत्ता एवं
वयासी—“एवं खलु, सामी, कूणिण राया विन्नवेइ—‘जाणि
काणि, जाव वेहल्लं कुमारं पेसेह’ ” । तए णं से चेडए राया
तं दूयं एवं वयासी—“जह चेव णं, देवाणुप्पिया, कूणिण
राया सेणियस्स रत्तो पुत्ते चेळुणाए देवीए अत्तए, जहा
पढमं जाव, वेहल्लं च कुमारं पेसेमि ” । तं दूयं सक्कारेइ
संमाणेइ पडिविसज्जेइ ॥ ४८ ॥

तए णं से दूए जाव कूणियस्स रत्तो वद्धावेत्ता एवं
वयासी—“चेडए राया आणवेइ—‘जह चेव णं, देवाणु-
प्पिया, कूणिण राया सेणियस्स रत्तो पुत्ते चेळुणाए देवीए
अत्तए, जाव वेहल्लं कुमारं पेसेमि’ । तं न देइ णं, सामी,
चेडए राया सेयणगं गन्धहत्थि अट्टारसवंकं च हारं, वेहल्लं
कुमारं नो पेसेइ ” ॥ ४९ ॥

तए णं से कूणिण राया तस्स दूयस्स अन्तिए एयमट्ठं
सोच्चा निसम्म आसुरुत्ते जाव मिसिमिसेमाणे तच्चं दूयं
सद्दावेइ, २ एवं वयासी—“गच्छह णं तुमं, देवाणुप्पिया,

वेसालीए नयरीए चेडगस्स रन्नो वामेण पाएणं पायवीढं
 अक्कमाहि, २ कुन्तग्गेणं लेहं पणावेहि । २ आसुरुत्ते जाव
 मिसिमिसेमाणे तिवलियं भिउडिं निडाले साहट्टु चेडगं रायं
 एवं वयासी—‘ हं भो चेडगराया, अपत्थियपत्थिया, दुरन्तं
 जाव ‘परिवज्जिया, एस णं कूणिए राया आणवेइ-पच्चप्पि-
 णाहि णं कूणियस्स रन्नो सेयणगं अट्टारसवकं च हारं,
 वेहल्लं च कुमारं पेसेहि, अहव जुद्धसज्जे चिट्ठाहि । एस णं
 कूणिए राया सबले सवाहणे सखन्धावारे णं जुद्धसज्जे इह
 हव्वमागच्छइ ’” ॥ ५० ॥

तए णं से दूए करयलं, तहेव जाव, जेणेव चेडए रायां,
 तेणेव उवागच्छइ । २ करयलं जाव वद्धावेत्ता एवं वयासी—
 “ एस णं, सामी, ममं विणयपडिवत्ती । इयाणिं कूणियस्स
 रन्नो आण ” त्ति चेडगस्स रन्नो वामेणं पाएणं पायवीढं
 अक्कमइ । २ आसुरुत्ते कुन्तग्गेण लेहं पणावेइ, तं चेव
 ‘सवलखन्धावारे णं इह हव्वमागच्छइ ’” ॥ ५१ ॥

तए णं से चेडए राया तस्स दूयस्स अन्तिए एयमट्ठं
 सोच्चा निसम्म आसुरुत्ते जाव साहट्टु एवं वयासी—“ न
 अप्पिणामि णं कूणियस्स रन्नो सेयणगं अट्टारसवकं हारं,
 वेहल्लं च कुमारं नो पेसेमि, एस णं जुद्धसज्जे चिट्ठामि ” । तं
 दूयं असक्कारियं असंमाणियं अवहारेणं निच्छुहावेइ ॥ ५२ ॥

तए णं से कूणिए राया तस्स दूयस्स अन्तिए एयमट्ठं
 सोच्चा निसम्म आसुरुत्ते कालाईए दस कुमारे सद्धावेइ, २
 एवं वयासी—“ एवं खलु, देवाणुप्पिया, वेहल्ले कुमारे ममं
 असंविदिएणं सेयणगं गग्धहत्थि अट्टारसवकं हारं अन्तेउरं

सभण्डं च गहाय चम्पाओ निक्खमइ, २ वेसारिं अज्जगं जाव उवसंपज्जित्ताणं विहरइ । तए णं मए सेयणगस्स गन्धहत्थिस्स अट्टारसवंकस्स अट्टाए दूया पेसिया । ते य चेडएण रत्ता इमेणं कारणेणं पडिसेहिच्चा अदुत्तरं च णं ममं तच्चे दूए असक्कारिए असंमाणिए अवहारेणं निच्छुहावेइ । तं सेयं खलु, देवाणुप्पिया, अम्हं चेडगस्स रत्तो जत्तं गिण्हित्तए ” । तए णं कालाईया दस कुमारा कूणियस्स रत्तो एयमट्ठं विणएणं पडिसुणेन्ति ॥ ५३ ॥

तए णं से कूणिए राया कालाईए दस कुमारे एवं वयासी-
“ गच्छह णं तुब्भे, देवाणुप्पिया, सएसु सएसु रज्जेसु; पत्तेयं पत्तेयं ण्हाया जाव °पायच्छित्ता हत्थिखन्धवरगया पत्तेयं पत्तेयं तिहिं दन्तिसहस्सेहिं एवं तिहिं रहसहस्सेहिं तिहिं आससहस्सेहिं तिहिं मणुस्सकोडीहिं सद्धिं संपरिखुडा सव्विड्डीए जाव रवेणं सएहिन्तो २ नयरेहिन्तो पडिनिक्खमह, २ ममं अन्तियं पाउब्भवह ” । तए णं ते कालाईया दस कुमारा कूणियस्स रत्तो एयमट्ठं सोच्चा सएसु सएसु रज्जेसु पत्तेयं २ण्हाया जाव तिहिं मणुस्सकोडीहिं सद्धिं संपरिखुडा सव्विड्डीए जाव रवेणं सएहिन्तो २ नयरेहिन्तो पडिनिक्खमन्ति, २ जेणेव अङ्गा जणवए, जेणेव चम्पा नयरी, जेणेव कूणिए राया, तेणेव उवागया करयल° जाव वद्धावेन्ति ॥ ५४ ॥

तए णं से कूणिए राया कोट्टुम्बियपुरिसे सद्दावेइ, २ एवं वयासी-“ खिप्पामेव, भो देवाणुप्पिया, आभिसेक्कं हत्थिरयणं पडिकप्पेह, हयगयरहजोहच्चाउरङ्गिणिं सेणं संनाहेह, ममं एयमाणत्तियं पच्चप्पिणह, ” जाव पच्चप्पिणन्ति । तए णं

से कूणिण राया जेणेव मज्झणघरे तेणेव उवागच्छइ, जाव पडिनिग्गच्छित्ता जेणेव बाहिरिया उवट्ठाणसाला जाव नर-
वई, दुरुढे ॥ ५५ ॥

तए णं से कूणिण राया तिहिं दन्तिसहस्सेहिं जाव रवेणं
चम्पं नयरिं मज्झंमज्झेणं निग्गच्छइ । २ जेणेव कालाईया
दस कुमारा तेणेव उवागच्छइ । २ कालाईएहिं दसहिं कुमा-
रेहिं सद्धिं एगओ मेलायन्ति । तए णं से कूणिण राया
तेत्तीसाए दन्तिसहस्सेहिं तेत्तीसाए आससहस्सेहिं तेत्ती-
साए रहसहस्सेहिं तेत्तीसाए मणुस्सकोडीहिं सद्धिं संप-
रिवुडे सविड्डीए जाव रवेणं सुभेहिं वसईहिं सुभेहिं पायरा-
सेहिं नाइविगिट्ठेहिं अन्तरावासेहिं वसमाणे २ अङ्गजणव-
यस्स मज्झंमज्झेणं जेणेव विदेहे जणवए, जेणेव वेसाली
नयरी, तेणेव पहारेत्थ गमणाए ॥ ५६ ॥

तए णं से चेडए राया इमीसे कहाए लद्धेट्ठे समाणे नव
मल्लई नव लेच्छई कासीकोसलगा अट्टारस वि गणरायाणो
सद्दावेइ, २ एवं वयासी-“ एवं खलु, देवाणुप्पिया, वेहल्ले
कुमारे कूणियस्स रत्तो असंविदिएणं सेयणगं अट्टारसवंकं
च हारं गहाय इहं हव्वमागए । तए णं कूणिणं सेयणगस्स
अट्टारसवंकस्स य अट्टाए तओ दूया पेसिया । ते य मए
इमेणं कारणेणं पडिसेहिया । तए णं से कूणिण ममं एयमट्ठं
अपडिसुणमाणे चाउरङ्गिणीए सेणाए सद्धिं संपरिवुडे जुद्ध-
सज्जे इहं हव्वमागच्छइ । तं किं णं, देवाणुप्पिया, सेयणगं
अट्टारसवंकं कूणियस्स रत्तो पच्चप्पिणामो ? वेहल्लं कुमारं
पेसेमो ? उदाहु जुज्झित्था ? ” तए णं नव मल्लई नव लेच्छई
कासीकोसलगा अट्टारस वि गणरायाणो चेडगं रायं एवं

वयासी-“ न एयं, सामी, जुत्तं वा पत्तं वा रायसरिसं वा,
जं णं सेयणं अट्टारसवंकं कूणिस्स रत्तो पच्चप्पिणिज्जइ,
वेहल्ले य कुमारे सरणागए पेसिज्जइ । तं जइ णं कूणिए राया
चाउरक्किणीए सेणाए सद्धिं संपरिवुडे जुद्धसज्जे इहं हव्व-
मागच्छइ, तए णं अम्हे कूणिणं रत्ता सद्धिं जुज्झामो” ॥ ५७ ॥

तए णं से चेडए राया ते नव मल्लई नव लेच्छई कासी-
कोसलगा अट्टारस वि गणरायाणो एवं वयासी-“ जइ णं,
देवाणुप्पिया, तुम्हे कूणिणं रत्ता सद्धिं जुज्झइ, तं गच्छह
णं, देवाणुप्पिया, सएसु २ रज्जेसु ण्हाया, जहा कालाईया,”
जाव जएणं विजएणं वद्धावेन्ति । तए णं से चेडए राया
कोडुम्बियपुरिसे सदावेइ, २ एवं वयासी-“ आभिसेकं,
जहा कूणिण,” जाव दुरुढे ॥ ५८ ॥

तए णं से चेडए राया तिहिं दन्तिसहस्सेहिं, जहा कूणिण,
जाव वेसालिं नयारिं मज्झंमज्झेणं निग्गच्छइ । २ जेणेव ते
नव मल्लई नव लेच्छई कासीकोसलगा अट्टारस वि गण-
रायाणो, तेणेव उवागच्छइ । तए णं से चेडए राया सत्ता-
वन्नाए दन्तिसहस्सेहिं सत्तावन्नाए आससहस्सेहिं सत्ता-
वन्नाए रहसहस्सेहिं सत्तावन्नाए मणुस्सकोडीहिं सद्धिं सं-
परिवुडे सव्विड्डीए जाव रवेणं सुभेहिं वसहीहिं पायरासेहिं
नाइविगिट्ठेहिं अन्तरेहिं वसमाणे २ विदेहं जणवयं मज्झं-
मज्झेणं जेणेव देसपन्ते, तेणेव उवागच्छइ, २ खन्धावार-
निवेसणं करेइ, २ कूणियं रायं पडिवालेमाणे जुद्धसज्जे
चिट्ठइ ॥ ५९ ॥

तए णं से कूणिण राया सव्विड्डीए जाव रवेणं जेणेव देस-

पन्ते, तेणेव उवागच्छइ, २ चेडयस्स रत्तो जोयणन्तरियं
खन्धावारनिवेसं करेइ ॥ ६० ॥

तए णं ते दोन्नि वि रायाणो रणभूमिं सज्जावेन्ति, २ रण-
भूमिं जयन्ति । तए णं से कूणिए राया तेत्तीसाए दन्तिसह-
स्सेहिं जाव मणुस्सकोडीहिं गरुलवूहं रएइ, २ गरुलवूहेणं
रहमुसलं संगामं उवायाए । तए णं से चेडगे राया सत्ता-
वन्नाए दन्तिसहस्सेहिं जाव सत्तावन्नाए मणुस्सकोडीहिं
सगडवूहं रएइ, २ सगडवूहेणं रहमुसलं संगामं उवायाए ।
तए णं ते दोण्ह वि राईणं अणीया संनद्धं जाव गहिया-
उहपहरणा मंगतिएहिं फलएहिं निकट्टाहिं असीहिं अंसा-
गएहिं तोणेहिं सजीवेहिं धणूहिं समुक्खित्तेहिं सरेहिं समु-
ल्लालियाहिं डावाहिं ओसारियाहिं ऊरुघण्टाहिं छिप्पत्तरेणं
वज्जमाणेणं महया उक्किट्टसीहनायबोलकलकलरवेणं समु-
हरवभूयं पिव करेमाणा सव्विड्डीए जाव रवेणं हयगया हय-
गएहिं गयगया गयगएहिं रहगया रहगएहिं पायत्तिया पाय-
त्तिएहिं अन्नमन्नेहिं सद्धिं संपलग्गा यावि होत्था । तए णं ते
दोण्ह वि रायाणं अणीया नियगसामीसासणाणुरत्ता महया
जणक्खयं जणवहं जणप्पमहं जणसंवट्टकप्पं नच्चन्तकवन्ध-
वारंभीमं रुहिरकदमं करेमाणा अन्नमन्नेणं सद्धिं जुज्झन्ति
॥ ६१ ॥

तए णं से काले कुमारे तिहिं दन्तिसहस्सेहिं जाव मणुस-
कोडीहिं गरुलवूहेणं एक्कारसमेणं खन्धेणं कूणिएणं रन्ना
सद्धिं रहमुसलं संगामं संगामेमाणे हयमहियं, जहा भग-

वया कालीए देवीए परिकहियं, जाव जीवियाओ ववरो-
वेइ ॥ ६२ ॥

“ तं एयं खलु, गोयमा, काले कुमारे परिसएहिं आर-
म्भेहिं जाव परिसएणं असुभकडकम्मपम्भारेणं कालमासे
कालं किच्चा चउत्थीए पङ्कणभाए पुढवीए हेमाभे नरण नेर-
इयत्ताए उववन्ने ” ॥ ६३ ॥

“ काले णं, भन्ते, कुमारे चउत्थीए पुढवीए...अणन्तरं
उव्वट्टित्ता कहिं गच्छिहिइ कहिं उववज्जिहिइ ? ” “ गोयमा,
महाविदेहे वासे जाइं कुलाइं भवन्ति अड्डाइं, जहा दढपइन्नो
जाव सिज्झिहिइ वुज्झिहिइ जाव अन्तं काहिइ ” ॥ ६४ ॥

“ तं एवं खलु, जम्बू, समणेणं भगवया जाव संपत्तेणं
निरयावलियाणं पढमस्स अज्झयणस्स अयमट्ठे पन्नत्ते ॥ ६५ ॥

॥ पढमं अज्झयणं सम्मत्तं ॥ १११ ॥

“ जइ णं, भन्ते, समणेणं जाव संपत्तेणं निरयावलियाणं
पढमस्स अज्झयणस्स अयमट्ठे पन्नत्ते, दोच्चस्स णं, भन्ते,
अज्झयणस्स निरयावलियाणं समणेणं भगवया जाव संप-
त्तेणं के अट्ठे पन्नत्ते ? ” “ एवं खलु, जम्बू ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं चम्पा नामं नयरी होत्था ।
पुण्णभदे चेइए । कूणिए राया । पउमावई देवी । तत्थ णं
चम्पाए नयरीए सेणियस्स रत्तो भज्जा कूणियस्स रत्तो चुल्लं-

माउया सुकाली नामं देवी होत्था सुकुमाला । तीसे
णं सुकालीए देवीए पुत्ते सुकाले नामं कुमारे होत्था सुकु-
माले । तए णं से सुकाले कुमारे अन्नया कयाइ तिहिं दन्ति-
सहस्सेहिं, जहा कालो कुमारो, निरवसेसं तं चेव भाणि-
यव्वं जाव महाविदेहे वासे—अन्तं काहिइ ॥ ६६ ॥

॥ वीयं अज्झयणं सम्मत्तं ॥ ११२ ॥

एवं सेसा वि अट्ट अज्झयणा नेयव्वा पढमसरिसा, नवरं
मायाओ सरिस नामाओ ॥ ६७ ॥

॥ निरयावलियाओ सम्मत्ताओ ॥

॥ निक्खेवो सव्वेसिं भाणियव्वो तहा ॥

॥ पढमो वग्गो सम्मत्तो ॥

II

॥ कप्पवडिसियाओ ॥

“जइ णं, भन्ते, समणेणं भगवया जाव संपत्तेणं उव-
 झाणं पढमस्स वग्गस्स निरयावलियाणं अयमट्ठे पन्नत्ते,
 दोच्चस्स णं, भन्ते, वग्गस्स कप्पवडिसियाणं समणेणं जाव
 संपत्तेणं कइ अज्झयणा पन्नत्ता?” “एवं खलु, जम्बू,
 समणेणं भगवया जाव संपत्तेणं कप्पवडिसियाणं दस अज्झ-
 यणा पन्नत्ता । तं जहा-पउमे १, महापउमे २, भदे ३, सुभदे
 ४, पउमभदे ५, पउमसेणे ६, पउमगुम्मे ७, नलिणिगुम्मे ८,
 आणन्दे ९, नन्दणे १० ।” “जइ णं, भन्ते, समणेणं जाव
 संपत्तेणं कप्पवडिसियाणं दस अज्झयणा पन्नत्ता, पढमस्स
 णं, भन्ते, अज्झयणस्स कप्पवडिसियाणं समणेणं भगवया
 जाव के अट्ठे पन्नत्ते?” “एवं खलु, जम्बू” ॥ ६८ ॥

तेणं कालेणं तेणं समणं चम्पा नामं नयरी होत्था ।
 पुण्णभदे चेइए । कूणिए राया । पउमावई देवी । तत्थ णं
 चम्पाए नयरीए सेणियस्स रत्तो भज्जा कूणियस्स रत्तो चुल्ल-
 माउया काली नामं देवी होत्था सुउमाला । तीसे णं कालीए

१ The Mss. give indiscriminately कप्पवडिसिया or
 १० वडिसिया or वडैसिया.

देवीए पुत्ते काले नामं कुमारे होत्था सुउमाले । तस्स णं कालस्स कुमारस्स पउमावई नामं देवी होत्था, सोमाला जाव विहरइ ॥ ६९ ॥

तए णं सा पउमावई देवी अन्नया कयाइ तंसि तारिस्स-
गंसि वासघरंसि अब्भिनन्तरओ सच्चित्तकम्मे जाव सीहं सुं
मिणे पासित्ताणं पडिवुद्धा । एवं जम्मणं, जहा महाबलस्स,
जाव नामधेज्जं—“ जम्हा णं अम्हं इमे दारए कालस्स
कुमारस्स पुत्ते पउमावईए देवीए अत्तए, तं होउ णं अम्हं
इमस्स दारगस्स नामधेज्जं पउमे पउमे ” । सेसं जहा महा-
बलस्स । अट्ठओ दाओ । जाव उण्णि पासायवरगए विहरइ ।
सामी समोसरिए । परिसा निग्गया । कूणिए निग्गए । पउमे
वि, जहा महाबले, निग्गए । तहेव अम्मापिइआपुच्छणा,
जाव पव्वइए अणगारे जाए जाव गुत्तवम्भयारी ॥ ७० ॥

तए णं से पउमे अणगारे समणस्स भगवओ महावीरस्स
तहारूवाणं थेराणं अन्तिए सामाइयमाइयाइं एक्कारस अक्काइं
अहिज्जइ । २ वट्ठहिं चउत्थछट्ठट्ठमं जाव विहरइ ॥ ७१ ॥

तए णं से पउमे अणगारे तेणं ओरांलेणं, जहा मेहो,
तहेव धम्मजागरिया, चिन्ता । एवं जहेव मेहो तहेव समणं
भगवं आपुच्छित्ता विउले जाव पाओवगए समाणे तहा-
रूवाणं थेराणं अन्तिए सामाइयमाइयाइं एक्कारस अक्काइं,
बहुपडिपुण्णाइं पञ्च वासाइं सामण्णपरियाए । मासियाए
संलेहणाए सट्ठि भत्ताइं । आणुपुव्वीए कालगए । थेरा
ओतिण्णा । भगवं गोयमे पुच्छइ, सामी कहेइ, जाव सट्ठि

भत्ताइं अणसणाए छेइत्ता आलोइयपडिक्कन्ते उडुं चन्दिम-
सोहम्मे कप्पे देवत्ताए उववन्ने । दो सागराइं ॥ ७२ ॥

“से णं, भन्ते, पउमे देघे ताओ देवलोगाओ आउक्खएणं” ।
पुच्छा । “गोयमा, महाविदेहे वासे, जहा दढपइन्नो, जाव
अन्तं काहिइ” । “तं एवं खलु, जम्बू, समणेणं जाव संप-
त्तेणं कप्पवडिंसियाणं पढमस्स अज्झयणस्स अयमट्ठे पन्नत्ते
त्ति वेमि ॥ ७३ ॥

पढमं अज्झयणं ॥ २।१ ॥

“जइ णं, भन्ते, समणेणं भगवया जाव संपत्तेणं कप्प-
वडिंसियाणं पढमस्स अज्झयणस्स अयमट्ठे पन्नत्ते, दोच्चस्स
णं, भन्ते, अज्झयणस्स के अट्ठे पन्नत्ते ? ” “एवं खलु,
जम्बू” ॥ ७४ ॥

तेणं कालेणं २ चम्पा नामं नयरी होत्था । पुण्णभेइ चेइए ।
कूणिए राया । पउमावई देवी । तत्थ णं चम्पाए नयरीए
सोणियस्स रत्तो भज्जा कूणियस्स रत्तो चुल्लमाउया सुकाली
नामं देवी होत्था । तीसे णं सुकालीए पुत्ते सुकाले नामं
कुमारे । तस्स णं सुकालस्स कुमारस्स महापउमा नामं
देवी होत्था सुउमाला ॥ ७५ ॥

तए णं सा महापउमा देवी अन्नया कयाइ तंसि तारि-
सगांसि, एवं तहेव, महापउमे नामं दारए, जाव सिज्झिहिइ ।
नवरं ईसाणे कप्पे उववाओ । उक्कोसट्ठिईओ । निक्खेवो ॥ ७६ ॥

॥ वीयं अज्झयणं ॥ २।२ ॥

एवं सेसा वि अट्ठ नेयव्वा । मायाओ सारिस नामाओ ।
कालाईणं दसण्हं पुत्ता आणुपुव्वीए—

दोण्हं च पञ्च चत्तारि तिण्हं तिण्हं च होन्ति तिण्णेय ।

दोण्हं च दोन्नि वासा सेणियनत्तूण परियाओ ॥ १ ॥

उववाओ आणुपुव्वीए-पढमो सोहम्मे, विइओ ईसाणे,
तइओ सणकुमारे, चउत्थो माहिन्दे, पञ्चमो बम्मलोए, छट्ठो
लन्तए, सत्तमो महासुक्के, अट्ठमो सहस्सारे, नवमो पाणए,
दसमो अच्चुए । सव्वत्थ उक्कोसट्ठिई भाणियव्वा । महाविदेहे
सिद्धे ॥ ७७ ॥

॥ कप्पवर्द्धिसियाओ सम्मत्ताओ ॥

॥ बीओ वग्गो सम्मत्तो ॥ २ ॥

III

॥ पुष्फियाओ ॥

“ जइ णं, भन्ते, समणेणं भगवया जाव संपत्तेणं उवङ्गाणं दोच्चस्स कप्पवडिसियाणं अयमेट्ठे पन्नत्ते, तच्चस्स णं, भन्ते, वग्गस्स उवङ्गाणं पुष्फियाणं के अट्ठे पन्नत्ते ? ” “ एवं खलु, जम्बू, समणेणं जाव संपत्तेणं उवङ्गाणं तच्चस्स वग्गस्स पुष्फियाणं दस अज्झयणा पन्नत्ता । तं जहा—

चन्दे सूरे सुक्के बहुपुत्तिय पुण्ण माणिभदे य ।

दत्ते सिवे बले या अणाढिए चेव बोद्धव्वे ॥ ”

“ जइ णं, भन्ते, समणेणं जाव संपत्तेणं पुष्फियाणं दस अज्झयणा पन्नत्ता, पढमस्स णं, भन्ते, समणेणं जाव संपत्तेणं के अट्ठे पन्नत्ते ? ” “ एवं खलु, जम्बू ” ॥ ७८ ॥

तेणं कालेणं २ रायगिहे नयरे । गुणसिलए चेइए । सेणिए राया । तेणं कालेणं २ सामी समोसढे, परिसा निग्गया । तेणं कालेणं २ चन्दे जोइसिन्दे जोइसराया चन्दवडिसए विमाणे सभाए सुहम्माए चन्दंसि सीहासणांसि चउहिं सामाणियसाहस्सीहिं जाव विहरइ । इमं च णं केवलकणं जम्बुदीवं दीवं विउलेणं ओहिणा आभोएमाणे २ पासइ, २

समणं भगवं महावीरं, जहा सूरियाभे, आभिओगं देवं
सद्वावेत्ता जाव सुरिन्दाभिगमणजोगं करेत्ता तमाणत्तियं
पच्चप्पिणन्ति । सूसरा घण्टा, जाव विउव्वणा । नवरं जाण-
विमाणं जोयणसहस्सवित्थिण्णं अद्धतेवट्ठिजोयणसमूसियं,
महिन्दज्झओ पणुवीसं जोयणमूसिओ, सेसं जहा सूरिया-
भस्स, जाव आगओ । नट्टविही । तहेव पडिगओ ॥ ७९ ॥

“भन्ते” त्ति भगवं गोयमे समणं भगवं... “भन्ते” ।
पुच्छा । कूडागारसाला । सरीरं अणुपविट्ठा । पुव्वभवो ।
“एवं खलु, गोयमा” ॥ ८० ॥

तेणं कालेणं २ सावत्थी नामं नयरी होत्था । कोट्टए चेइए ।
तत्थ णं सावत्थीए अङ्गई नामं गाहावई होत्था अड्डे जाव
अपरिभूए । तए णं से अङ्गई गाहावई सावत्थीए नयरीए
बहूणं नगरनिगमं... जहा आणन्दो ॥ ८१ ॥

तेणं कालेणं २ पासे णं अरहा पुरिसादाणीए आइगरे,
जहा महावीरो, नबुस्सेहे सोलसेहिं समणसाहस्सीहिं अट्टती-
साए अज्जियासहस्सेहिं जाव कोट्टए समोसढे । परिसा
निग्गया ॥ ८२ ॥

तए णं से अङ्गई गाहावई इमीसे कहाए लद्धट्टे समाणे
हट्टे, जहा कत्तिओ सेट्ठी तहा निग्गच्छइ जाव पज्जुवासइ ।
धम्मं सोच्चा निसम्म, जं नवरं, “देवाणुप्पिया, जेट्ठपुत्तं
कुडुम्बे ठावेमि । तए णं अहं देवाणुप्पियाणं जाव पव्वयामि” ।
जहा गङ्गदत्ते तहा पव्वइए जाव गुत्तवम्मयारी ॥ ८३ ॥

तए णं से अङ्गई अणगारे पासस्स अरहओ तहारूवाणं
थेराणं अन्तिए सामाइयमाइयाइं एक्कारस अङ्गाइं अहिज्जइ ।
२ बहूहिं चउत्थं जाव भावेमाणे बहूइं वासाइं सामणपरि-

यागं पाउणइ । २ अद्धमासियाए संलेहणाए तीसं भत्ताइं
अणसणाए छेइत्ता विराहियसामण्णे कालमासे कालं किच्चा
चन्दवडिंसए विमाणे उववाइयाए सभाए देवसयणिजंसि
देवदूसन्तरिए चन्दे जोइसिन्दत्ताए उववन्ने ॥ ८४ ॥

तए णं से चन्दे जोइसिन्दे जोइसिराया अहुणोववन्ने
समाणे पञ्चविहाए पज्जत्तीए पज्जत्तीभावं गच्छइ, तं जहा—
आहारपज्जत्तीए सरीरपज्जत्तीए इन्दियपज्जत्तीए सासोसास-
पज्जत्तीए भासामणपज्जत्तीए ॥ ८५ ॥

“चन्दस्स णं, भन्ते, जोइसिन्दस्स जोइसरन्नो केवइयं
कालं ठिई पन्नत्ता ?” “गोयमा, पलिओवमं वाससयसहस्स-
मम्भहियं । एवं खलु, गोयमा, चन्दस्स जाव जोइसरन्नो सा
दिव्वा देविड्डी...” । “चन्दे णं, भन्ते, जोइसिन्दे जोइसरया
ताओ देवलोगाओ आउक्खएणं चइत्ता कहिं गच्छिहिइ ?”
“गोयमा, महाविदेहे वासे सिज्झिहिइ” ॥ ८६ ॥

निकखेवओ ॥ ३ ॥ १ ॥

“जइ णं, भन्ते, समणेणं भगवया जाव पुप्फियाणं पढ-
मस्स अज्झयणस्स जाव अयमट्ठे पन्नत्ते, दोच्चस्स णं, भन्ते,
अज्झयणस्स पुप्फियाणं समणेणं भगवया जाव संपत्तेणं के
अट्ठे पन्नत्ते ?” “एवं खलु, जम्भू” ॥ ८७ ॥

तेणं कालेणं २ रायगिहे नामं नयरे । गुणसिलए चेइए ।
सेणिए राया । समोसरणं । जहा चन्दो तहा सूरौ वि-
आगओ, जाव नट्टविहिं उवदंसित्ता पडिगओ । पुव्वभव-
पुच्छा । सावत्थी नयरी । सुपइट्ठे नामं गाहावई होत्था,
अट्ठे, जहेव अङ्गई जाव विहरइ । पासो समोसढो, जहा

अङ्गई तहेव पव्वइए, तहेव विराहियसामण्णे, जाव महावि-
देहे वासे सिज्झिहिइ जाव अन्तं करेहिइ ॥ ८८ ॥

निक्खेवओ ॥ ३ ॥ २ ॥

उक्खेवओ ॥ ३ ॥ ३ ॥

रायगिहे नयरे । गुणसिलए चेइए । सेणिए राया । सामी
समोसढे । परिसा निग्गया । तेणं कालेणं २ सुक्के महग्गहे
सुक्कवाडिसए विमाणे सुक्कंसि सीहासणंसि चउहिं सामा-
णियसाहस्सीहिं, जहेव चन्दो तहेव आगओ, नट्टविहिं उवदं-
सित्ता पडिगओ । “ भन्ते ” त्ति । कूडागारसाला । पुव्व-
भवपुच्छा । “ एवं खलु, गोयमा ” ॥ ८९ ॥

तेणं कालेणं २ वाणारसी नामं नयरी होत्था । तत्थ णं
वाणारसीए नयरीए सोमिले नामं माहणे परिवसइ अड्डे जाव
अपरिभूए रिउव्वेयं जाव सुपरिनिट्ठिए । पासे समोसढे ।
परिसा पज्जुवासइ ॥ ९० ॥

तए णं तस्स सोमिलस्स माहणस्स इमीसे कहाए लद्ध-
ट्ठस्स समाणस्स इमे एयारूवे अज्झत्थिए—“ एवं पासे
अरहा पुरिसादाणीए पुव्वाणुपुर्व्वि जाव अम्बसालवणे विह-
रइ । तं गच्छामि णं पासस्स अरहओ अन्तिए पाउब्भवामि ।
इमाइं च णं एयारूवाइं अट्ठाइं हेऊइं...” जहा पण्णत्तीए ।
सोमिलो निग्गओ खण्डियविहुणो जाव एवं वयासी—“ जत्ता
ते, भन्ते ? जवणिज्जं च ते ? ” पुच्छा । “ सरिसवया मासा
कुलत्था एगे भवं ? ” जाव संबुद्धे सावगधम्मं पडिवज्जित्ता
पडिगए ॥ ९१ ॥

तए णं पासे णं अरहा अन्नया कयाइ वाणरसीओ नयरीओ
अम्बसालवणाओ चेइयाओ पडिनिक्खमइ, २वहिया जणवय-

विहारं विहरइ । तए णं से सोमिले माहणे अन्नया कयाइ
असाहुदंसणेण य अपज्जुवासणयाए य मिच्छत्तपज्जवेहिं
परिवड्डमाणेहिं २ सम्मत्तपज्जवेहिं परिहायमाणेहिं मिच्छत्तं
च पडिवन्ने ॥ ९२ ॥

तए णं तस्स सोमिलस्स माहणस्स अन्नया कयाइ पुव्वर-
त्तावरत्तकालसमयंसि कुडुम्बजागरियं जागरमाणस्स अय-
मेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—“ एवं खलु अहं
वाणारसीए नयरीए सोमिले नामं माहणे अच्चन्तमाहणकुल-
प्पसूए । तए णं मए वयाइं चिण्णाइं, वेया य अहीया, दारा
आहूया, पुत्ता जणिया, इद्दीओ समाणीयाओ, पसुबन्धा कया,
जन्ना जेट्ठा, दक्खिणा दिन्ना, अतिही पूइया, अग्गी हूया, जूवां
निक्खित्ता । तं सेयं खलु मम इयाणिं कल्लं जाव जलन्ते
वाणारसीए नयरीए बहिया बहवे अम्बारामा रोवावित्तए,
एवं माउलिङ्गा बिल्ला कविट्ठा चिञ्चा पुप्फारामा रोवावित्तए”
एवं संपेहेइ । २ कल्लं जाव जलन्ते वाणारसीए नयरीए बहिया
अम्बारामे य जाव पुप्फारामे य रोवावेइ । तए णं बहवे
अम्बारामा य जाव पुप्फारामा य अणुपुव्वेणं सारक्खिज्ज-
माणा संगोविज्जमाणा संवट्ठिज्जमाणा आरामा जाया किण्हा
किण्होभासा जाव रम्मा महामेहनिकुरम्बभूया पत्तिया
पुप्फिया फलिया हरियगरेरिज्जमाणा सिरिया अईव २ उव-
सोभेमाणा २ चिट्ठन्ति ॥ ९३ ॥

तए णं तस्स सोमिलस्स माहणस्स अन्नया कयाइ पुव्वर-
त्तावरत्तकालसमयंसि कुडुम्बजागरियं जागरमाणस्स अय-
मेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—“ एवं खलु अहं

वाणारसीए नयरीए सोमिले नामं माहणे अच्चन्तमाहणकुल-
 प्सूए । तए णं मए वयाइं चिण्णाइं जाव जूवा निक्खित्ता ।
 तए णं मए वाणारसीए नयरीए वहिया वहवे अम्बारामा जाव
 पुष्कारामा य रोवाविया । तं सेयं खलु ममं इयाणिं कल्लं
 जाव जलन्ते सुबहुं लोहकडाहकडुच्छुयं तम्बियं तावसभण्डं
 घडावेत्ता विउलं असणं पाणं खाइमं साइमं.....मित्तनाइं
 आमन्तेत्ता तं मित्तनाइनियगं.....विउलेणं असणं जाव
 संमाणेत्ता तस्सेव मित्तं जाव जेट्ठपुत्तं कुडुम्बे ठवेत्ता तं
 मित्तनाइं जाव आपुच्छित्ता सुबहुं लोहकडाहकडुच्छुयं
 तम्बियं तावसभण्डं गहाय जे इमे गङ्गाकूला वाणपत्था
 तावसा भवन्ति, तं जहा-होत्तिया पोत्तिया कोत्तिया जन्नई
 सड्ढई घालई हुम्बउट्ठा दन्तुक्खलिया उम्मज्जगा संमज्जगा
 निमज्जगा संपक्खालगा दक्खिणकूला उत्तरकूला संखधमा
 कूलधमा मियलुद्धया हत्थितावसा उद्दण्डा दिसापोकखिणो
 वक्खवासिणो विलवासिणो जलवासिणो रुक्खमूलिया अम्बु-
 भक्खिणो वायुभक्खिणो सेवालभक्खिणो मूलाहारा कन्दा-
 हारा तयाहारा पत्ताहारा पुष्पाहारा फलाहारा बीयाहारा
 परिसडियकन्दमूलतयपत्तपुष्पफलाहारा जलाभिसेयकढिण-
 गायभूया आयावणाहिं पञ्चगितावेहिं इङ्गालसोल्लियं कन्दु-
 सोल्लियं पिव अप्पाणं करेमाणा विहरन्ति । तत्थ णं जे ते
 दिसापोकखिया तावसा तेसिं अन्तिए दिसापोकखियत्ताए
 पव्वइत्तए, पव्वइए वि य णं समाणे इमं एयारूवं अभिग्गहं
 अभिगिण्हिस्सामि-कप्पइ मे जावजीवाए छट्ठंछट्ठेणं अणि-
 क्खित्तेणं दिसाचक्खवालेणं तवोकम्मेणं उडुं बाहाओ पणि-
 ज्झिय २ सूरामिमुहस्स आयावणभूमीए आयावेमाणस्स

विहरित्तए” त्ति कट्टु एवं संपेहेइ । २ कल्लं जाव जलन्ते सुवहुं लोहं जाव दिसापोन्निखयतावसत्ताए पव्वइए । पव्व-
इए वि य णं समाणे इमं एयारूवं अभिग्गहं जाव अभिगि-
ण्हित्ता पढमं छट्ठक्खमणं उवसंपज्जित्ताणं विहरइ ॥ ९४ ॥

तए णं सोमिले माहणे रिसी पढमछट्ठक्खमणपारणांसि
आयावणभूमीए पच्चोरुहइ । २ वागलवत्थनियत्थे जेणेव सए
उडए, तेणेव उवागच्छइ । २ किट्ठिणसंकाइयं गेण्हइ । २
पुरत्थिमं दिसिं पुक्खेइ, “पुरत्थिमाए दिसाए सोमे महारया
पत्थाणे पत्थियं अभिरक्खउ, सोमिलमाहणारिसिं अभि-
रक्खउ । जाणि य तत्थ कन्दाणि य मूलाणि य तयाणि य
पत्ताणि य पुष्पाणि य फलाणि य बीयाणि य हरियाणि य
ताणि अणुजाणउ” त्ति कट्टु पुरत्थिमं दिसं पसरइ । २ जाणि
य तत्थ कन्दाणि य जाव हरियाणि य ताइं गेण्हइ । २ किट्ठि-
णसंकाइयगं भरेइ । २ दब्भे य कुसे य पत्तामोडं च समि-
हाओ कट्ठाणि य गेण्हइ । २ जेणेव सए उडए, तेणेव उवा-
गच्छइ । २ किट्ठिणसंकाइयगं ठवेइ । २ वेइं वड्डेइ । २ उवले-
वणसंमज्जाणं करेइ । २ दब्भकलसहत्थगए जेणेव गङ्गा महा-
णई, तेणेव उवागच्छइ । २ गङ्गं महाणइं ओगाहइ । २
जलमज्जाणं करेइ । २ जलकिट्ठं करेइ । २ जलामिसेयं करेइ ।
२ आयन्ते चोक्खे परमसुइभूए देवपिउकयकज्जे दब्भकल-
सहत्थगए गङ्गाओ महाणईओ पञ्चुत्तरइ । २ जेणेव सए
उडए, तेणेव उवागच्छइ २ दब्भे य कुसे य वालुयाए य वेइं
रएइ । २ सरयं करेइ । २ अराणिं करेइ । २ सरएणं अराणिं

१ Mss read कट्ठिण and किट्ठिण indiscriminately.

२ A सरइ.

महेइ । २ अग्नि पाडेइ । २ अग्नि संधुकेइ । २ समिहा
कट्टाणि पक्खिवइ । २ अग्नि उज्जालेइ । २

अग्निस्स दाहिणे पासे सत्तङ्गाइं समादहे ।

तं जहा--सकथं वक्कलं ठाणं सेज्जभण्डं कमण्डलुं ।

दण्डदारुं तहप्पाणं अह ताइं समादहे ॥ १ ॥

महुणा य घणण तन्दुलेहि य अग्नि हुणइ । चरुं साहेइ ।
२ बलिं वइस्सदेवं करेइ । २ अतिहिपूयं करेइ । २ तओ पच्छा
अप्पणा आहारं आहारेइ ॥ ९५ ॥

तए णं सोमिले माहणरिसी दोच्चं छट्ठक्खमणपारणगंसि,
तं चेव सव्वं भाणियव्वं जाव आहारं आहारेइ । नवरं इमं
नाणत्तं—“ दाहिणाए दिसाए जमे महाराया पत्थाणे पत्थियं
अभिरक्खउ सोमिलं माहणरिसिं, जाणि य तत्थ कन्दाणि
य जाव अणुजाणउ ” त्ति कट्टु दाहिणं दिसिं पसरइ । एवं
पच्चत्थिमेणं वरुणे महाराया जाव पच्चत्थिमं दिसिं पसरइ ।
उत्तरेणं वेसमणे महाराया जाव उत्तरं दिसिं पसरइ । पुव्व-
दिसागमेणं चत्तारि वि दिसाओ भाणियव्वाओ जाव आहारं
आहारेइ ॥ ९६ ॥

तए णं तस्स सोमिलमाहणरिसिस्स अन्नया कयाइ पुव्व-
रत्तावरत्तकालसमयंसि अणिच्चजागरियं जागरमाणस्स अय-
मेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—“ एवं खलु अहं
वाणारसीए नयरीए सोमिले नामं माहणरिसी अच्चन्तमाहण-
कुलप्पसूए । तए णं मए वयाइं चिण्णाइं जाव जूवा निक्खित्ता ।
तए णं मम वाणारसीए जाव पुप्फारामा य जाव रोविया ।
तए णं मए सुवहुं लोहं जाव घडावेत्ता जाव जेट्टुपुत्तं ठवेत्ता
जाव जेट्टुपुत्तं आपुच्छित्ता सुवहुं लोहं जाव गहाय मुण्डे

जाव पव्वइए। पव्वइए वि य णं समाणे छट्ठं छट्ठेणं” जाव विहरइ।
 “तं सेयं खलु ममं इयारिं कल्लं जाव जलन्ते बहवे तावसे
 दिट्ठाभट्टे य पुव्वसंगइए य परियायसंगइए य आपुच्छित्ता
 आसमसंसियाणि य बहूँ सत्तसयाइं अणुमाणइत्ता वागल-
 वत्थानियत्थस्स कढिणसंकाइयगहियसभण्डोवगरणस्स
 कट्ठमुद्दाए मुहं बन्धिक्का उत्तरदिसाए उत्तराभिमुहस्स मह-
 पत्थाणं पत्थावेत्तए” एवं संपेहेइ। २ कल्लं जाव जलन्ते
 बहवे तावसे य दिट्ठाभट्टे य पुव्वसंगइए य, तं चेव जाव,
 कट्ठमुद्दाए मुहं बन्धइ। २ अयमेयारूवं अभिग्गहं अभिगि-
 ण्हइ—“जत्थेव णं अमहं जलंसि वा एवं थलंसि वा दुग्गंसि वा
 निन्नंसि वा पव्वतंसि वा विसमंसि वा गड्डाए वा दरीए वा
 पक्खलिज्ज वा पवडिज्ज वा, नो खलु मे कप्पइ पच्चुट्ठित्तए”
 त्ति कट्ठ अयमेयारूवं अभिग्गहं अभिगिण्हइ ॥ ९७ ॥

उत्तराए दिसाए उत्तराभिमुहपत्थाणं पत्थिए से सोमिले
 माहणरिसी पुव्वावरण्हकालसमयंसि जेणेव असोगवरपायवे,
 तेणेव उवागए, असोगवरपायवस्स अहे कढिणसंकाइयं
 ठवेइ। २ वेइं वड्डेइ। २ उवलेवणसंमज्जणं करेइ। २ दब्भकल-
 सहत्थगए जेणेव गङ्गा महाणई, जहा सिवो जाव, गङ्गाओ
 महाणईओ पच्चुत्तरइ। जेणेव असोगवरपायवे, तेणेव उवा-
 गच्छइ। २ दब्भेहि य कुसेहि य वालुयाए वेइं रएइ। २ सरगं
 करेइ। २ जाव बलिं वइस्सदेवं करेइ। २ कट्ठमुद्दाए मुहं
 बन्धइ। २ तुसिणीए संचिट्ठइ ॥ ९८ ॥

तए णं तस्स सोमिलमाहणरिसिस्स पुव्वरत्तावरत्तकाल-
 समयंसि एगे देवे अन्तियं पाउब्भूए। तए णं से देवे सोमिल-
 माहणं एवं वयासी—“हं भो सोमिलमाहणा, पव्वइया,

दुपव्वइयं ते ” । तए णं से सोमिले तस्स देवस्स दोच्चं पि तच्चं पि पयमट्ठं नो आढाइ, नो परिजाणइ, जाव तुसिणीए संचिट्ठइ । तए णं से देवे सोमिलेणं माहणरिसिणा अणाढाइ-ज्जमाणे जामेव दिसिं पाउब्भूए तामेव जाव पडिगए । तए णं से सोमिले कल्लं जाव जलन्ते वागलवत्थनियत्थे कढिण-संकाइयगहियग्गिहोत्तभण्डोवगरणे कट्टमुद्दाए मुहं बन्धइ । २ उत्तराभिमुहे संपत्थिए ॥ ९९ ॥

तए णं से सोमिले विइयदिवसस्मिं पुव्वावरण्हकाल-समयंसि जेणेव सत्तिवण्णे तेणेव उवागए सत्तिवण्णस्स अहे कढिणसंकाइयं ठवेइ । २ वेइं वड्डेइ । जहा असोगवर-पायवे जाव अग्गि हुणइ, कट्टमुद्दाए मुहं बन्धइ, तुसिणीए संचिट्ठइ । तए णं तस्स सोमिलस्स पुव्वरत्तावरत्तकालसम-यंसि एगे देवे अन्तियं पाउब्भूए । तए णं से देवे अन्तलि-क्खपडिवन्ने जहा असोगवरपायवे जाव पडिगए । तए णं से सोमिले कल्लं जाव जलन्ते वागलवत्थनियत्थे कढिणसंकाइयं गेण्हइ । २ कट्टमुद्दाए मुहं बन्धइ । २ उत्तरादिसाए उत्तरा-भिमुहे संपत्थिए ॥ १०० ॥

तए णं से सोमिले तइयदिवसस्मिं पुव्वावरण्हकाल-समयंसि जेणेव असोगवरपायवे तेणेव उवागच्छइ । २ असो-गवरपायवस्स अहे किढिणसंकाइयं ठवेइ । २ वेइं वड्डेइ जाव गङ्गं महाणइं पच्चुत्तरइ । २ जेणेव असोगवरपायवे तेणेव उवागच्छइ । २ असोगवरपायवस्स अहे किढिणसंकाइयं ठवेइ, वेइं रणइ । २ कट्टमुद्दाए मुहं बन्धइ, २ तुसिणीए संचिट्ठइ । तए णं तस्स सोमिलस्स पुव्वरत्तावरत्तकाले एगे देवे अन्तियं पाउब्भवित्था, तं चेव भणइ जाव पडिगए । तए णं से सोमिले जाव जलन्ते वागलवत्थनियत्थे किढिण-

संकाइयं जाव कट्टमुद्दाए मुहं बन्धइ, २ उत्तराए दिसाए.
उत्तराभिमुहे संपत्थिए ॥ १०१ ॥

तए णं से सोमिले चउत्थदिवसपुव्वावरण्हकालसमयंसि
जेणेव वडपायवे तेणेव उवागए वडपायवस्स अहे कढिणं
संठवेइ । २ वेइं वड्डेइ, उवलेवसंमज्जणं करेइ, जाव कट्टमुद्दाए
मुहं बन्धइ, तुसिणीए संचिट्ठइ । तए णं तस्स सोमिलस्स
पुव्वरत्तावरत्तकाले एगे देवे अन्तियं पाउब्भवित्ता, तं चेव
भणइ जाव पडिगए । तए णं से सोमिले जाव जलन्ते वागल-
वत्थनियत्थे किढिणसंकाइयं, जाव कट्टमुद्दाए मुहं बन्धइ, ...
उत्तराए उत्तराभिमुहे संपत्थिए ॥ १०२ ॥

तए णं से सोमिले पञ्चमदिवसम्मि पुव्वावरण्हकालसम-
यंसि जेणेव उम्बरपायवे, तेणेव उवागच्छइ । उम्बरपायवस्स
अहे किढिणसंकाइयं ठवेइ, वेइं वड्डेइ, जाव कट्टमुद्दाए मुहं
बन्धइ, जाव तुसिणीए संचिट्ठइ । तए णं तस्स सोमिलमाह-
णस्स पुव्वरत्तावरत्तकाले एगे देवे, जाव एवं वयासी—“हं
भो सोमिला, पव्वइया, दुप्पव्वइयं ते, ” पढमं भणइ, तहेव
तुसिणीए संचिट्ठइ । देवो दोच्चं पि तच्चं पि वयइ—“ सोमिल,
पव्वइया, दुप्पव्वइयं ते । ” तए णं से सोमिले तेणं देवेणं
दोच्चं पि तच्चं पि एवं वुत्ते समाणे तं देवं एवं वयासी—“कहं
णं, देवाणुप्पिया, मम दुप्पव्वइयं ? ” तए णं से देवे सोमिलं
माहणं एवं वयासी—“एवं खलु, देवाणुप्पिया । तुमं पासस्स
अरहओ पुरिसादाणीयस्स अन्तियं पञ्चाणुव्वए सत्तसिक्खा-
वए दुवालसविहे सावयधम्मे पडिवन्ने । तए णं तव अन्नया
कयाइ पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि कुडुम्भजागरियं ”
जाव पुव्वचिन्तियं देवो उच्चारेइ जाव, “ जेणेव असोगवर-

पायवे, तेणेव उवागच्छसि, २ किढिणसंकाइयं जाव तुसि-
णीए संचिट्ठसि । तए णं पुव्वरत्तावरत्तकाले तव अन्तियं
पाउब्भवामि, 'हं भो सोमिला, पव्वइया, दुप्पव्वइयं ते,' तह
चेव देवो नियवयणं भणइ जाव, पञ्चमदिवसम्मि पुव्वावरणह-
कालसमयंसि जेणेव उम्बरपायवे, तेणेव उवागए किढिण-
संकाइयं ठवेसि, वेइं वड्डइ, उवलेवणं संमज्जणं करेइ, २
कट्ठमुद्दाए मुहं वन्धइ, २ तुसिणीए संचिट्ठसि । तं एवं खलु,
देवाणुप्पिया, तव दुप्पव्वइयं ” ॥ १०३ ॥

तए णं से सोमिले तं देवं एवं वयासी—“ कहं णं, देवा-
णुप्पिया, मम सुपव्वइयं ? ” तए णं से देवे सोमिलं एवं
वयासी—“ जइ णं तुमं, देवाणुप्पिया, इयाणि पुव्वपडि-
वन्नाइं पञ्च अणुव्वयाइं सयमेव उवसंपज्जित्ताणं विहरसि,
तो णं तुज्झ इयाणि सुपव्वइयं भवेज्जा । ” तए णं से देवे
सोमिलं वन्दइ नमंसइ, २ जामेव दिसिं पाउब्भूए तामेव
दिसिं पडिगए । तए णं सोमिले माहणरिसी तेणं देवेणं एवं
बुत्ते समाणे पुव्वपडिवन्नाइं पञ्च अणुव्वयाइं सयमेव उव-
संपज्जित्ताणं विहरइ ॥ १०४ ॥

तए णं से सोमिले बहूहिं चउत्थल्लट्ठमं जाव मासद्धमा-
सखमणेहिं विचित्तेहिं तवोवहाणेहिं अप्पाणं भावेमाणे बहूइं
वासाइं समणोवासगपरियागं पाउणइ । २ अद्धमासियाए
संलेहणाए अत्ताणं झूसेइ । २ तीसं भत्ताइं अणसणाए छेएइ ।
२ तस्स ठाणस्स अणालोइयपडिक्कन्ते विराहियसम्मत्ते
कालमासे कालं किच्चा सुक्कवडिसए विमाणे उववायसभाए
देवसयणिज्जंसि जाव ओगाहणाए सुक्कमहग्गाहत्ताए उववत्ते
॥ १०५ ॥

तए णं से सुक्के महग्गहे अहुणोववन्ने समाणे जाव भासा-
मणपज्जत्तीए... । “ एवं खलु, गोयमा, सुक्केणं सा दिव्वा
जाव अभिसमन्नागए । एगं पलिओवमं ठिई । ” “ सुक्के णं,
भन्ते, महग्गहे तओ देवलोगाओ आउक्खए कहिं गच्छिहिइ ? ”
“ गोयमा, महाविदेहे वासे सिज्झिहिइ ॥ ” १०६ ॥

॥ निक्खेवओ ॥ ३ । ३ ॥

॥ उक्खेवओ ॥ ३ । ४ ॥

तेणं कालेणं २ रायगिहे नामं नयरे । गुणासिलए चेइए ।
सेणिए राया । सामी समोसढे । परिस्ता निग्गया ॥ १०७ ॥

तेणं कालेणं २ बहुपुत्तिया देवी सोहम्मे कप्पे बहुपुत्तिए
विमाणे सभाए सुहम्माए बहुपुत्तियंसि सीहासणंसि चउहिं
सामाणियसाहस्सीहिं चउहिं महत्तरियाहिं, जहा सूरियाभे,
जाव भुज्जमाणी विहरइ, इमं च णं केवलकप्पं जम्बुदीवं दीवं
विउलेणं ओहिणा आभोएमाणी २ पासइ । २ समणं भगवं
महावीरं, जहा सूरियाभो, जाव नमंसित्ता सीहासणवरंसि
पुरत्थाभिमुहा संनिसण्णा । आभियोगा जहा सूरियाभस्स,
सूसरा घण्टा, आभियोगियं देवं सद्दावेइ । जाणविमाणं जोय-
णसहस्सवित्थिण्णं । जाणविमाणवण्णओ । जाव उत्तरिल्लेणं
निज्जाणमग्गेणं जोयणसाहस्सिपहिं विग्गहेहिं आगया, जहा
सूरियाभे । धम्मकहा सम्मत्ता । तए णं सा बहुपुत्तिया देवी
दाहिणं भुयं पसारेइ, २ देवकुमाराणं अट्टसयं, देवकुमारि-
याण य वामाओ भुयाओ अट्टसयं, तयाणन्तरं च णं बहवे
दारगा य दारियाओ य डिम्भए य डिम्भियाओ य विउव्वइ ।
नट्टविहिं, जहा सूरियाभो, उवदंसित्ता पडिगए ॥ १०८ ॥

“भन्ते” त्ति भगवं गोयमे समणं भगवं महावीरं वन्दइ
नमंसइ । कूडागारसाला । “बहुपुत्तियाए णं, भन्ते, देवीए
सा दिव्वा देविड्डी”...पुच्छा, “जाव अभिसमन्नागया ?”
“एवं खलु, गोयमा” ॥ १०९ ॥

तेणं कालेणं २ वाणारसी नामं नयरी, अम्बसालवणे
चेइए । तत्थ णं वाणारसीए नयरीए भदे नामं सत्थवाहे
होत्था अड्डे जाव अपरिभूए । तस्स णं भइस्स सुभद्दा नामं
भारिया सुउमाला वज्झा अवियाउरी जाणुकोप्परमाया यावि
होत्था ॥ ११० ॥

तए णं तीसे सुभद्दाए सत्थवाहीए अन्नया कयाइ पुव्व-
रत्तावरत्तकाले कुडुम्बजागरियं जागरमाणीए इमेयारूवे
जाव संकप्पे समुप्पजित्था—“एवं खलु अहं भदेणं सत्थ-
वाहेणं सद्धिं विउलाइं भोगभोगाइं भुञ्जमाणी विहरामि, नो
चेव णं अहं दारगं वा दारियं वा पयायामि । तं धन्नाओ णं
ताओ अम्मयाओ, जाव सुलद्धे णं तासिं अम्मयाणं मणुय-
जम्मजीवियफले, जासिं मन्ने नियकुच्छिसंभूयगाइं थणदुद्ध-
लुद्धगाइं मइरसमुल्लावगाणि मम्मणप्पजम्पियाणि थणमूल-
कक्खदेसभागं अभिसरमाणगाणि पण्हयन्ति, पुणो य
कोमलकमलोवमेहिं हत्थेहिं गिण्हऊणं उच्छङ्कनिवेसियाणि
देन्ति, समुल्लावए सुमइरे पुणो पुणो मम्मणप्पभाणिए । अहं
णं अधन्ना अपुण्णा अकयपुण्णा एत्तो एगमवि न पत्ता ।”
ओहयं जाव झियाइ ॥ १११ ॥

तेणं कालेणं सुव्वयाओ णं अज्जाओ इरियासमियाओ
भासासमियाओ एसणासमियाओ आयाणभण्डमत्तनिक्खे-
वणासमियाओ उच्चारपासवणखेलजल्लसिंघाणपारिट्ठावणा-

समियाओ मणगुत्तीओ वयगुत्तीओ कायगुत्तीओ गुत्तिन्दि-
याओ गुत्तवम्भयारिणीओ बहुस्सुयाओ बहुपरियाराओ
पुव्वाणुपुर्व्वि चरमाणीओ गामाणुगामं दूइज्जमाणीओ जेणेव
वाणारसी नयरी, तेणेव उवागयाओ । उवागच्छित्ता अहा-
पडिरूवं उग्गहं ओगिणिहत्ता संजमेणं तवसा विहरन्ति
॥ ११२ ॥

तए णं तासिं सुव्वयाणं अज्जाणं एगे संघाडए वाणारसी-
नयरीए उच्चनीयमज्झिमाइं कुलाइं घरसमुदाणस्स भिक्खाय-
रियाए अडमाणे भइस्स सत्थवाहस्स गिहं अणुपविट्ठे । तए
णं सुभहा सत्थवाही ताओ अज्जाओ एज्जमाणीओ पासइ ।
२ हट्ठंखिप्पामेव आसणाओ अब्भुट्ठेइ । २ सत्तट्ठ पयाइं
अणुगच्छइ । २ वन्दइ, नमंसइ । २ विउलेणं असणपाणखाइ-
मसाइमेणं पडिलाभेत्ता एवं वयासी—“ एवं खलु अहं,
अज्जाओ, भइेणं सत्थवाहेणं सद्धिं विउलाइं भोगभोगाइं
भुज्जमाणी विहरामि, नो चेव णं अहं दारगं वा दारियं
वा पयायामि । तं धन्नाओ णं ताओ अम्मयाओ, जाव
एत्तो एगमवि न पत्ता । तं तुब्भे, अज्जाओ, बहुणायाओ
बहुपडियाओ बहूणि गामागरनगरं जाव °संनिवेसाइं
आहिण्डह, बहूणं राईसरतलवरं जाव °सत्थवाहप्पभिईणं
गिहाइं अणुपविसह, अत्थि से केइ कहिंचि विज्जापओए वा
मन्तप्पओए वा वमणं वा विरेयणं वा वत्थिकम्मं वा ओसहे
वा भेसज्जे वा उवलद्धे, जेणं अहं दारगं वा दारियं वा पया-
एज्जा ? ” ॥ ११३ ॥

तए णं ताओ अज्जाओ सुभहं सत्थवाहि एवं वयासी—

“अम्हे णं, देवाणुप्पिण, समणीओ निग्गन्थीओ इरियास-
मियाओ जाव गुत्तवम्भयारीओ । नो खलु कप्पइ अम्हं
पयमट्ठं कण्णेहि वि निसामेत्तए किमङ्ग पुण उद्दिसित्तए वा
समायरित्तए वा । अम्हे णं, देवाणुप्पिण, नवरं तव विचित्तं
केवलपन्नत्तं धम्मं परिकहेमो ” ॥ ११४ ॥

तए णं सा सुभद्दा सत्थवाही तासिं अज्जाणं अन्तिए धम्मं
सोच्चा निसम्म हट्ठतुट्ठा ताओ अज्जाओ तिक्खुत्तो वन्दइ
नमंसइ, २ एवं वयासी—“सद्दहामि णं अज्जाओ, निग्गन्थं
पावयणं, पत्तियामि रोएमि णं, अज्जाओ निग्गन्थीओ...। एव-
मेयं तहमेयं अवितहमेयं,” जाव सावगधम्मं पडिवज्जइ ।
“अहासुहं, देवाणुप्पिण, मा पडिवन्धं करेह ” । तए णं सा
सुभद्दा सत्थवाही तासिं अज्जाणं अन्तिए, जाव पडिवज्जइ,
२ ताओ अज्जाओ वन्दइ नमंसइ, २ पडिविसज्जइ । तए णं
सा सुभद्दा सत्थवाही समणोवासिया जाया, जाव विहरइ
॥ ११५ ॥

तए णं तीसे सुभद्दाए समणोवासियाए अन्नया कयाइ
पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि कुडुम्बजागरियं जागरियमा-
णीए अयमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—“एवं
खलु अहं भद्देणं सत्थवाहेणं विउलाइं भोगभोगाइं जाव
विहरामि, नो चेव णं अहं दारगं वा..... । तं सेयं खलु ममं
कल्लं जाव जलन्ते भद्दस्स आपुच्छित्ता सुव्वयाणं अज्जाणं
अन्तिए अज्जा भवित्ता अगाराओ जाव पव्वइत्तए,” एवं
संपेहेइ । २ जेणेव भद्दे सत्थवाहे तेणेव उवागया करयलं
जाव एवं वयासी—“एवं खलु अहं, देवाणुप्पिया, तुम्भेहिं
सद्धिं बद्दुइं वासाइं विउलाइं भोगं जाव विहरामि, नो चेव

णं दारगं वा दारियं वा पयायामि । तं इच्छामि णं, देवाणु-
प्पिया, तुब्भेहिं अणुन्नाया समाणी सुव्वयाणं अज्जाणं जाव
पव्वइत्तए ” ॥ ११६ ॥

तए णं से भदे सत्थवाहे सुभदं सत्थवाहिं एवं वयासी—
“ मा णं तुमं, देवाणुप्पिए, मुण्हा जाव पव्वयाहि । भुज्जाहि
ताव, देवाणुप्पिए, मए सद्धिं विउल्लाइं भोगभोगाइं, तओ
पच्छा भुत्तभोई सुव्वयाणं अज्जाणं जाव पव्वयाहि ” । तए
णं सुभद्दा सत्थवाही भद्दस्स एयमट्ठं नो आढाइ नो परि-
याणइ । दोच्चं पि तच्चं पि सुभद्दा सत्थवाही भदं सत्थवाहं-
एवं वयासी—“ इच्छामि णं, देवाणुप्पिया, तुब्भेहिं अब्भ-
णुन्नाया समाणी जाव पव्वइत्तए । ” तए णं से भदे सत्थ-
वाहे, जाहे नो संचापइ बहूहिं आघवणाहि य, एवं पन्नव-
णाहि य सन्नवणाहि य विन्नवणाहि य आघवित्तए वा जाव
विन्नवित्तए वा, ताहे अकामए चेव सुभद्दाए निक्खमणं
अणुमन्नित्था ॥ ११७ ॥

तए णं से भदे सत्थवाहे विउलं असणं ४ उवक्खडावेइ ।
मित्तनाइ° —, तओ पच्छा भोयणवेलाप जाव मित्तनाइ° ...
सक्कारेइ संमाणेइ । सुभदं सत्थवाहिं ण्हायं जाव °पायच्छित्तं
सव्वालंकारविभूसियं पुरिससहस्सवाहिणिं सीयं दुरुहेइ ।
तओ सा सुभद्दा सत्थवाही मित्तनाइ° जाव °संबन्धिसंपरि-
वुडा सव्विड्डीए जाव रवेणं वाणारसीनयरीए मज्झंमज्झेणं
जेणेव सुव्वयाणं अज्जाणं उवस्सए, तेणेव उवागच्छइ । २
पुरिससहस्सवाहिणिं सीयं ठवेइ, सुभदं सत्थवाहिं सीयाओ
पच्चोरुहेइ ॥ ११८ ॥

तए णं भदे सत्थवाहे सुभदं सत्थवाहिं पुरओ काउं जेणेव

सुव्वया अज्जा, तेणेव उवागच्छइ । २ सुव्वयाओ अज्जाओ वन्दइ नमंसइ । २ एवं वयासी—“ एवं खलु, देवाणुप्पिया, सुभदा सत्थवाही ममं भारिया इट्ठा कन्ता, जाव मा णं वाइया पित्तिया सिम्भिया संनिवाइया विविहा रोयातक्का फुसन्तु । एस णं, देवाणुप्पिया, संसारभउव्विग्गा, भीया जम्ममरणाणं, देवाणुप्पियाणं अन्ति ए मुण्डा भवित्ता जाव पव्वयाइ । तं एयं अहं देवाणुप्पियाणं सीसिणिभिव्वं दलयामि । पडिच्छन्तु णं, देवाणुप्पिया, सीसिणिभिव्वं । ” “ अहासुहं, देवाणुप्पिया, मा पडिवन्धं करेह ” ॥ ११९ ॥

तए णं सा सुभदा सत्थवाही सुव्वयाहिं अज्जाहिं एवं धुत्ता समाणी हट्ठा २ सयमेव आभरणमल्लालंकारं ओमुयइ । २ सयमेव पञ्चमुट्ठियं लोयं करेइ । २ जेणेव सुव्वयाओ अज्जाओ, तेणेव उवागच्छइ । २ सुव्वयाओ अज्जाओ तिक्खुत्तो आयाहिणपयाहिणेणं वन्दइ नमंसइ । २ एवं वयासी—“ आलिस्से णं भन्ते ... ” । जहा देवाणन्दा तहा पव्वइया जाव अज्जा जाया शुत्तवम्मयारिणी ॥ १२० ॥

तए णं सा सुभदा अज्जा अन्नया कयाइ बहुजणस्स चेड-
रूवे संमुच्छिया जाव अज्जोववन्ता अब्भङ्गणं च उव्वट्ठणं च
फासुयपाणं च अलत्तगं च कङ्कणाणि य अञ्जणं च वण्णगं
च चुण्णगं च खेळणगाणि य खज्जलगाणि य खीरं च पुप्फाणि
य गवेसइ, गवेसित्ता बहुजणस्स दारए वा दारिया वा
कुमारे य कुमारियाओ य डिम्भए डिम्भियाओ य, अप्पेगइ-
याओ अब्भङ्गेइ, अप्पेगइयाओ उव्वट्ठेइ, एवं फासुयपाणएणं
ण्हावेइ, पाए रयइ, ओट्ठे रयइ, अच्छीणि अञ्जेइ, उसुए करेइ,
तिलए करेइ, दिग्गिदलए करेइ, पन्तियाओ करेइ, छिज्जाइ

करेइ, वण्णएणं समालभइ, चुण्णएणं समालभइ, खेळणगाइं
दलयइ, खज्जलगाइं दलयइ, खीरभोयणं भुज्जवेइ, पुप्फाइं
ओमुयइ, पापसु ठवेइ, जंघासु करेइ, एवं ऊरुसु उच्छङ्गे
कडीए पिट्ठे उरसि सन्धे सीसे य करयलपुडेणं गहाय हल-
उलेमाणी २ आगयमाणी २ परिहायमाणी पुत्तपिवासं च
धूयपिवासं च नत्तुयपिवासं च नत्तिपिवासं च पच्चणुभव-
माणी विहरइ ॥ १२१ ॥

तए णं ताओ सुव्वयाओ अज्जाओ सुभइं अज्जं एवं
वयासी—“अम्हे णं, देवाणुप्पिए, समणीओ निग्गन्थीओ
इरियासमियाओ जाव गुत्तवम्भयारिणीओ । नो खलु अम्हं
कप्पइ जातककम्मं करेत्तए । तुमं च णं, देवाणुप्पिए, बहु-
जणस्स चेडरूवेसु मुच्छिया जाव अज्झोववत्ता अब्भङ्गणं
जाव नत्तिपिवासं वा पच्चणुभवमाणी विहरसि । तं णं तुमं,
देवाणुप्पिए, एयस्स ठाणस्स आलोएहि जाव पच्छित्तं पडि-
चज्जाहि” ॥ १२२ ॥

तए णं सा सुभहा अज्जा सुव्वयाणं अज्जाणं एयमट्ठं नो
आढाइ, नो परिजाणइ, अणाढायमाणी अपरिजाणमाणी
विहरइ । तए णं ताओ समणीओ निग्गन्थीओ सुभइं अज्जं
हीलेन्ति, निन्दन्ति, खिसन्ति, गरहन्ति, अभिक्खणं २
एयमट्ठं निवारेन्ति ॥ १२३ ॥

तए णं तीसे सुभहाए अज्जाए समणीहिं निग्गन्थीहिं
हीलिज्जमाणीए जाव अभिक्खणं २ एयमट्ठं निवारिज्जमाणीए
अयमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—“जया णं
अहं अगारवासं वसामि, तया णं अहं अप्पवसा; जप्पभिइं
च णं अहं मुण्डा भवित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वइया,

तप्पभिइं च णं अहं परवसा; पुर्व्वि च समणीओ निग्गन्थीओ आढेन्ति परिजाणेन्ति, इयाणि नो आढाएन्ति नो परिजाणन्ति; तं सेयं खलु मे कल्लं जाव जलन्ते सुव्वयाणं अज्जाणं अन्तियाओ पडिनिक्खमिच्चा पाडिण्कं उवस्सयं उवसंपज्जित्ताणं विहरित्तप, ” एवं संपेहेइ । २ कल्लं जाव जलन्ते सुव्वयाणं अज्जाणं अन्तियाओ पडिनिक्खमइ, २ पाडिण्कं उवस्सयं उवसंपज्जित्ताणं विहरइ । तए णं सा सुभद्दा अज्जा अज्जाहिं अणोहट्ठिया अणिवारिया सच्छन्दमई बहुजणस्स चेडरूवेसु मुच्छिया जाव अब्भङ्गणं च जाव नत्तिपिवासं च पच्चणुभवमाणी विहरइ ॥ १२४ ॥

तए णं सा सुभद्दा अज्जा पासत्था पासत्थविहारी ओसन्ना ओसन्नाविहारी कुसीला कुसीलविहारी संसत्ता संसत्ताविहारी अहाल्लन्दा अहाल्लन्दविहारी बहुइं वासाइं सामण्णपरियाणं पाउणइ । २ अद्धमासियाए संलेहणाए अत्ताणं... तीसं भत्ताइं अणसणेणं छेइत्ता तस्स ठाणस्स अणालोइयपडिक्कन्ता कालमासे कालं किच्चा सोहम्मे कप्पे बहुपुत्तियाविमाणे उववायसभाए देवसयणिज्जंसि देवदूसन्तरिया अङ्गुलस्स असंखेज्जभागमेत्ताए ओगाहणाए बहुपुत्तियदेवित्ताए उवघच्चा ॥ १२५ ॥

तए णं सा बहुपुत्तिया देवी अहुणोववन्नमेत्ता समाणी पञ्चविहाए पज्जत्तीए... जाव भासामणपज्जत्तीए । एवं खलु, गोयमा, बहुपुत्तियाए देवीए सा दिव्वा देविट्ठी जाव अभिसमन्नागया ॥ १२६ ॥

“ से केणट्ठेणं, भन्ते, एवं बुच्चइ बहुपुत्तिया देवी २ ? ”
 “ गोयमा, बहुपुत्तिया णं देवी जाहे जाहे सक्कस्स देविन्दस्स

देवरन्नो उवत्थाणियणं करेइ, ताहे २ बहुवे दारि य दारि-
याओ य डिम्मए य डिम्मियाओ य विउव्वइ । २ जेणेव सक्के
देविन्दे देवराया, तेणेव उवागच्छइ । २ सक्कस्स देविन्दस्स
देवरन्नो दिव्वं देविट्ठिं दिव्वं देवज्जुइं दिव्वं देवाणुभावं उव-
दंसेइ । से तेणट्ठेणं, गोयमा, एवं बुच्चइ बहुपुत्तिया देवी २ ”।
“बहुपुत्तियाणं, भन्ते, देवीणं केवइयं कालं ठिई पन्नत्ता ?”
“गोयमा, चत्तारि पलिओवमाइं ठिई पन्नत्ता ”। “बहुपुत्तिया
णं, भन्ते, देवी ताओ देवलोगाओ आउक्खएणं ठिइक्खएणं
भवक्खएणं अणन्तरं चयं चइत्ता कहिं गच्छिहिइ, कहिं
उववज्जिहिइ ?” “गोयमा, इहेव जम्बुदीवे दीवे भारहे वासे
विञ्झगिरिपायमूले विभेलसंनिवेसे माहणकुलंसि दारिय-
त्ताए पच्चायाहिइ ” ॥ १२७ ॥

तए णं तीसे दारियाए अम्मापियरो एक्कारसमे दिवसे
वीइक्कन्ते जाव वारसेहिं दिवसेहिं वीइक्कन्तेहिं अयमेयारूवं
नामधेज्जं करेन्ति—“होउ णं अम्हं इमीसे दारियाए नामधेज्जं
सोमा” ॥ १२८ ॥

तए णं सोमा उम्मुक्कवालभावा विन्नयपरिणयमेत्ता जो-
व्वणगमणुपत्ता रूवेण य जोव्वणेण य लावणेण य उक्किट्ठा
उक्किट्ठसरीरा जाव भविस्सइ । तए णं तं सोमं दारियं अम्मापि-
यरो उम्मुक्कवालभावं विन्नयपरिणयमेत्तं जोव्वणगमणुपत्तं
पडिकुविणं सुक्केणं पडिरूवणं नियगस्स भाइणेज्जस्स
रट्ठकूडस्स भारियत्ताए दलयिस्सइ । सा णं तस्स भारिया
भविस्सइ इट्ठा कन्ता जाव भण्डकरण्डगसमाणा तेल्लकेला
इव सुसंगोविया चेलपेडा इव सुसंपरिहिया रयणकरण्डगो

विय सुसारक्खिया सुसंगोविया, मा णं सीयं जाव विविहा
रोयातक्का फुसन्तु ॥ १२९ ॥

तए णं सा सोमा माहणी रट्टकूडेणं सद्धि विउलाइं भोग-
भोगाइं भुञ्जमाणी संवच्छरे २ जुयलगं पयायमाणी, सोलसेहिं
संवच्छरेहिं वत्तीसं दारगरूवे पयायइ। तए णं सा सोमा माहणी
तेहिं बहूहिं दारगेहि य दारियाहि य कुमारेहि य कुमारियाहि
य डिम्मएहि य डिम्भियाहि य अप्पेगइएहिं उत्ताणसेज्जएहि य
अप्पेगइएहिं थणियाएहिं, अप्पेगइएहिं पीहगपाएहिं, अप्पेग-
इएहिं परंगणएहिं, अप्पेगइएहिं परक्कममाणेहिं, अप्पेगइएहिं
पक्खोलणएहिं अप्पेगइएहिं थणं मग्गमाणेहिं, अप्पेगइएहिं
खीरं मग्गमाणेहिं, अप्पेगइएहिं खेल्लणयं मग्गमाणेहिं, अप्पेग-
इएहिं खज्जगं मग्गमाणेहिं, अप्पेगइएहिं कूरं मग्गमाणेहिं, पाणि-
यं मग्गमाणेहिं हसमाणेहिं रूसमाणेहिं अक्कोसमाणेहिं
अक्कुस्समाणेहिं हणमाणेहिं हम्ममाणेहिं विप्पलायमाणेहिं
अणुगम्ममाणेहिं रोवमाणेहिं कन्दमाणेहिं विलवमाणेहिं
कूवमाणेहिं उक्कूवमाणेहिं निहायमाणेहिं पलवमाणेहिं हद-
माणेहिं वममाणेहिं छेरमाणेहिं सुत्तमाणेहिं मुत्तपुरीसवमिय-
सुलित्तोवलित्ता मइलवसणपुव्वडा जाव अइसुबीमच्छा
परमदुग्गन्धा नो संचापइ रट्टकूडेणं सद्धि विउलाइं भोग-
भोगाइं भुञ्जमाणी विहरित्तए ॥ १३० ॥

तए णं तांसे सोमाए माहणीए अन्नया कयाइ पुव्वरत्ताव-
रत्तकालसमयंसि कुडुम्बजागरियं जागरियमाणीए अय-
मेयारूवे जाव समुप्पज्जित्था—“एवं खलु अहं इमेहिं बहूहिं
दारगेहि य जाव डिम्भियाहि य अप्पेगइएहिं उत्ताणसेज्ज-
एहि य जाव अप्पेगइएहिं सुत्तमाणेहिं दुज्जाएहिं दुज्जम्मएहिं

इयविप्पहयभग्गेहिं एगप्पहारपडिप्पहिं जेणं मुत्तपुरीसव-
मियसुलित्तोवलित्ता जावपरमदुब्भिमग्धा नो संचाएमि
रट्टकूडेणं सद्धिं जाव भुञ्जमाणी विहरित्तप । तं धन्नाओ णं
ताओ अम्मयाओ जाव °जीवियफले जाओ णं वञ्झाओ
अवियाउरीओ जाणुकोप्परमायाओ सुरभिसुगन्धगन्धियाओ
विउलाइं माणुस्सगाइं भोगभोगाइं भुञ्जमाणीओ विहरन्ति ।
अहं णं अधन्ना अपुण्णा अकयपुण्णा नो संचाएमि रट्टकूडेणं
सद्धिं विउलाइं जाव विहरित्तप ” ॥१३१॥

तेणं कालेणं २ सुव्वयाओ नाम अज्जाओ इरियासमियाओ
जाव बहुपरिवाराओ पुव्वाणुपुव्वि...जेणेव विभेले संनि-
वेसे...अहापडिरूवं उग्गहं जाव विहरन्ति । तए णं तासिं
सुव्वयाणं अज्जाणं एगे संघाडए विभेले संनिवेसे उच्चनीय°
जाव अडमाणे रट्टकूडस्स गिहं अणुपविट्ठे । तए णं सा
सोमा माहणी ताओ अज्जाओ एज्जमाणीओ पासइ, २ हट्ट°
खिप्पामेव आसणाओ अब्भुट्ठेइ, २ सत्तट्ट पयाइं अणुगच्छइ,
२ वन्दइ, नमंसइ, २ विउलेणं असण ४ पडिलाभेत्ता एवं
वयासी-“ एवं खलु अहं, अज्जाओ, रट्टकूडेणं सद्धिं विउ-
लाइं जाव संवच्छरे २ जुगलं पयामि, सोलसहिं संवच्छरेहिं
बत्तीसं दारगरूवे पयाया । तए णं अहं तेहिं बहूहिं दारएहि
य जाव डिम्भियाहि य अप्पेगइप्पहिं उत्ताणसेज्जएहिं जाव
सुत्तमाणेहिं दुज्जाएहिं जाव नो संचाएमि...विहरित्तप । तं
इच्छामि णं अहं, अज्जाओ, तुम्हं अन्तिए धम्मं निसामेत्तए” ।
तए णं ताओ अज्जाओ सोमाए माहणीए विचित्तं जाव
केवलपन्नत्तं धम्मं परिकहेन्ति ॥ १३२ ॥

तए णं सा सोमा माहणी तासिं अज्जाणं अन्तिए धम्मं

सोच्चा निसम्म हट्ठं जाव °हियया ताओ अज्जाओ वन्दइ नमंसइ, २ एवं वयासी-“ सद्दहामि णं, अज्जाओ, निग्गन्थं पावयणं, जाव अब्भुट्ठेमि णं, अज्जाओ, निग्गन्थं पावयणं, एवमेयं, अज्जाओ, जाव से जहेयं तुब्भे वयह । जं नवरं, अज्जाओ, रट्ठकूडं आपुच्छामि, तए णं अहं देवाणुप्पियाणं अन्तिए जाव मुण्डा पव्वयामि” । “अहासुहं, देवाणुप्पिए, मा पडिबन्धं...” । तए णं सा सोमा माहणी ताओ अज्जाओ वन्दइ, नमंसइ, २ पडिविसज्जेइ ॥ १३३ ॥

तए णं सा सोमा माहणी जेणेव रट्ठकूडे, तेणेव उवागया करयल°...एवं वयासी-“ एवं खलु मए, देवाणुप्पिया, अज्जाणं अन्तिए धम्मे निसन्ते । से वि य णं धम्मे इच्छिए जाव अभिरुइए । तए णं अहं, देवाणुप्पिया, तुब्भेहिं अब्भणुन्नाया सुव्वयाणं अज्जाणं जाव पव्वइत्तए ” ॥ १३४ ॥

तए णं से रट्ठकूडे सोमं माहणिं एवं वयासी-“ मा णं तुमं, देवाणुप्पिए, इयाणिं मुण्डा भवित्ता जाव पव्वयाहि । भुज्जाहि ताव देवाणुप्पिए, मए सड्ढि विउलाइं भोगभोगाइं, तओ पच्छा भुत्तभोई सुव्वयाणं अज्जाणं अन्तिए मुण्डा जाव पव्वयाहि ” ॥ १३५ ॥

तए णं सा सोमा माहणी ण्हाया जाव °सरीरा चोडिया-चक्कवालपरिकिण्णा साओ गिहाओ पडिनिक्खमइ । २ विभेलं संनिवेसं मज्झंमज्झेणं जेणेव सुव्वयाणं अज्जाणं उवस्सए, तेणेव उवागच्छइ । २ सुव्वयाओ अज्जाओ वन्दइ नमंसइ पज्जुवासइ । तए णं ताओ सुव्वयाओ अज्जाओ सोमाए माहणीए विवित्तं केवलपन्नत्तं धम्मं परिकहेन्ति जहा जीवा बज्झन्ति । तए णं सा सोमा माहणी सुव्वयाणं अज्जाणं अन्तिए

जाव दुवालसविहं सावगधम्मं पडिवज्जइ । सुव्वयाओ अज्जाओ वन्दइ, नमंसइ, २ जामेव दिसिं पाउब्भूया तामेव दिसिं पडिगया । तए णं सा सोमा माहणी समणोवासिया जाया अभिगयं जाव अप्पाणं भावेमाणी विहरइ । तए णं ताओ सुव्वयाओ अज्जाओ अन्नया कयाइ विभेलाओ संनि-
वेसाओ पडिनिक्खमन्ति, २ बहिया जणवयविहारं विह-
रन्ति ॥ १३६ ॥

तए णं ताओ सुव्वयाओ अज्जाओ अन्नया कयाइ पुव्वाणु-
पुर्व्वि...जाव विहरन्ति । तए णं सा सोमा माहणी इमीसे
कहाए लद्धट्ठा समाणी हट्ठा ण्हाया तहेव निग्गया, जाव वन्दइ
नमंसइ । २ धम्मं सोच्चा जाव नवरं “ रट्ठकूडं आपुच्छामि,
तए णं पव्वयामि ”। “अहासुहं...” । तए णं सा सोमा माहणी
सुव्वयं अज्जं वन्दइ नमंसइ, २ सुव्वयाणं अन्तियाओ पडि-
निक्खमइ । २ जेणेव सए गिहे जेणेव रट्ठकूडे, तेणेव उवाग-
च्छइ । २ करयलं तहेव आपुच्छइ जाव पव्वइत्तए । “ अहा-
सुहं, देवाणुप्पिए, मा पडिवन्धं...” । तए णं रट्ठकूडे विउलं
असणं, तहेव जाव पुव्वभवे सुभद्दा, जाव अज्जा जाया इरि-
यासमिया जाव गुत्तबम्भयारिणी ॥ १३७ ॥

तए णं सा सोमा अज्जा सुव्वयाणं अज्जाणं अन्तिए सामा-
इयमाइयाइं एक्कारस अङ्गाइं अहिज्जइ । २ बहूहिं छट्ठमदस-
मदुवालसं जाव भावेमाणी बहूइं वासाइं सामण्णपरियागं
पाउणइ । २ मासियाए संलेहणाए सट्ठिं भत्ताइं अणसणाए
छेइत्ता आलोइयपडिक्कन्ता समाहिपत्ता कालमासे कालं
किच्चा सक्कस्स देविन्दस्स देवरत्तो सामाणियदेवत्ताए उव-
वज्जिहिइ । तत्थ णं अत्थेगइयाणं देवाणं दोसागरोवमाइं

ठिई पन्नत्ता । तत्थ णं सोमस्स वि देवस्स दोसागरोवमाइं
ठिई पन्नत्ता ॥ १३८ ॥

“ से णं, भन्ते, सोमे देवे तओ देवलोगाओ आउक्खएणं
जाव चयं चइत्ता कहिं गच्छिहिइ, कहिं उववज्जिहिइ ? ”

“ गोयमा, महाविदेहे वासे जाव अन्तं काहिहि ” ॥ १३९ ॥

निक्खेवओ ॥ ३ । ४ ॥

उक्खेवओ ॥ ३ । ५ ॥

एवं खलु, जम्बू । तेणं कालेणं २ रायगिहे नामं नयरे ।
गुणसिलए चेइए । सेणिए राया । सामी समोसरिए ।
परिसा निग्गया ॥ १४० ॥

तेणं कालेणं २ पुण्णभदे देवे सोहम्मे कप्पे पुण्णभदे
विमाणे सभाए सुहम्माए पुण्णभहंसि सीहासणंसि चउहिं
सामाणियसाहस्सीहिं, जहा सूरियाभो, जाव बत्तीसइविहं
नट्टविहिं उवदंसित्ता जामेव दिसिं पाउब्भूए तामेव दिसिं
पडिगए । कूडागारसाला । पुव्वभवपुच्छा । “ एवं खलु
गोयमा ” ॥ १४१ ॥

तेणं कालेणं २ इहेव जम्बुद्वीवे दीवे भारहे वासे मणिव-
इया नामं नयरी होत्था रिद्धं । चन्दो । ताराइणे चेइए । तत्थ
णं मणिवइयाए नयरीए पुण्णभदे नामं गाहावई परिवसइ
अड्डे । तेणं कालेणं २ थेरा भगवन्तो जाइसंपन्ना जाव जीवि-
यासमरणभयविप्पमुक्का बहुस्सुया बहुपरियारा पुव्वाणु-
पुब्बि जाव समोसढा । परिसा निग्गया । तए णं से पुण्ण-
भदे गाहावई इमीसे कहाए लद्धट्टे समाणे हट्ठं जाव जहा
पण्णत्तीए गङ्गदत्ते, तहेव निग्गच्छइ, जाव निक्खन्तो जाव
गुत्तवम्भयारी ॥ १४२ ॥

तए णं से पुण्णभदे अणगारे भगवन्ताणं अन्तिए सामा-
इयमाइयाइं एक्कारस अक्काइं अहिज्जइ । २ बहूहिं चउत्थछ-
ट्टुमं जाव भावित्ता बहूइं वासाइं सामण्णपरियागं पाउ-
णइ । २ मासियाए संलेहणाए सट्ठिं भत्ताइं अणसणाए
छेइत्ता आलोइयपडिक्कन्ते समाहिपत्ते कालमासे कालं
किच्चा सोहम्मे कप्पे पुण्णभदे विमाणे उववायसभाए देव-
सयणिज्जंसि जाव भासामणपज्जत्तीए ॥ १४३ ॥

“ एवं खलु, गोयमा, पुण्णभदेणं देवेणं सा दिव्वा देविट्ठी
जाव अभिसमन्नागया । “ पुण्णभदस्स णं, भन्ते, देवस्स
केवइयं कालं ठिई पन्नत्ता ? ” “ गोयमा, दोसागरोवमाइं
ठिई पन्नत्ता ” । “ पुण्णभदे णं, भन्ते, देवे ताओ देवलोगाओ
जाव कहिं गच्छिहिइ, कहिं उववज्जिहिइ ? ” “ गोयमा,
महाविदेहे वासे सिज्झिहिइ जाव अन्तं काहिइ ” ॥ १४४ ॥

निक्खेवओ ॥ ३।५ ॥

उक्खेवओ ॥ ३।६ ॥

एवं खलु, जम्बू । तेणं कालेणं २ रायगिहे नयरे । गुण-
सिलए चेइए । सेणिए राया । सामी समोसरिए ॥ १४५ ॥

तेणं कालेणं २ माणिभदे देवे सभाए सुहम्माए भाणि-
भदंसि सीहासणंसि चउहिं सामाणियसाहस्सीहिं जहा
पुण्णभदो तहेव आगमणं, नट्टविही, पुव्वभवपुच्छा । माणि-
वई नयरी, माणिभदे गाहावई, थेराणं अन्तिए पव्वज्जा, एक्का-
रस अक्काइं अहिज्जइ, बहूइं वासाइं परियाओ, मासिया संले-
हणा, सट्ठिं भत्ताइं । माणिभदे विमाणे उववाओ, दोसागरो-
वमाइं ठिई, महाविदेहे वासे सिज्झिहिइ ॥ १४६ ॥

निक्खेवओ ॥ ३।६ ॥

एवं दत्ते ७, सिवे ८, बले ९, अणाढिप १०, सव्वे जहा पुण्णभहे देवे । सव्वेसिं दोसागरोवमाहं ठिई । विमाणा देव-सरिसनामा । पुव्वभवे दत्ते चन्दणानामप, सिवे महिलाप, बले हत्थिणपुरे नयरे, अणाढिप काकन्दिप । चेइयाहं जहा संगहणीप ॥ १४७ ॥

॥ तद्दुओ वग्गो सम्मत्तो ॥

IV

॥ पुष्पचूलियाओ ॥

“जइ णं, भन्ते, समणेणं भगवया ...” । उक्खेवओ ।
जाव “दस अज्झयणा पन्नत्ता । तं जहा—

सिरि-हिरि-धिइ-कित्तीओ

बुद्धी लच्छी य होइ बोद्धव्वा ।

इलादेवी सुरादेवी रसदेवी गन्धदेवी य ॥”

“जइ णं, भन्ते, समणेणं भगवया जाव संपत्तेणं उवक्काणं
चउत्थस्स वग्गस्स पुष्पचूलियाणं दस अज्झयणा पन्नत्ता,
पढमस्स णं, भन्ते,—” । उक्खेवओ । “एवं खलु, जम्बू”
॥ १४८ ॥

तेणं कालेणं २ रायगिहे नयरे, गुणसिलए चेइए, सेणिए
राया । सामी समोसढे, परिसा निग्गया । तेणं कालेणं २
सिरिदेवी सोहम्मे कप्पे सिरिर्वडिसए विमाणे सभाए सुह-
म्माए सिरिसि सीहासणंसि चउहिं सामाणियसाहस्सीहिं
चउहिं महत्तरियाहिं सपरिवाराहिं, जहा बहुपुत्तिया, जाव
नट्टविहिं उवदंसित्ता पडिगया । नवरं दारियाओ नत्थि ।
पुव्वभवपुच्छा । “एवं खलु, जम्बू” ॥ १४९ ॥

तेणं कालेणं २ रायगिहे नयरे, गुणसिलए चेइए, जिय-

सत्तू राया । तत्थ णं रायगिहे नयरे सुदंसणो नामं गाहावई
परिवसइ अट्ठे । तस्स ण सुदंसणस्स गाहावइस्स पिया
नामं भारिया होत्था सोमाला । तस्स णं सुदंसणस्स गाहा-
वइस्स भूया पियाए गाहावइणीए अत्तिया भूया नामं दारिया
होत्था, बुद्धा बुद्धकुमारी जुण्णा जुण्णकुमारी पडियपुयत्थणी
वरगपरिवज्जिया यावि होत्था ॥ १५० ॥

तेणं कालेणं २ पासे अरहा पुरिसादाणीए जाव नवरय-
णीए । वण्णओ सो च्चेव । समोसर णं । परिसा निग्गाया
॥ १५१ ॥

तए णं सा भूया दारिया इमीसे कहाए लद्धट्ठा समाणी
हट्टुट्ठा जेणेव अम्मापियरो, तेणेव उवागच्छइ, २ एवं व-
यासी—“ एवं खलु, अम्मंताओ, पासे अरहा पुरिसादाणीए
पुब्बाणुपुर्व्वि चरमाणे जाव गणपरिवुडे विहरइ । तं इच्छा-
मि णं, अम्मंताओ, तुब्भेहिं अब्भणुन्नाया समाणी पासस्स
अरहओ पुरिसादाणीयस्स पायवन्दियां गमित्तए ” । “अहा-
सुहं, देवाणुप्पिए, मा पडिबन्धं...” ॥ १५२ ॥

तए णं सा भूया दारिया ण्हाया जाव° सरीरा चेडीचक्कवा-
लपरिकिण्णा साओ गिहाओ पडिनिक्खमइ । २ जेणेव बाहि-
रिया उवट्ठणसाला तेणेव उवागच्छइ । २ धम्मियं जाण-
प्पवरं दुरुढा । तए णं सा भूया दारिया निययपरिवारपरि-
बुद्धा रायगिहं नयरं मज्झमज्झेणं निग्गच्छइ, २ जेणेव गुण-
सिलए चेइए तेणेव उवागच्छइ, २ छत्ताईए तित्थयरातिसए
पासइ । २ धम्मियाओ जाणप्पवराओ पच्चोरुभित्ता चेडीच-
क्कवालपरिकिण्णा जेणेव पासे अरहा पुरिसादाणीए, तेणेव
उवागच्छइ, ३ तिकवुत्तो जाव पज्जुवासइ ॥ १५३ ॥

तए णं पासे अरहा पुरिसादाणीए भूयाए दारियाए तीसे य महइ°...। धम्मकहा । धम्मं सोच्चा निसम्म हट्ठ° वन्दइ नमंसइ, २ एवं वयासी-“ सदहामि णं, भन्ते, निग्गन्थं पावयणं, जाव अब्भुट्ठेमि णं, भन्ते, निग्गन्थं पावयणं, सेऽजहेयं तुब्भे वयह, जं नवरं, भन्ते, अम्मापियरो आपुच्छामि, तए णं अहं जाव पव्वइत्तए” । “ अहासुहं देवाणुप्पिए” ॥१५४॥

तए णं सा भूया दारिया तमेव धम्मियं जाणप्पवरं जाव दुरुहइ । २ जेणेव रायगिहे नयरे, तेणेव उवागया । रायगिहं नयरं मज्झंमज्झेणं जेणेव सए गिहे, तेणेव उवागया । रहाओ पच्चोरुहिच्चा जेणेव अम्मापियरो, तेणेव उवागया । करयल°, जहा जमाली, आपुच्छइ । “ अहासुहं, देवाणुप्पिए” ॥१५५॥

तए णं से सुदंसणे गाहावई विउलं असणं ४ उवक्खडावेइ, मित्तनाइ° आमन्तेइ । २ जाव जिमियभुत्तुत्तरकाले सुइभूए निक्खमणमाणेत्ता कोडुम्बियपुरिसे सहावेइ, २ एवं वयासी-“ खिप्पामेव, भो देवाणुप्पिया, भूयादारियाए पुरिससहस्सवाहिणीयं सीयं उवट्ठवेह, २ जाव पच्चप्पिणह ” । तए णं ते जाव पच्चप्पिणन्ति ॥ १५६ ॥

तए णं से सुदंसणे गाहावई भूयं दारियं ण्हायं विभूसिय-सरीरं पुरिससहस्सवाहिणिं सीयं दुरुहइ । २मित्तनाइ° जाव रवेणं रायगिहं नयरं मज्झंमज्झेणं, जेणेव गुणसिलए चेइए, तेणेव उवागए छत्ताईए तित्थयराइसए पासइ, २ सीयं ठावेइ, २ भूयं दारियं सीयाओ पच्चोरुहेइ ॥ १५७ ॥

तए णं तं भूयं दारियं अम्मापियरो पुरओ काउं जेणेव पासे अरहा पुरिसादाणीए, तेणेव उवागए तिक्खुत्तो वन्दइ,

नमंसइ, २ एवं वयासी—“ एवं खलु, देवाणुप्पिया, भूया दारिया अमहं एगा धूया इट्ठा। एस णं, देवाणुप्पिया, संसार-भउव्विग्गा भीया जाव देवाणुप्पियाणं अन्ति ए मुण्डा जाव पव्वयाइ। तं एयं णं, देवाणुप्पिया, सिस्सिणिभिक्षं दलयइ। पडिच्छन्तु णं, देवाणुप्पिया, सिस्सिणिभिक्षं ”।

“ अहासुहं, देवाणुप्पिया ” ॥ १५८ ॥

तए णं सा भूया दारिया पासेणं अरहया...एवं वुत्ता समणी हट्ठा उत्तरपुरत्थिमं सयमेव आभरणमल्लालंकारं उम्मुयइ, जहा देवाणन्दा, पुप्फचूलाणं अन्ति ए जाव गुत्तवम्भयारिणी ॥ १५९ ॥

तए णं सा भूया अज्जा अन्नथा कयाइ सररीपाओसिया जाया यावि होत्था। अभिक्षणं २ हत्थे धोवइ, पाए धोवइ, एवं सीसं धोवइ, मुहं धोवइ, थणगन्तराइं धोवइ, कक्खन्तराइं, धोवइ, गुज्झन्तराइं धोवइ, जत्थ जत्थ वि य णं ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेएइ, तत्थ तत्थ वि य णं पुव्वामेव पाणएणं अब्भुक्खेइ, तओ पच्छा ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेएइ ॥ १६० ॥

तए णं ताओ पुप्फचूलाओ अज्जाओ भूयं अज्जं एवं वयासी—“ अम्हे णं, देवाणुप्पिए, समणीओ निग्गन्थीओ इरियासमियाओ जाव गुत्तवम्भचारिणीओ। नो खलु कप्पइ अमहं सररीपाओसियाणं होत्तए। तुमं च णं, देवाणुप्पिए, सररीपाओसिया अभिक्षणं २ हत्थे धोवसि जाव निसीहियं चेएसि। तं णं तुमं, देवाणुप्पिए, एयस्स ठाणस्स आलोएहि ” ति। सेसं जहा सुमदाए, जाव पाडिएकं उवस्सयं उवसंपाज्जित्ताणं विहरइ। तए णं सा भूया अज्जा

अणोहट्ठिया अणिवारिया सच्छन्दमई अभिक्खणं २ हत्थे
धोवइ जाव चेणइ ॥ १६१ ॥

तए णं सा भूया अज्जा बह्वहिं चउत्थल्लट्ठं बह्वइं वासाइं
सामण्णपरियागं पाउणित्ता तस्स ठाणस्स अणालोइयपडि-
क्कन्ता कालमासे कालं किच्चा सोहम्मे कप्पे सिरिवडिसए
विमाणे उववायसभाए देवसयणिज्जंसि जाव ओगाहणाए
सिरिदेवित्ताए उववन्ना पञ्चविहाए पज्जत्तीए...जाव भासा-
मणपज्जत्तीए पज्जत्ता । “एवं खलु, गोयमा, सिरिए देवीए
एसा दिव्वा देविड्डी लद्धा पत्ता । एगं पलिओवमं ठिई ” ।
‘सिरि णं, भन्ते, देवी जाव कहिं गच्छिहिइ ? ’ “महा-
विदेहे वासे सिज्झिहिइ ” ॥ १६२ ॥

॥ निक्खेवओ ॥ ४ । १ ॥

एवं सेसाण वि नवण्हं भाणियव्वं । सरिसनामा विमाणा ।
सोहम्मे कप्पे पुव्वभवो । नयरचेइयपियमाईणं अप्पणो य
नामादि जहा संगहणीए । सव्वा पासस्स अन्तिए निक्ख-
न्ता । ताओ पुप्फचूलाणं सिस्सिणीयाओ, सरिरपाओ-
सियाओ सव्वाओ, अणन्तरं चयं चइत्ता महाविदेहे वासे
सिज्झिहन्ति ॥ १६३ ॥

॥ पुप्फचूलाओ सम्मत्ताओ ॥ ४ ॥

॥ वणिहदसाओ ॥

“जइ णं, भन्ते” उक्खेवओ । “जाव दुवालस अज्झयणाः पन्नत्ता । तं जहा-

निसढे माअणि-वह-वहे पगया जुत्ती दसरहे दढरहे य ।

महाधणू सत्तधणू दसधणू नामे सयधणू य ॥”

“जइ णं, भन्ते, समणेणं जाव दुवालस अज्झयणाः पन्नत्ता, पढमस्स णं, भन्ते...।” उक्खेवओ । “एवं खलु, जम्बू” ॥ १६४ ॥

तेणं कालेणं २ बारवई नामं नयरीं होत्था दुवालसजोय-
णायामा जाव पच्चक्खं देवलोयभूया पासादीया दरिसणिज्जा
अभिरूवा पडिरूवा ॥ १६५ ॥

तीसे णं बारवईए नयरीए बहिया उत्तरपुरत्थिमे दिसी-
भाए पत्थ णं रेवए नामं पव्वए होत्था, तुङ्गे गयणयलमणु-
लिहन्तसिहरे नाणाविहरुक्खगुच्छगुम्मलयावल्लीपरिगयाभि-
रामे हंसमियमयूरकोञ्चसारसकागमयणसालाकोइलकुलो-
ववेए तडकडगवियरउम्भरपवालसिहरपउरे अच्छरण-
देवसंघविज्जाहरमिहुणसंनिचिण्णे निच्चच्छणए दसारवर-
वीरपुरिसतेल्लोकबलवगाणं सोमे सुभए पियदंसणे सुरूवे
पासादीए जाव पडिरूवे ॥ १६६ ॥

तस्स णं रेवयगस्स पव्वयस्स अदूरसामन्ते एत्थ णं नन्द-
णवणे नामं उज्जाणे होत्था सव्वोउयपुप्फं जाव दरिसणिज्जे
॥ १६७ ॥

तत्थ णं नन्दणवणे उज्जाणे सुरापियस्स जक्खस्स जक्खा-
ययणे होत्था चिराईए जाव बहुजणो आगम्म अच्चेइ सुर-
पियं जक्खाययणं ॥ १६८ ॥

से णं सुरापिए जक्खाययणे एगेणं महया वणसण्डेणं
सव्वओ समन्ता संपरिक्खित्ते जहा पुण्णभदे जाव सिला-
वट्टए ॥ १६९ ॥

तत्थ णं बारवईए नयरीए कण्हे नामं वासुदेवे राया होत्था
जाव पसासमाणे विहरइ । से णं तत्थ समुद्दविजयपामो-
क्खाणं दसण्हं दसाराणं, बलदेवपामोक्खाणं पञ्चण्हं महा-
व्रीराणं, उग्गसेणपामोक्खाणं सोलसण्हं राईसाहस्सीणं,
पज्जुण्णपामोक्खाणं अजुट्ठाणं कुमारकोडीणं, सम्बपामो-
क्खाणं सट्ठीए दुइन्तसाहस्सीणं, वीरसेणपामोक्खाणं एक्क-
वीसाए वीरसाहस्सीणं, रुप्पिणिपामोक्खाणं सोलसण्हं
देवीसाहस्सीणं, अणङ्गसेणापामोक्खाणं अणेगाणं गणिया-
साहस्सीणं, अन्नेसिं च बट्ठणं राईसरं जाव सत्थवाहप्प-
भिईणं वेयडुगिरिसागरमेरागस्स दाहिणडुभरहस्स आहेवच्चं
जाव विहरइ ॥ १७० ॥

तत्थ णं बारवईए नयरीए बलदेवे नामं राया होत्था,
महया जाव रज्जं पसासेमाणे विहरइ । तस्स णं बलदेवस्स
रत्तो रेवई नामं देवी होत्था, सोमाला जाव विहरइ । तए णं
सा रेवई देवी अन्नया कयाइ तंसि तारिसगंसि सयणिज्जंसि
जाव सीहं सुमिणे पासित्ताणं..., एवं सुमिणंदसणपरिकहणं,

कलाओ जहा महावलस्स, पन्नासओ दाओ, पन्नासरायकन्न-
गाणं एगदिवसेणं पाणिग्गहणं...नवरं निसढे नामं, जाव
उत्तिं पासायं विहरइ ॥ १७१ ॥

तेणं कालेणं २ अरहा अरिट्टणेमी आइगरे दस धणूइ....
वण्णओ, जाव समोसरिए । परिंसा निग्गया ॥ १७२ ॥

तए णं से कण्हे वासुदेवे इमीसे कहाए लद्धे समाने
हट्टुत्ते कोडुम्बियपुरिसे सदावेइ, २ एवं वयासी—
“खिप्पामेव, देवाणुप्पिया, सभाए सुहम्माए सामुदाणियं
भेरिं तालेहि” । तए णं से कोडुम्बियपुरिसे जाव पडिसु-
णित्ता जेणेव सभाए सुहम्माए सामुदाणिया भेरी, तेणेव
उवागच्छइ । २ तं सामुदाणियं भेरिं महया २ सहेणं तालेइ
॥ १७३ ॥

तए णं तीसे सामुदाणियाए भेरीए महया २ सहेणं तालि-
याए समाणीए समुहविजयपामोक्खा दसारा, देवीओ
भाणियव्वाओ, जाव अणङ्गसेणापामोक्खा अणेगा गणिया-
सहस्सा अन्ने य बहवे राईसरं जाव “सत्थवाहप्पभिईओ
ण्हाया जाव “पायच्छित्ता सव्वालंकारविभूसिया जहाविभव-
इड्डीसक्कारसमुदणं अप्पेगइया हयगया जाव पुरिसवग्गुरा-
परिक्खित्ता जेणेव कण्हे वासुदेवे, तेणेव उवागच्छइ, २
करयलं कण्हं वासुदेवं जणं विजणं वद्धावेन्ति ॥ १७४ ॥

तए णं से कण्हे वासुदेवे कोडुम्बियपुरिसे एवं वयासी—
“खिप्पामेव, भो देवाणुप्पिया, आभिसेक्कहत्थि कप्पेह हयगय-
रहपवरं” जाव पच्चप्पिणन्ति । तए णं से कण्हे वासुदेवे
मज्झणघरे जाव दुरुढे, अट्टु मङ्गलगा, जहा कूणिए, सेयवर-
चामरेहि उद्धव्वमाणेहि २ समुहविजयपामोक्खेहि दसहिं

दसारेहिं जाव सत्थवाहण्णभिर्इहिं सद्धिं संपरिवुडे सव्विड्ढीए
जाव रवेणं बारवइं नयरिं मज्झंमज्जेणं,...सेसं जहा कूणिओ
जाव पज्जुवासइ ॥ १७५ ॥

तए णं तस्स निसदस्स कुमारस्स उप्पि पासायवरगयस्स
तं महया जणसदं च...जहा जमाली, जाव धम्मं सोच्चा
निसम्म वन्दइ, नमंसइ, २ एवं वयासी—“सदहामि णं,
भन्ते, निग्गन्थं पावयणं,” जहा चित्तो, जाव सावगधम्मं
पडिवज्जइ, २ पडिगए ॥ १७६ ॥

तेणं कालेणं २ अरहाअरिट्ठनेमिस्स अन्तेवासी वरदत्ते
नामं अणगारे उराले जाव विहरइ । तए णं से वरदत्ते अण-
गारे निसदं पासइ, २ जायसड्ढे जाव पज्जुवासमाणे एवं
वयासी—“अहो णं, भन्ते, निसदे कुमारे इट्ठे इट्ठरूवे कन्ते
कन्तरूवे, एवं पिए मणुन्नए मणामे मणामरूवे सोमे सोमरूवे
पियदंसणे सुरूवे । निसदेणं, भन्ते, कुमारेणं अयमेयारूवे
माणुयइड्ढी किण्णा लद्धा, किण्णा पत्ता?” पुच्छा जहा
सूरियाभस्स । “एवं खलु, वरदत्ता” ॥ १७७ ॥

तेणं कालेणं २ इहेव जम्बुद्वीवे दीवे भारहे वासे रोहीडए
नामं नयरे होत्था, रिद्धं... । मेहवण्णे उज्जाणे । मणिदत्तस्स
जक्खस्स जक्खाययणे । तत्थ णं रोहीडए नयरे महब्बले
नामं राया, पडमावई नामं देवी, अन्नया कयाइ तंसि तारि-
सगंसि सयणिज्जंसि सीहं सुमिणे....., एवं जम्मणं भाणि
यव्वं जहा महाबलस्स, नवरं वीरङ्गओ नामं, बत्तीसओ दाओ,
बत्तीसाए रायवरकन्नगाणं पाणिं, जाव ओगिज्जमाणे २ पाउ-
सवरिसारत्तसरयहेमन्तगिम्हवसन्ते छ पि उऊ जहाविभवे
समाणे इट्ठे सदं जाव विहरइ ॥ १७८ ॥

तेणं कालेणं २ सिद्धत्था नाम आयरिया जाइसंपन्ना...
जहा केसी, नवरं बहुस्सुया बहुपरिवारा जेणेव रोहीडए
नयरे, जेणेव मेहवण्णे उज्जाणे, जेणेव मणिदत्तस्स जक्खस्स
जक्खाययणे, तेणेव उवागए अहापडिरूवं जाव विहरइ ।
परिसा निग्गया ॥ १७९ ॥

तए णं तस्स वीरङ्गयस्स कुमारस्स उर्पि पासायवर-
गयस्स तं महया जणसहं ..., जहा जमाली, निग्गओ ।
धम्मं सोच्चा..., जं नवरं, देवाणुप्पिया, अम्मापियरो आपु-
च्छामि, जहा जमाली, तहेव निक्खन्तो जाव अणगारेजाए
जाव गुत्तवम्भयारी ॥ १८० ॥

तए णं से वीरङ्गए अणगारे सिद्धत्थाणं आयरियाणं
अन्तिए सामाइयमाइयाइं जाव एक्कारस अङ्गाइं अहिज्जइ ।
२ बहूइं जाव चउत्थं जाव अप्पाणं भावेमाणे बहुपडिपु-
ण्णाइं पणयालीसवासाइं सामण्णपरियागं पाउणिच्चा दोमा-
सियाए संलेहणाए अत्ताणं झूसित्ता सवीसं भत्तसयं अण-
सणाए छेइत्ता आलोइयपडिक्कन्ते समाहिपत्ते कालमासे
कालं किच्चा वम्भलोए कप्पे मणोरमे विमाणे देवत्ताए उव-
वन्ने । तत्थ णं अत्थेगइयाणं देवाणं दससागरोवमाइं ठिई
पन्नत्ता । तत्थ णं वीरङ्गयस्स देवस्स वि दससागरोवमाइं
ठिई पन्नत्ता ॥ १८१ ॥

से णं वीरङ्गए देवे ताओ देवलोगाओ आउक्खएणं जाव
अणन्तरं चयं चइत्ता इहेव बारवईए नयरीए बलदेवस्स
रन्नो रेवईए देवीए कुर्छिल्लसि पुत्तत्ताए उववन्ने । तए णं सा
रेवई देवी तंसि तारिसगंसि सयणिज्जंसि — सुमिणदंसणं,
जाव उर्पि पासायवरगए विहरइ । तं एवं खलु, वरइत्त ।

निसिढेणं कुमारेणं अयमेयारूवे उराले मणुयइड्डी लद्धा ३
॥ १८२ ॥

“पभू णं, भन्ते निसिढे कुमारे देवाणुप्पियाणं अन्तिप
जाव पव्वइत्तप ?” हन्ता, पभू । से एवं, भन्ते । इह वरदत्ते
अणगारे जाव अप्पाणं भावेमाणे विहरइ । तप णं अरहा
अरिट्ठणेमी अन्नया कयाइ बारवईओ नयरीओ जाव वहिया
जणवयविहारं विहरइ । निसिढे कुमारे समणोवासप जाप
अभिगयजीवाजीवे जाव विहरइ ॥ १८३ ॥

तप णं से निसिढे कुमारे अन्नया कयाइ जेणेव पोसह-
साला, तेणेव उवागच्छइ, २ जाव दब्भसंथारोवगप विहरइ ।
तप णं तस्स निसिढस्स कुमारस्स पुव्वरत्तावरत्तकालसम-
यंसि धम्मजागरियं जागरमाणस्स इमेयारूवे अज्झत्थिप
जाव समुप्पज्जित्था—“धन्ना णं ते गामागरं जाव °संनि-
वेसा जत्थ णं अरहा अरिट्ठणेमी विहरइ । धन्ना णं ते राई-
सरं जाव °सत्थवाहप्पभिईओ जे णं अरिट्ठणेमि वन्दन्ति,
नमंसन्ति जाव पज्जुवासन्ति । जइ णं अरहा अरिट्ठणेमी
पुव्वाणुपुर्व्वि... नन्दणवणे विहरेज्जा, तप णं अहं अरहं
अरिट्ठणेमि वन्दिज्जा जाव पज्जुवासिज्जा ” ॥ १८४ ॥

तप णं अरहा अरिट्ठणेमी निसिढस्स कुमारस्स अयमेया-
रूवमज्झत्थियं जाव वियाणित्ता अट्टारसहिं समणसहस्सेहिं
जाव नन्दणवणे उज्जाणे... । परिसा निग्गया । तप णं निसिढे
कुमारे इमीसे कहाइ लद्धे समणे हट्ठ °... चाउग्घण्टेणं
आसरहेणं निग्गप, जहा जमाली, जाव अम्मापियरो आपु-
च्छित्ता पव्वइप, अणगारे जाप जाव गुत्तबम्भयारी ॥ १८५ ॥

तप णं से निसिढे अणगारे अरहओ अरिट्ठणेमिस्स तहा-

रूवाणं थेराणं अन्ति ए सामाइयमाइयाइं एक्कारस अङ्गाइं अहिज्जइ । २ बहुइं चउत्थल्लट्ठं जाव विचित्तेहिं तवोकम्मेहिं अप्पाणं भावेमाणे बहुपडिपुण्णाइं नव वासाइं सामण्णपरियागं पाउणइ, २ बायालीसं भत्ताइं अणसणाए छेएइ, आलोइयपडिक्कन्ते समाहिपत्ते आणुपुब्बीए कालगए ॥ १८६ ॥

तए णं से वरदत्ते अणगारे निसढं अणगारं कालगयं जाणित्ता जेणेव अरहा अरिट्ठेमी, तेणेव उवागच्छइ, २ जाव एवं वयासी—“ एवं खलु देवाणुप्पियाणं अन्तेवासी निसढे नामं अणगारे पगइभदए जाव विणीए । से णं, भन्ते, निसढे अणगारे कालमासे कालं किच्चा कहिं गए, कहिं उववन्ने ? ॥ १८७ ॥

“ वरदत्ता ” इ अरहा अरिट्ठेमी वरदत्तं अणगारं एवं वयासी—“ एवं खलु, वरदत्ता, ममं अन्तेवासी निसढे नामं अणगारे पगइभदे जाव विणीए ममं तहारूवाणं थेराणं अन्ति ए सामाइयमाइयाइं एक्कारस अङ्गाइं अहिज्जित्ता बहुपडिपुण्णाइं नव वासाइं सामण्णपरियागं पाउणित्ता बायालीसं भत्ताइं अणसणाए छेइत्ता आलोइयपडिक्कन्ते समाहिपत्ते कालमासे कालं किच्चा उहुं चन्दिमसूरियगहणनक्खत्त-तारारूवाणं सोहम्मीसाणं तिण्णि य अट्टारसुत्तरे गेविज्जविमाणे वाससए वीइवइत्ता सव्वट्ठसिद्धविमाणे देवत्ताए उववन्ने । तत्थ णं देवाणं तेत्तीसं सागरोवमाइं ठिई पन्नत्ता ” ॥ १८८ ॥

“ से णं, भन्ते, निसढे देवे ताओ देवलोगाओ आउक्खएणं भवक्खएणं ठिइक्खएणं अणन्तरं चयं चइत्ता कहिं गच्छिहिइ, कहिं उववज्जिहिइ ? ” “ वरदत्ता, इहेव जम्बुदीवे

दीवे महाविदेहे वासे उन्नाए नगरे विसुद्धपिइवंसे रायकुले
 पुत्तत्ताए पच्चायाहिइ । तए णं से उम्मुक्कबालभावे विन्नय-
 परिणयमेत्ते जोव्वणगमणुप्पत्ते तहारूवाणं थेराणं अन्तिए
 केवलवोहिं बुज्झित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वज्झिहिइ ।
 से णं तत्थ अणगारे भविस्सइ इरियासमिए जाव गुत्तबम्भ-
 यारी । से णं तत्थ बहूइं चउत्थल्लट्ठमदसमदुवालसेहिं
 मासद्धमासखमणेहिं विचित्तेहिं तवोकम्मेहिं अण्णाणं भावे-
 माणे बहूइं वासाइं सामण्णपरियागं पाउणिस्सइ । २ मासि-
 याए संलेहणाए अत्ताणं झूसिहिइ, २ सर्द्धिं भत्ताइं अणस-
 णाए छेइहिइ, जस्सट्ठाए कीरइ नग्गभावे मुण्डभावे अण्हा-
 णए जाव अदन्तवणए अच्छत्तए अणोवाहणाए फलहसेज्जा
 कट्ठसेज्जा केसलोए बम्भचेरवासे परघरपवेसे पिण्डवाउ-
 लद्धावलद्धे उच्चावया य गामकण्टगा अहियासिज्झइ, तमट्ठं
 आराहेइ । २ चरिमेहिं उस्सासनिस्सासेहिं सिज्झिहिइ बुज्झि-
 हिइ जाव सब्बदुक्खाणं अन्तं काहिइ” ॥ १८९ ॥

॥ निक्खेवओ ॥ ५ । १ ॥

एवं सेसा वि एक्कारस अज्झयणा नेयव्वा संगहणीअणु-
 सारेण अहीणमइरित्त एक्कारससु वि ॥ १९० ॥

॥ पञ्चमो वग्गो सम्मत्तो ॥ ५ ॥

निरयावलियासुयखन्धो सम्मत्तो । सम्मत्ताणि उवङ्गाणि ।
 निरयावलियाउवङ्गे णं एगो सुयखन्धो, पञ्च वग्गा पञ्चसु
 दिवसेसु उद्दिस्सन्ति । तत्थ चउसु वग्गेसु दस दस उद्देसगा,
 पञ्चमवग्गे बारस उद्देसगा ॥

॥ निरयावलियासुत्तं सम्मत्तं ॥

प्रथमं परिशिष्टम्

(वर्णकादिविस्तारः)

(वर्णकादिविस्तारः)

[*This Appendix either aims at giving in extenso the passages which are not given in full in the body of the text, or supplies references of such passages. Usually, long descriptions given in the first appendix of my edition of the Uvāsagadasāo, are simply referred to, while others are supplied here. The first figure refers to the para and the second to the line of the para.*]

1. 2. रिद्ध^१ etc. The descriptions of the city will be found on page 119 of the उवासगदसाओ.

1. 2-3. The description of the चैश्य, असोग and पुढीविसिलापट्टअ are:—

(a) चिराईए पुन्वपुरिसपन्नत्ते पोराणे सद्दिए वित्तिए
[कित्तिए] णाए सच्छत्ते सज्झए सघण्टे सपडागे पडागाइ-
पडागमण्डिए सलोमहत्थे कयवेयड्ढिए लाउल्लोइयमहिए
गोसीससरसरत्तचन्दणदहरदिणपञ्चङ्गुलितले उवचिय-
चन्दणकलसे चन्दणघडसुकयतोरणपडिदुवारदेसभाए
आसत्तोसत्तविउलवट्टवग्घारियमल्लदामकलावे पञ्चवण-
सरससुराभिमुक्कपुप्फपुञ्जोवयारकलिए कालागुरुपवरकुंदु-
रुक्कतुरुक्कधूवमधमधन्तगन्धुडुयाभिरामे सुगन्धवरगन्ध-
गन्धिए गन्धवाट्ठिभूए णडणट्टगजल्लमल्लमुट्ठियवेलंबगपवग-

कहगलासगआइक्खगलंखमंखतूणइल्लतुम्बवीणियभुयगमाग-
हपरिगए बहुजणजाणवयस्स विस्सुयकित्तिए बहुजणस्स
आहुस्स आहुणिज्जे पाहुणिज्जे अच्चाणिज्जे वन्दणिज्जे नमंसणिज्जे
पूयणिज्जे सक्कारणिज्जे संमाणणिज्जे कल्लाणं मंगलं देवयं
चेइयं विणएणं पल्लुवासणिज्जे दिव्वे सच्चे सच्चोवाए सणि-
हियपाडिहेरे जागसहस्सभागपडिच्छए बहुजणो अच्चेइ
आगम्म... ॥

(b) दूह्मगायकन्दमूलवट्टलट्टसंठियसिलिट्टघणमसिणनिद्ध-
सुजायनिरुवहयुव्विद्धपवरखन्धी अणेगनरपवरभुयागेज्जे
कुसुमभरसमोणमन्तपत्तलविसालसाले महुयरिभमरगण-
गुमगुमाइयनिलिन्तउड्डिन्तसस्सिरीए नाणासउणगणमिहु-
णसुमहुरकणसुहपलत्तसदमहुरे कुसविकुसविसुद्धरुक्ख
मूले मूलमन्ते कन्दमन्ते जाव परिमोयणे सुरम्मे पासादीए
दरिसणिज्जे अभिरूवे पडिरूवे ॥

(c) पुढाविसिलापट्टए विक्खम्मायामउस्सेहसुप्पमाणे
किण्हे अञ्जणगवाणकुवलयहलहरकोसेज्जागासकेसकज्जलङ्गी
खंजणसिङ्गमेदरिट्टयजम्बूफलअसणगसणबन्धणणीलुप्पलपै-
त्तनिकरअयसिकुसुमप्पगासे मरगयमसारगलित्तणयणकी-
यरासिवण्णे णिद्धघणे अट्टसिरे आयंसयतलोवमे सुरम्मे
ईहामियउसभतुरगणरमगरविहगवालगकिन्नररुसरभचम-
रकुञ्जरवणलयपउमलयभत्तिचित्ते आइणगरूयवूरणवणीय-
तूलफरिसे सीहासणसंठिए पासादीए दरिसणिज्जे अभिरूवे
पडिरूवे ॥

2. 2. जाइसंपन्ने जहा केसी.....विहरइ. The passage
from the रायपसेणियसुत्त runs as follows:—

जाइसंपन्ने कुलसंपन्ने बलसंपन्ने रूवसंपन्ने विणयसंपन्ने
नाणसंपन्ने दंसणसंपन्ने चरित्तसंपन्ने लज्जासंपन्ने लाघवसंपन्ने
लज्जालाघवसंपन्ने ओयंसी तेयंसी वच्चंसी जसंसी जियकोहे
जियमाणे जियमाणे जियलोहे जियणिहे जिइन्दिण जियपरी-
सहे जीवियासमरणभयविप्पमुक्के वयप्पहाणे गुणप्पहाणे
करणप्पहाणे चरणप्पहाणे निग्गहप्पहाणे अज्जवप्पहाणे मद्द-
वप्पहाणे लाघवप्पहाणे खन्तिप्पहाणे मुत्तिप्पहाणे विज्जप्पहाणे
मन्तप्पहाणे बम्भप्पहाणे नयप्पहाणे नियमप्पहाणे सच्चप्पहाणे
सोयप्पहाणे नाणप्पहाणे दंसणप्पहाणे चरित्तप्पहाणे चउदस-
पुव्वी चउणाणोवगए पञ्चहिं अणगारसएहिं सद्धिं संपरिवुडे
पुव्वाणुपुव्वि चरमाणे गामाणुगामं दूइज्जमाणे सुहंसुहेणं
विहरमाणे जेणेव सावत्थी नयरी जेणेव कोट्टए चेइए तेणेव
उवागच्छइ । २ ता सावत्थीए नयरीए बहिया कोट्टए चेइए
अद्वापडिरूवं उग्गहं उग्गिण्हइ । उग्गिण्हित्ता संजमेणं तवस्सा
अप्पाणं भावेमाणे विहरइ ॥

2. 5-6. परिसा निग्गया etc. The passages concerned will be found on pages 125-128 of the उवासगदसाओ.

3. 4. उडुंजाणू जाव विहरइ. The full passage is as follows:—

उडुंजाणू अहोसिरे ज्ञाणकोट्टोवगए संजमेणं तवस्सा
अप्पाणं भावेमाणे विहरइ ।

3. 5. जायसद्धे जाव पज्जुवासमाणे. The full passage will be found on page 121 of the उवासगदसाओ.

3. 6. समणेणं जाव संपत्तेणं. The full passage will be found on pages 121-124 of the उवासगदसाओ.

8. 4. महया^० etc. This description of the king will be found on page 124 of the उवादगदसाओ.

8. 5-6. सोमाल जाव विहरइ. The full description of the queen from the औपपातिकसूत्र is given below:—

सोमालपाणिपाया अहीणपडिपुण्णपञ्चिन्दियसरीरा लक्खणवज्जणगुणोववेया माणुम्माणप्पमाणपडिपुण्णसुजाय-सव्वङ्गसुन्दरङ्गी ससिसोमाकारकन्तपियदंसणा सुरूवा करय-लपरिमियपसत्थतिवलीवलियमज्झा कुण्डलुल्लिहियगण्डलेहा कोमुइयरयैणियराविमलपडिपुण्णसोमवयणा सिंगारागारचा-खवेसा संगयगयहसियभणियविहियविलासससालियसंलाव-णिउणजुत्तोवयारकुसला [सुन्दरथणजघणवयकरचरणनय-णलावण्णाविलासकलिया] पासादीया दरिसणिज्जा अभि-रूवा, कूणिणं रत्ना भम्भसारपुत्तेण सद्धि अणुरत्ता अवि-रत्ता इट्ठे सहपरिसरसरूवगन्धे पञ्चविहे माणुस्सए काम-भोए पच्चणुभवमाणी विहरइ ॥

8. 9. सोमाल जाव सुरूवे The full description of the prince is given below from the Com. of the ज्ञाताधर्म-कथा:—

सोमालपाणिपाए अहीणपडिपुण्णपञ्चिन्दियसरीरे लक्ख-णवज्जणगुणोववेए माणुम्माणपमाणपडिपुण्णसुजायसव्वङ्ग-सुन्दरङ्गे ससिसोमाकारे कन्ते पियदंसणे सुरूवे ॥

10. 2. अज्झत्थिए जाव समुप्पजित्था. The full passage runs as follows:—

अज्झत्थिए पत्थिए चिन्तिए मणोगए संकप्पे समुप्प-
जित्था ॥

10. 7. ओहयमण^० जाव क्षियाइ. The full passage runs as follows:—

ओहयमणसंकप्पा चिन्तासोगसागरसंपविट्ठा करयल-
पल्हत्थमुही अट्ठज्झाणोवगया भूमिगयदिट्ठिया ॥

11. 4-5. पुब्बाणुपुब्बि जाव विहरइ. The full passage runs as follows:—

पुब्बाणुपुब्बि चरमाणे गामाणुगामं दूइज्जमाणे सुहंसुहेणं
विहरइ ॥

11. 5-6. तं महाफलं...पज्जुवासामि. The full passage runs as follows:—

तं महाफलं खलु तहारूवाणं भगवन्ताणं नामगोयस्स वि-
सवणयाए, किमङ्ग पुण अहिगमणवन्दणनमंसणपडिपुच्छण-
पज्जुवासणयाए । एगस्स वि आयरियस्स धम्मियस्स सुव-
यणस्स सवणयाए, किमङ्ग पुण विउलस्स अट्ठस्स गहणयाए ।
तं गच्छामि णं समणं भगवं महावीरं वन्दामि नमंसामि
सक्कारेमि संमाणेमि, कल्लाणं मङ्गलं चेइयं देवयं पज्जुवासामि ॥

11. 10. उवट्ठवित्ता जाव पच्चप्पिणन्ति. The full passage would run as follows:—

उवट्ठवित्ता मम एयमाणत्तियं पच्चप्पिणह ” । तए णं ते
कोडुम्बियपुरिसा तं धम्मियं जाणप्पवरं जुत्तामेव उवट्ठवेन्ति,
२ त्ता एयमाणत्तियं पच्चप्पिणन्ति ॥

12. 1. कयबलिकम्मा जाव अप्प° etc. The full passage would be :—

कयबलिकम्मा कयकोउयमङ्गलपायच्छित्ता सुद्धप्पावेसाइं मङ्गल्लाइं वत्थाइं पवरपरिहिया अप्प°...

12. 2. बहूहिं खुज्जाहिं जाव महत्तरगविन्दपरिक्खित्ता. The full passage runs as follows :—

बहूहिं खुज्जाहिं चिलाइयाहिं वामणियाहिं वडभियाहिं बन्बराहिं वउसियाहिं जोण्हियाहिं पण्णवियाहिं ईसिणियाहिं वारुणियाहिं लासियाहिं लाउसियाहिं दमिलीहिं सिंहलीहिं आरबीहिं पुलिन्दीहिं पक्कणीहिं बहलीहिं मुरण्डीहिं पारसीहिं नाणादेसीविदेसपरिमण्डियाहिं सदेसणेवत्थगाहियवेसाहिं इङ्गियचिन्तियपत्थियवियाणाहिं निउणकुसलाहिं विणीयाहिं चेडियाचक्कवालतरुणिवन्दपरियालपरिवुडे वरिसघरकञ्जुइ-महत्तरगविन्दपरिक्खित्ता ॥

12. 7. छत्तादीए जाव etc. The full passage runs as follows :—

छत्तादीए तित्थयराइसए पासइ, पासित्ता धम्मियं जाण-प्पवरं ठवेइ ॥

13. 2. धम्मकहा भाणियव्वा. The whole of the typical discourse will be found on pages 125-128 of the उवासगदसाओ.

14. 2. सोच्चा निसम्म जाव °हियया. The full passage runs as follows :—

हट्ठतुट्ठचित्तमाणन्दिया पीइमणा परमसोमणस्सिया हरि-सवसविसप्पमाणहियया ॥

15. 7. आसुरुत्ते जाव मिसिमिसेमाणे. The full passage runs as follows:—

आसुरुत्ते रुट्टे कुविए चण्डिक्किए मिसिमिसेमाणे ॥

17. 1. भगवं गोयमे जाव वन्दइ. The full passage runs as on page 121 of the उवासगदसाओ beginning with जायसट्टे down to वन्दइ नमसंइ.

20. 6. सामदानभेयदण्डे° जहा चित्तो जाव रज्जधुराचिन्तए. The full passage runs as follows:—

सामदण्डभेयउवप्पयाणअत्थसत्थईहामइविसारए उप्पत्ति-
याए वेणइयाए कम्मियाए पारिणामियाए चउव्विहाए बुद्धीए
उववेए, पपसिस्स रत्तो बहुसु कज्जेसु य कारणेसु य कुहु-
म्बेसु य मन्तेसु य गुज्जेसु य रहस्सेसु य निच्छपसु य आपु-
च्छणिज्जे मेढी पमाणं आहारे आलम्बणं चक्खु मेढिभूए
पमाणभूए आहारभूए आलम्बणभूए सव्वट्ठाणसव्वभूमियासु
लद्धपच्चए विइण्णवियारे रज्जधुराचिन्तए ॥

21. 2-3. तंसि तारिसयंसि वासघरंसि—सुनिणपाढगा विसज्जिया. The full passage will be found in भगवती, ११'११. which is given in full in Appendix 2.

22. 3. अम्मयाओ जाव जम्मजीवियफले. The full passage runs as follows:—

धन्नाओ णं ताओ अम्मयाओ, सपुण्णाओ णं ताओ अम्म-
याओ, कयत्थाओ णं ताओ, कयपुण्णाओ कयलक्खणाओ
कयविहवाओ, सुलद्धे णं तांसि जम्मजीवियफले ॥

22. 5. सुरं च जाव पसन्नं च. The full passage runs as follows:—

सुरं महुं मेरयं मज्जं सीहुं पसन्नं ॥

22. 5-6. आसाएमाणीओ जाव परिभाएमाणीओ. The full passage runs as follows:—

आसाएमाणीओ विसाएमाणीओ परिभुञ्जेमाणीओ परिभाएमाणीओ ।

35. 12-. पुव्वरत्ता° जाव समुप्पज्जित्था. The full passage runs as follows:—

पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि कुडुम्बजागरियं जागरमाणस्स अयमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था ।

36. 1. ण्हाए जाव सव्वालंकारविभूसिए. The full passage runs as follows:—

ण्हाए कयवलिकम्मे कयकोउयमङ्गलपायच्छित्ते सुद्धप्पावेसाइं मङ्गलाइं वत्थाइं पवरपरिहिए सव्वालंकारविभूसिए ।

37. 8. अपत्थियपत्थिए जाव हिरिसिरिपरिवज्जिए. The full passage runs as follows:—

अपत्थियपत्थिए दुरन्तपन्तलक्खणे हीणपुण्णचाउद्दसिए हिरिसिरिपरिवज्जिए ।

37. 10-11. भीए जाव संजायभए. The full passage runs as follows:—

भीए तत्थे तसिए उव्विग्गे संजायभए ।

38. 10. ईसरतलवर° जाव° संधिवालसद्धि. The full passage runs as follows:—

ईसरतलवरमाडम्बियकोडुम्बियइन्मसेट्टिसेणावइसत्थवाहमन्तिगणगदोवारियअमच्चचेडपीढमद्दनगरनिगमदूयसंधिवालेहिं सद्धि ।

39. 2. रजं च जाव जणवयं च. The full passage runs as follows:—

रज्जं च रुद्रं च बलं च वाहनं च कोसं च कोट्टागारं च
अन्तेउरं च जणवयं च ॥

40. 16. एवमाइक्खइ जाव परूवेइ. The full passage runs as follows:—

एवमाइक्खइ एवं भासइ एवं पन्नवेइ एवं परूवेइ ॥

41. 9. करयल^० जाव एवं वयासी. The full passage runs as follows:—

करयलपरिग्गहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अञ्जलिं
कट्ठु जएणं विजएणं वद्धावेन्ति, २ एवं वयासी ॥

43. 4-5. तं जाव न उद्दालेइ. The full passage runs as follows:—

तं जाव कूणिए राया सेयणगं गन्धहत्थि अट्टारसवंकं च
हारं न अक्खिक्खइ न गिण्हइ न उद्दालेइ ॥

43. 9-10. अन्तराणि जाव पडिजागरमाणे. The full passage runs as follows:—

अन्तराणि य छिद्दाणि य मग्गमाणि य रहस्साणि य विच-
राणि य ।

46. 4. पायरासेहिं जाव वद्धावेत्ता. The full passage would run as follows:—

पायरासेहिं नाइविकिट्ठेहिं अन्तरावासेहिं वसमाणे २ जेणेव
चम्पा नयरी तेणेव उवागच्छइ । २ ता चम्पाए नयरीए
मज्झमज्झेणं अणुपविसइ, २ जेणेव चेडगस्स रत्तो गिहे जेणेव
बाहिरिया उवट्ठाणसाला तेणेव उवागच्छइ । २ ता तुरए
निगिण्हइ । २ ता रहं ठवेइ । २ ता रहाओ पच्चोरुहइ । तं
महत्थं जाव पाहुडं गिण्हइ । २ ता जेणेव अब्भन्तरिया उव-

ट्टाणसाला जेणेव चेडए राया तेणेव उवागच्छइ । २ ता चेडगं रायं करयलपरिग्गहियं जाव कट्टु जएणं विजएणं वद्धावेइ । २ ता...

54. 5-6. सव्विड्डीए जाव रवेणं. The full passage runs as follows :—

सव्विड्डीए सव्वबलेणं सव्वसमुदएणं सव्वायेरेणं सव्वभूसाए सव्वविभूईए सव्वसंभमेणं सव्वपुप्फवत्थगन्धमल्लालंकारेणं सव्वदिव्वतुडियसइसंनिनाएणं महया इड्डीए महया जुईए महया बलेणं महया समुदएणं महया वरतुडियजमगसमयपडप्पवाइयरवेणं संखपणवपडहभेरिअल्लरिखरमुहिहुडकमुरयमुइङ्गदुन्दुहिनिग्घोसनाइयरवेणं ॥

55. 5-7. जेणेव मज्जणघरे.....जाव नरवई. The full passage given in the ज्ञाताधर्मकथा runs as follows :—

... जेणेव मज्जणघरे तेणेव उवागच्छइ, २ मज्जणघरं अणुपविसइ । २ मुत्तजालाभिरामे विचित्तमणिरयणकोट्टिमतले रमणिज्जे ण्हाणमण्डवंसि नाणामणिरयणभत्तिचित्तंसि ण्हाणपीढंसि सुहनिसण्णे सुहोदगेहिं पुप्फोदगेहिं गन्धोदपहिं सुद्धोदपहिं य पुणो पुणो कल्लाणगपवरमज्जणविहीए मज्जिए तत्थ कोउयसपहिं बहुविहेहिं कल्लाणगपवरमज्जणावसाणे पम्हलसुकुमालगन्धकासाईयलूहियङ्गे अहयसुमहग्घदूसरयणसुसंबुए सरससुरभिगोसीसचन्दणाणुलित्तगत्ते सुइमालावण्णगविलेवणे आविद्धमणिसुवण्णे कप्पियहारद्धहारतिसरयपालम्बपलम्बमाणकडिसुत्तसुकयसोहे पिणद्धगेविज्जे अङ्कुलेज्जगल्लियङ्गललियकयाहरणे नाणामणिकडगतुडियथम्भियभुए अहियरूवसस्सिरीए कुण्डलुज्जोइयाणणे मउडदित्तसिरए

हारोत्थयसुकतरइयवच्छे पालम्बपलम्बमाणसुकयपडउत्तरिज्जे मुद्धियापिङ्गलङ्गुलीए नाणामणिकणगरयणविमलमहरिहनिउणोवियमिसिमिसन्तविरइयसुसिलिट्ठविसिट्ठलट्ठसंठियपसत्थआविद्धवीरवलए, किं बहुणा, कप्परुक्खए चेव सुअलंकीयविभूसिए नरिन्दे सकोरिण्टमल्लदामेणं छत्तेणं धरिज्जमाणेणं उभओ चउचामरवालवीइयङ्गे मङ्गलजयसद्धकयालोए अणेगगणनायगदण्डनायगराईसरतलवरमाडम्बियकोडुम्बियमन्तिमहामन्तिगणगदोवारियअमच्चचेडपीठमहनगरनिग - मसेट्ठिसेणावइसत्थवाहदूयसंधिवालसद्धि संपरिवुडे धवलमहामेहनिग्गए विव गहगणदिप्पन्ततारागणाण मज्झे ससि व्व पियदंसणे नरवई मज्जणघराओ पडिनिग्गच्छइ ॥

64. 3-4. अट्ठाई जहा दढपइज्जो जाव सिज्झिहिहि. The full passage will be found in paras 39, 40, 41 of my edition of the पएसिकहाणय.

12. 1-2. तेणं ओरोलेणं जहा मेहो etc. The passage will be found in the ज्ञाताधर्मकथा (Ed. of आगमोदयसमिति) on pages 73-75.

13. 2. महाविदेहे वासे जहा दढपइज्जो जाव अन्तं काहिइ. The full passage will be found in Paras 39-41 of my edition of पएसिकहाणयं.

19. 5. चउहिं सामाणियसाहस्सीहिं जाव विहरइ. The full passage runs as follows:—

चउहिं सामाणियसाहस्सीहिं चउहिं अग्गमहिस्सीहिं सपरिवाराहिं तिहिं परिसाहिं सत्तहिं अणियाहिं सत्तहिं अणिया-
हिंवईहिं सोलसहिं आयरक्खदेवसाहस्सीहिं अन्नेहि य बह्वहिं
विमाणवासीहिं वेमाणिएहिं देवेहिं देवीहिं य सद्धि संपरिवुडे

महयाहयनदृगीयवाइयतन्तीतलतालतुडियघणमुइङ्गपडुप्प-
वाइयरवेणं दिव्वाइं भोगभोगाइं भुज्जमाणे विहरइ ॥

19. 7. जहा सूरियाभे.....पडिगओ. This passage refers to practically the whole of the first half of the रायपसेणियसुत्त, particularly to pages 13-54 of the आगमो-
दयसमिति edition.

80. 1-2. भन्ते...पुच्छा । कूडागारसाला । सरीरं अणुपविट्ठा ।
पुव्वभवो. These laconic expressions refer to the following passage from रायपसेणियसुत्त:—

“ भन्ते ” ति भगवं गोयमे समणं भगवं महावीरं वन्दइ
नमंसइ, २ एवं वयासी—“ सूरियाभस्स णं, भन्ते देवस्स
एसा दिव्वा देविट्ठी दिव्वा देवज्जुइ दिव्वे देवाणुभावे कहिं गए,
कहिं अणुपविट्ठे ? ” “ गोयमा, सरीरं गए सरीरं अणुपविट्ठे । ”
“ से केणट्ठेणं, भन्ते, एवं बुच्चइ सरीरं गए, सरीरं अणुप-
विट्ठे ? ” “ गोयमा, से जहानामए कूडागारसाला सिया
दुहओ लिच्चा दुहओ गुत्ता गुत्तदुवारा निवाया निवाय-
गम्भीरा । तीसे णं कूडागारसालाए अदूरसामन्ते एत्थ णं
महेगे जणसमूहे चिट्ठइ । तए णं से जणसमूहे एगं महं
अव्ववहलगं वा वासवहलगं वा महावायं वा एज्जमाणं
पासइ । २ तं कूडागारसालं अन्तो अणुपविसित्ताणं चिट्ठइ ।
से तेणट्ठेणं, गोयमा, एवं बुच्चइ सरीरं अणुपविट्ठे ।
तेणं, भन्ते, देवेणं सा दिव्वा देविट्ठी...किण्णा लद्धे, किण्णा
पत्ते किण्णा अभिसमन्नागए ? पुव्वभवे के आसी ? किंतामए
वा, को वा गोत्तेणं ? कयरंसि वा गामंसि वा जाव संनिवे-
संसि वा ? किं वा दग्धा किं वा भोच्चा किं वा किच्चा किं वा

समायरित्ता कस्स वा तहारुवस्स वा समणस्स माहणस्स वा अन्ति एगमवि आरियं धम्मियं सुवयणं सोच्चा निसम्म, जेणं तेणं देवेणं सा दिव्वा देविट्ठी जाव देवाणुभावे लद्धे ? ” “ गोयमा ” इ समणे भगवं महावीरे भगवं गोयमं आमन्तेत्ता एवं वयासी-“ एवं खलु, गोयमा ” ॥

81. 2-3. अट्टे जाव अपरिभूए. The passage will be found on pages 124-25 of the उवासगदसाओ.

81. 4. बहूणं नगरनिगमं जहा आणन्दो. The full passage here is the same as para 5 of the उवासगदसाओ with the following expression from the औपपत्तिकसूत्र-नगर-निगमसेट्ठिसेणावइसत्थवाहदूयसंधिवालसद्धि for the राईसर etc.

82. 1. आइगरे जहा महावीरो. The description of महावीर with be found on pages 121-24, with the modifications given here.

90. 3. रिउव्वेयं जाव सुपरिनिट्ठिए. The full passage runs as follows:—

रिउव्वेयजउव्वेयसामवेयाथव्वणाणं इहहासपञ्चमाणं नि-
घण्टुछट्ठाणं सङ्कोवङ्गाणं सरहस्साणं एयंपरियजुत्ताणं धारए
सारए पारए सडङ्गवी सट्ठितन्ताविसारए संखाणे सिक्खा-
कप्पे वागरणे छन्दे निरुत्ते जोइसामयणे अन्नेसु य बम्हण-
गेसु सत्थेसु सुपरिनिट्ठिए ॥

91. 5. अट्ठाइं हेऊइं...जहा पण्णत्तीए. The full passage would run as follows:—

अट्ठाइं हेऊइं पसिणाइं कारणाइं वागरणाइं पुच्छामि ॥

91. 6-8. जत्ता ते...जाव संबुद्धे. Add to the text after एगे भवं the following:—

दुवे भवं ? तहा अक्खए अज्जए निच्चे अवट्ठिए आय ति ।

94. 9-12. विडलं असणं.....जाव आपुच्छिता. The full passage will be found on pages 129-30 of the उवासगदसाओ.

105. 7. देवस्याणिज्जं सि जाव ओगाहणाए. This passage is given in full in para 125 of this text.

115. 3-10. सद्दहामि णं...सावगधम्मं पडिवज्जइ...समणो-
वासिया जाया जाव विहरइ. The passage is identical with
one in line 26 of para 9 down to line 15 of para 10 of
पएसिकहानयं. The expressions in the masculine gender
are to be converted into feminine gender to suit the
context here.

120. 6. आलित्ते णं भन्ते. etc. The full passage runs
as follows:—

आलित्ते णं, भन्ते, लोए; पलित्ते णं, भन्ते, लोए; आलित्त-
पलित्ते णं, भन्ते, लोए जराए मरणेण य ॥

124. 8. कल्लं जाव जलन्ते. The full passage will be
found on page 129 of the उवासगदसाओ.

129. 9. सीय जाव विविहा. The full passage runs as
follows:—

सीयं उण्हं...वाइया पित्तिया सिम्भिया संनिवाइया वि-
विहा रोयातक्का ॥

132. 4-5 उच्चनीयं जाव अडमाणे. The full passage
runs as follows:—

उच्चनीयमज्झिमाइं कुलाइं घरसमुदाणस्स भिक्खायरि-
याए अडमाणे ॥

136. 11. अभिग^० जाव अप्पाणं भावेमाणी. The full passage in the mas. gender will be found in para 10 of the पणसिकद्वाणयं, which should be converted into feminine gender to suit the context.

165. 1-2 दुवालसजोयणायामा जाव पच्चक्खं देवलोयभूया. The full passage runs as follows:—

दुवालसजोयणायामा धणवइमइनिम्मिया चामीयरपवर-
पागारनाणामणिपञ्चवण्णकविसीसगसोहिया अलयापुरि-
संकासा पमुइयपक्कीलिया पच्चक्खं देवलोयभूया ॥

167. 2. सव्वोउयपुप्फ^० जाव दरिसणिज्जे. The full passage runs as follows:—

सव्वोउयपुप्फफलसमिद्धे रम्मे नन्दणवणप्पगासे पासा-
दीए ४ ॥

174. 6. अप्पेगइया हयगया जाव पुरिसवग्गुरापरिक्खित्ता. The full passage would run as follows:—

अप्पेगइया हयगया गयगया पायचारविहारेणं वन्दावन्द-
पहिं पुरिसवग्गुरापरिक्खित्ता ॥

178. 9. सइ^० जाव. The full passage runs as follows:—

सइहरिसरसरूवगन्धे पञ्चविहे माणुस्सगे कामभोए
भुज्जमाणे विहरइ ॥

द्वितीयं परिशिष्टम्

(महाबलजन्मादिवर्णनम्)

महाबलजन्मादिवर्णनम्

[भगवतीसूत्रात्—११.११]

१. तेणं कालेणं तेणं समएणं हत्थिणागपुरे नामं नगरे
होत्था । वण्णओ । सहसम्बवणे उज्जाणे । वण्णओ । तत्थ णं
हत्थिणागपुरे नगरे बले नामं राया होत्था । वण्णओ । तस्स
णं बलस्स रत्तो पभावई नामं देवी होत्था । सुकुमाल° ।
वण्णओ । जाव विहरइ । तए णं सा पभावई देवी अन्नया
कयाइ तंसि तारिसगंसि वासघरंसि अभिन्तरओ सचित्त-
कम्मे बाहिरओ दूमियघट्टमट्टे विचित्तउल्लोगचिल्लियतले
मणिरयणपणासियन्धयारे बहुसमसुविभत्तदेसभाए पञ्च-
वण्णसरससुरभिमुक्कपुप्फपुओवयारकलिए कालगुरुपवर-
कुंदुरुक्कतुरुक्कधूवमघमघन्तगन्धुधुयाभिरामे सुगन्धिवरग-
न्धिए गन्धवट्ठिभूए तंसि तारिसगंसि सयणिज्जंसि सालि-
गणवट्ठिए उभओविन्बोयणे दुहओ उन्नए मज्झे नयगम्भीरे
गङ्गापुलिणवालुयउद्दालसालिसए उवचियखोमियदुगुल्लपट्ट-
पडिच्छायणे सुविरइयरयत्ताणे रत्तंसुयसंवुए सुरम्मे आइ-
णगरूयवूरनवणीयतूलफासे सुगन्धवरकुसुमचुण्णसयणो-
वयारकलिए अद्धरत्तकालसमयंसि सुत्तजागरा ओहीरमाणी

२ अयमेयारूवं ओरालं कल्लाणं सिवं धन्नं मंगलं सरिसरियं
महासुविणं पासित्ताणं पडिबुद्धा ॥

२. हाररयखीरसागरससङ्ककिरणदगरयरययमहासेलप-
ण्डुरतरोरुरमणिज्जपेच्छणिज्जं थिरलट्टपउट्टवट्टपीवरसुसिलि-
ट्टविसिट्टतिकखदाढाविडम्बियमुहं परिकम्मियजच्चकमलको-
मलमाइअसोभन्तलट्टउट्टं रत्तुप्पलपत्तमउअसुकुमालतालु-
जीहं मूसागयपवरकणगताविअआवत्तायन्तवट्टतडिविमल-
सरिसनयणं विसालपीवरोरुं पडिपुण्णविपुलखन्धं मिउ-
विसयसुहुमलक्खणपसत्थवित्थिण्णकेसरसडोवसोभियं ऊ-
सियसुनिम्मिसुजायअप्फोडिअलङ्गलं सोमं सोमाकारं
लीलायन्तं जम्भायन्तं नहयलाओ ओवयमाणं निययवयण-
मतिवयन्तं सीहं सुविणे पासित्ताणं पडिबुद्धा ॥

३. तए णं सा पभावई देवी अयमेयारूवं ओरालं जाव
सस्सिरियं महासुविणं पासित्ताणं पडिबुद्धा समाणी हट्टुट्टं
जाव °हियया धाराहयकलम्बपुप्फगं पिव समूसियरोम-
कूवा तं सुविणं ओगिण्हइ, ओगिण्हित्ता सयणिज्जाओ
अब्भुट्टेइ, २ अतुरियमचवलमसंभन्ताए अविलम्बियाए राय-
हंससरिसीए गईए जेणेव बलस्स रत्तो सयणिज्जे तेणेव
उवागच्छइ, २ बलं रायं ताहिं इट्ठाहिं कन्ताहिं पियाहिं मणु-
न्नाहिं मणामाहिं ओरालाहिं कल्लाणाहिं सिवाहिं धन्नाहिं
मङ्गल्लाहिं सस्सिरियाहिं मियमहुरमञ्जुलाहिं गिराहिं संलव-
माणी २ पडिवोहेइ, २ बलेणं रत्ता अब्भणुन्नाया समाणी
नाणामणिरयणभित्तिचित्तंसि भद्दासणंसि निसीयइ, २
आसत्था वीसत्था सुहासणवरगया बलं रायं ताहिं इट्ठाहिं
कन्ताहिं जाव संलवमाणी २ एवं वयासी—

४. 'एवं खलु अहं, देवाणुप्पिया, अज्ज तंसि तारिसगंसि सयणिज्जंसि सालिंगणं तं चेव जाव नियगवयणमइवयन्तं सीहं सुविणे पासित्ताणं पडिबुद्धा । तं णं, देवाणुप्पिया, एयस्स ओरालस्स जाव महासुविणस्स के मन्ने कल्लाणे फलवित्तिविसेसे भविस्सइ ?' तए णं से बले राया पभाव-
ईए देवीए अन्तियं एयमट्ठं सोच्चा निसम्म हट्टुट्ठं जाव
'हयहियए धाराहयनीवसुरभिकुसुमवञ्चुमालइयतणुयऊस-
वियरोमकूवे तं सुविणं ओगिण्हइ, २ ईहं पविसइ । ईहं पवि-
सित्ता अप्पणो साभाविणं मइपुव्वएणं बुद्धिविन्नाणेणं तस्स
सुविणस्स अत्थोग्गहणं करेइ, २ पभावइं देविं ताहिं इट्ठाहिं
कन्ताहिं जाव मङ्गल्लाहिं मियमहुरसस्सिरि...संलवमाणे २
एवं वयासी—

५. 'ओराले णं तुमे, देवी, सुविणे दिट्ठे, कल्लाणे णं तुमे,
जाव सस्सिरीए णं तुमे, देवी, सुविणे दिट्ठे । आरोग्गटुट्ठिदी-
हाउ कल्लाणमङ्गल्लकारणं तुमे, देवी, सुविणे दिट्ठे, अत्थलाभो
देवाणुप्पिए, भोगलाभो देवाणुप्पिए, पुत्तलाभो देवाणुप्पिए,
रज्जलाभो देवाणुप्पिए, एवं खलु तुमं देवाणुप्पिए, नवणं
मासाणं बहुपडिपुण्णाणं अद्धट्ठमाणराइंदियाणं विइकन्ताणं
अम्हं कुलकेउं कुलनन्दिकरं कुलजसकरं कुलाधारं कुल-
पायवं कुलविवद्धणकरं सुकुमालपाणिपायं अहीणपडिपुण्ण-
पञ्चिन्दियसरीरं जाव ससिसोमाकारं कन्तं पियदंसणं
सुरूवं देवकुमारसमप्पभं दारगं पयाहिसि ॥

६. 'से वि य णं दारए उम्मुक्कबालभामे विन्नायपरियणमेत्ते
जोव्वणगमणुप्पत्ते सूरं वीरे विकन्ते चित्थिण्णविउलबल-
वाहणे रज्जवई राया भविस्सइ । तं उराले णं तुमे, जाव

सुमिणे दिट्ठे, आरोग्गतुट्ठि° जाव मङ्गल्लकारणं तुमे, देवी,
 सुविणे दिट्ठे'त्ति कट्ठु पभावइं देविं ताहिं इट्ठाहिं जाव वग्गूहिं
 दोच्चं पि तच्चं पि अणुवूहइ। तणं सा पभावइं देवी बलस्स
 रत्तो अन्तियं एयमट्ठं सोच्चा निसम्म हट्ठुट्ठु° करयल°
 जाव एवं वयासी—' एवमेयं देवाणुप्पिया, तहमेयं देवाणु-
 प्पिया, अवितहमेयं देवाणुप्पिया, असंदिद्धमेयं देवाणुप्पिया,
 इच्छियमेयं देवाणुप्पिया, पडिच्छियमेयं देवाणुप्पिया,
 इच्छियपडिच्छियमेयं देवाणुप्पिया, से जहेयं तुम्हे वयह°
 त्ति कट्ठु तं सुविणं सम्मं पडिच्छइ, २ बलेणं रत्ता अब्भणु-
 न्नाया समाणी नाणामणिरयणभत्तिचित्ताओ भद्दासणाओ
 अब्भुट्ठेइ, २ अतुरियमचवल° जाव गईए जेणेव सए सय-
 णिज्जे तेणेव उवागच्छइ, २ सयणिज्जंसि निसीयइ, २ एवं
 वयासी—' मा मे से उत्तमे पहाणे मङ्गले सुविणे अन्नेहिं
 पावसुमिणेहिं पडिहम्मिस्सइ' त्ति कट्ठु देवगुरुजणवद्दाहिं
 पसत्थाहिं मङ्गल्लाहिं धम्मियाहिं कहाहिं सुविणजागरियं
 पडिजागरमाणी २ विहरइ ॥

७. तणं से बले राया कोडुम्बियपुरिसे सद्दावेइ, २
 एवं वयासी—' खिप्पामेव, भो देवाणुप्पिया, अज्ज सविसेसं
 बाहिरियं उवट्ठाणसालं गन्धोदयसित्तसुइअसंमज्जिओवलित्तं
 सुगन्धवरपञ्चवण्णपुप्फोवयारकलियं कालागुरुपवरकुंदुरुक्क°
 जाव गन्धवट्ठिभूयं करेह य करावेह य, २ सीहासणं रएह,
 २ ममेयं जाव पच्चप्पिणह। तणं ते कोडुम्बिय° जाव पडि-
 सुणेत्ता खिप्पामेव सविसेसं बाहिरियं उवट्ठाणसालं जाव
 पच्चप्पिणन्ति ॥

८. तणं से बले राया पच्चूसकालसमयांसि सयणि-

ज्जाओ अब्भुट्टेइ, २ पायपीढाओ पच्चोरुहइ, २ जेणेव अट्टण
 साला तेणेव उवागच्छइ, अट्टणसालं अणुपविसइ, जहा
 उववाइए, तहेव अट्टणसाला, तहेव मज्जणघरे, जाव ससि
 व्व पियदंसणे नरवई मज्जणघराओ पडिनिक्खमइ, २ जेणेव
 बाहिरिया उवट्टाणसाला तेणेव उवागच्छइ, २ सीहासण-
 वरंसि पुरत्थाभिमुहे निसीयइ, २ अप्पणो उत्तरपुरत्थिमे
 दिसीभाए अट्ट भद्दासणाइं सेयवत्थपच्चुत्थुयाइं सिद्धत्थग-
 कयमङ्गलोवयाराइं रयावेइ, २ अप्पणो अट्टरसामन्ते नाणा-
 मणिरयणमण्डियं अहियपेच्छणिज्जं महग्घवरपट्टणुगयं
 सण्हपट्टवहुभत्तिसयचित्तताणं ईहामियउसभं जाव भत्ति-
 भित्तं अब्भिनत्तरियं जवणियं अज्जवेइ, २ नाणामणिरयण-
 भत्तिचित्तं अत्थरयमउयमसूरगोत्थयं सेयवत्थपच्चुत्थुयं
 अङ्गसुहफासुयं सुमउयं पभावईए देवीए भद्दासणं रयावेइ,
 २ कोडुम्बियपुरिसे सद्दावेइ, २ एवं वयासी—

९. 'खिप्पामेव, भो देवाणुप्पिया, अट्टङ्गमहानिमित्तसुत्त-
 त्थधारण विविहसत्थकुसले सुविणलक्खणपाढए सद्दावेह' ।
 तए णं ते कोडुम्बियपुरिसा जाव पडिसुणेत्ता बलस्स रत्तो
 अन्तियाओ पडिनिक्खमइ, सिग्घं तुरियं चवलं चण्डं वेइयं
 हत्थिणपुरं नगरं मज्झंमज्झेणं जेणेव तेसिं सुविणलक्खण-
 पाढगाणं गिहाइं, तेणेव उवागच्छन्ति, २ ते सुविणलक्खण-
 पाढए सद्दावेन्ति । तए णं ते सुविणलक्खणपाढगा बलस्स
 रत्तो कोडुम्बियपुरिसेहिं सद्दाविया समाणा हट्टतुट्ठं ण्हाया
 कयं जाव सरीरा सिद्धत्थगहरियालियाकयमङ्गलमुद्दाणा
 सएहिंतो गेहेहिंतो निग्गच्छन्ति, हत्थिणापुरं नगरं मज्झं-
 मज्झेणं जेणेव बलस्स रत्तो भवणवरवार्डिसए तेणेव उवा-

गच्छन्ति, करयलं बलरायं जयणं विजयणं वद्धावेन्ति । तए णं ते सुविणलक्खणपाढगा बलेणं रत्ता वन्दियपूइअस-
 कारियसंमाणिया पत्तेयं २ पुव्वन्नत्थेसु भद्दासणेसु निसी-
 यन्ति । तए णं से बले राया पभावइं देविं जवणियन्तरियं
 ठावेइ, २ पुप्फफलपडिपुण्णहत्थे परेणं विणयणं ते सुविणल-
 क्खणपाढए एवं वयासी—‘एवं खलु, देवाणुप्पिया, पभा-
 वई देवी अज्ज तंसि तारिसगंसि वासधरंसि जाव सीहं
 सुविणे पासित्ताणं पडिबुद्धा । तं णं, देवाणुप्पिया, एयस्स
 ओरालस्स जाव के मत्ते कल्लाणे फलवित्तिविसेसे भवि-
 स्सइ ?’ तए णं सुविणलक्खणपाढगा बलस्स रत्तो अन्तियं
 एयमट्ठं सोच्चा निसम्म हट्ठतुट्ठं तं सुविणं ओगिण्हइ, ईहं
 अणुप्पविसइ, तस्स सुविणस्स अत्थोग्गहणं करेइ २ अन्न-
 मत्तेणं सार्द्धं संचालेन्ति, तस्स सुविणस्स लद्धट्ठा पुच्छियट्ठा
 विणिच्छियट्ठा अभिगयट्ठा बलस्स रत्तो पुरओ सुविणसत्थाइं
 उच्चारमाणा २ एवं वयासी—‘एवं खलु, देवाणुप्पिया, अमहं
 सुविणसत्थंसि वायालीसं सुविणा, तीसं महासुविणा, वाव-
 त्तरि सव्वसुविणा दिट्ठा । तत्थ णं देवाणुप्पिया, तित्थगर-
 मायरो वा चक्कवट्ठिमायरो वा तित्थगरंसि वा चक्कवट्ठिसि वा
 गब्भं वक्कममाणंसि एएसिं तीसाए महासुविणाणं इमे चोइस
 महासुविणे पासित्ताणं पडिबुज्झन्ति । तं जहा—

“ गयवसहसीहअमिसेयदामससिदिणयरं शयं कुम्भं ।

पउमसरसागरविमाणभवणरयणुच्चयसिहिं च ”॥

वासुदेवमायरो वा वासुदेवंसि गब्भं वक्कममाणंसि एएसिं
 चोइसण्हं महासुविणाणं अन्नयरं एगं महासुविणं पासित्ताणं
 पडिबुज्झन्ति । इमे य णं, देवाणुप्पिया, पभावईए देवीए एगे

महासुविणे दिट्ठे, अत्थलाभो देवाणुप्पिण, भोगलाभो देवाणु-
प्पिण, पुत्तलाभो देवाणुप्पिण, रज्जलाभो देवाणुप्पिण, एवं
खलु देवाणुप्पिण, पभावई देवी नवण्हं मासाणं बहुपडि-
पुण्णाणं जाव वीइक्कन्ताणं तुम्हं कुलकेउं जाव पयाहिइ । से
वि य णं दारण उम्मुक्कवालभावे जाव रज्जवई राया भवि-
स्सइ, अणगारे वा भावियप्पा । तं ओराले णं, देवाणुप्पिया,
पभावईए देवीए सुविणे दिट्ठे, जाव आरोग्गतुट्ठिदीहाउअ-
कल्लाणं जाव दिट्ठे ॥

१०. तए णं से बले राया सुविणक्खणलपाढगाणं अन्तिए
एयमट्ठं सोच्चा निसम्म हट्ठुट्ठं करयलं जाव कट्ठुतेसुवि-
णलक्खणपाढगे एवं वयासी—‘ एवमेयं, देवाणुप्पिया, जाव
से जहेयं तुब्भे वयह ’ त्ति कट्ठु तं सुविणं सम्मं पडिच्छइ । २
सुविणलक्खणपाढए विउलेणं असणपाणखाइमसाइमपुप्फ-
वत्थगन्धमल्लालंकारेणं सक्कारेइ संमाणेइ, २ विउलं जीवि-
यारिहं पीइदाणं दलयइ, २ पडिविसज्जेइ, २ सीहासणाओ
अब्भुट्ठइ, २ जेणेव पभावई देवी तेणेव उवागच्छइ, २ पभा-
वइं देविं ताहिं इट्ठाहिं कन्ताहिं जाव संलवमाणे २ एवं
वयासी—‘ एवं खलु, देवाणुप्पिण, सुविणसत्थंसि बायालीसं
सुविणा, तीसं महासुविणा, बावत्तरि सच्चसुविणा दिट्ठा ।
तत्थ णं देवाणुप्पिण, तित्थगरमायरो वा चक्कवट्ठिमायरो वा
तं चेव जाव अन्नयरं एगं महासुविणं पासित्ताणं पडिबु-
ज्जन्ति । इमे य णं तुमे, देवाणुप्पिण, एगे महासुविणे दिट्ठे,
तं ओराले णं तुमे, देवी, सुविणे दिट्ठे, जाव रज्जवई राया
भविस्सइ, अणगारे वा भावियप्पा । तं ओराले णं तुमे, देवी,

सुविणे दिट्टे त्ति' कट्टु पभावइं देविं ताहिं इट्ठाहिं कन्ताहिं जाव दोच्चं पि तच्चं पि अणुबूहइ ॥

११. तए णं सा पभावई देवी बलस्स रत्तो अन्तियं एय-
मट्ठं सोच्चा निसम्म हट्ठुट्ठं करयलं जाव एवं वयासी—
'एवमेयं देवाणुप्पिया, जाव तं सुविणं सम्मं पडिच्छइ, २
बलेणं रत्ता अब्भणुत्ताया समाणी नाणामाणिरयणभत्तिचित्तं
जाव अब्भुट्ठेइ । अतुरियमच्चलं जाव गईए जेणेव सए
भवणे तेणेव उवागच्छइ, २ सयंभवणमणुपविट्ठा ॥

१२. तए णं सा पभावई देवी ण्हाया कयवलिकम्मा जाव
सव्वालंकारविभूसिया तं गब्भं नाइसीएहिं नाइउण्हेहिं नाइ-
तित्तेहिं नाइकडुएहिं नाइकसाएहिं नाइअम्बिलेहिं नाइमहु-
रोहिं उउभयमाणसुहेहिं भोयणच्छायणगन्धमल्लेहिं जं तस्स
गब्भस्स हियं मियं पत्थं गब्भपोसणं तं देसे य काले य
आहारमाहारेमाणी विवित्तमउएहिं सयणासणेहिं पइरिक्कसु-
हाए मणाणुकूलाए विहारभूमीए पसत्थदोहला संपुण्ण-
दोहला संमाणियदोहला अविमाणियदोहला वोच्छिन्न-
दोहला ववणीयदोहला ववगयरोगमोहभयपरित्तासा तं गब्भं
सुहंसुहेणं परिवहइ । तए णं सा पभावई देवी नवण्हं मा-
साणं बहुपडिपुण्णाणं अद्धट्ठमाणराइंदियाणं वीइक्कत्ताणं सुकु-
मालपाणिपायं अहीणपडिपुण्णपञ्चिन्दियसरीरं लक्खण-
वज्जणगुणोववेयं जाव ससिसोमाकारं कन्तं पियदंसणं सुरूवं
दारगं पयाया ॥

१३. तए णं तीसे पभावईए देवीए अरूपडियारियाओ
पभावइं देविं पसूयं जाणेत्ता जेणेव बले राया तेणेव उवाग-
च्छन्ति, करयलं जाव बलं रायं जएणं विजएणं वद्धावेन्ति,

२ एवं वयासी—‘ एवं खलु, देवाणुप्पिया, पभावईपियट्टयाए
पियं निवेदेमो, पियं भे भवउ ’। तए णं से बले राया अङ्ग-
पडियारियाणं अन्तियं एयमट्ठं सोच्चा निसम्म हट्टुट्ठं जाव
धाराहयणीव° जाव °रोमकूवे तासिं अङ्गपडियारियाणं
मउडवज्जं जहामालियं ओमोयं दलयइ, सेयं रययाययं विमल-
सालिलपुण्णं भिङ्गारं च गिण्हइ, २ मत्थए घोवइ, २ विउलं
जीवियारिहं पीइदाणं दलयइ, २ सक्कारेइ संमाणेइ ॥

१४. तए णं से बले राया कोडुम्बियपुरिसे सहावेइ, २ एवं
वयासी—‘ खिप्पामेव, भो देवाणुप्पिया, हत्थिणापुरे नयरे
चारगसोहणं करेह, २ माणुम्माणवड्डुणं करेह, २ हत्थिणापुरं
नगरं सन्निन्तरवाहिरियं आसियसंमज्जिओवलित्तं जाव
करेह कारवेह, २ जूयसहस्सं वा चक्कसहस्सं वा पूयामहामहि-
मसक्कारं वा उस्सवेह, २ ममेयमाणत्तियं पच्चप्पिणह ।
तए णं ते कोडुम्बियपुरिसा बलेणं रत्ता एवं बुत्ता जाव
पच्चप्पिणन्ति । तए णं से बले राया जेणेव अट्टणसाला
तेणेव उवागच्छइ, तं चेव जाव मज्जणघराओ पडिनिक्खमइ।
उस्सुक्कं उक्करं उक्किट्ठं अदिज्जं अमिज्जं अमडप्पवेसं अट्ठण्ड-
कोडण्डिमं अधरिमं गणियावरनाडइज्जकलियं अणेगताला-
चराणुचरियं अणुद्धुयमुइङ्गं अमिलायमल्लदामं पमुइयपक्की-
लियं सपुरज्जणजाणवयं दसदिवसे ठिइवडियं करेइ । तए णं
से बले राया दसाहियाए ठिइवडियाए वट्टमाणीए सइए य
साहस्सिए य सयसाहस्सिए य जाए य दाए य भाए य
दलमाणे य दवावेमाणे य, सए य साहस्सिए य लम्भेमाणे पडि-
च्छेमाणे पडिच्छावेमाणे एवं विहरइ । तए णं तस्स दारगस्स
अम्मापियरो पढमे दिवसे ठिइवडियं करेइ, तइए दिवसे

चन्दसूरदंसणियं करेइ, छट्टे दिवसे जागरियं करेइ, एका-
 रसमे दिवसे वीडकन्ते निव्वुत्ते असुइजायकम्मकरणे संपत्ते
 बारसाहदिवसे विउलं असणं पाणं खाइमं साइमं उवक्खडा-
 वेन्ति, २ जहा सिवो, जाव खत्तिए य आमन्तेन्ति, २ तओ
 पच्छा ण्हाया कयं, तं चेव जाव सक्कारेन्ति संमाणेन्ति, २
 तस्सेव मित्तणाइं जाव राईण य खत्तियाण य पुरओ अज्ज-
 यपज्जयपिउपज्जयागयं बहुपुरिसपरंपरप्परूढं कुलाणुरूवं
 कुलसरिसं कुलसंताणतन्तुवज्जनकरं अयमेयारूवं गोणं
 गुणनिप्फन्नं नामधेज्जं करेन्ति-‘जम्हा णं अम्हं इमे दारए
 बलस्स रत्तो पुत्ते पभावईए देवीए अत्तए, तं होउ णं अम्हं
 एयस्स दारगस्स नामधेज्जं महब्बले २, १’ तए णं तस्स दार-
 गस्स अम्मापियरो नामधेज्जं करेन्ति ‘महब्बले’त्ति ॥

१५. तए णं से महब्बले दारए पञ्चधाईपरिग्गहिए, तं जहा-
 खीरधाईए, एवं जहा दढपइन्ने, जाव निवायनिव्वाघायंसि
 सुहंसुहेणं परिवड्ढइ। तए णं तस्स महब्बलस्स दारगस्स
 अम्मापियरो अणुपुव्वेणं ठिइवडियं वा चंदसूरदंसावणियं
 वा जागरियं वा नामकरणं वा परंगामणं वा पयचंकमणं वा
 जेमामणं वा पिण्डवद्धणं वा पेज्जपावणं वा कण्णवेहणं वा
 संवच्छरपडिलेहणं वा चोलोयणगं च उवणयणं च अन्नाणि
 य बहूणि गम्भाधाणजम्मणमाइयाइं कोउयाइं करेन्ति ॥

१६. तए णं तं महब्बलं कुमारं अम्मापियरो साइरेगट्ट-
 वासगं जाणित्ता सोभणंसि तिहिकरणनक्खत्तमुहुत्तंसि,
 एवं जहा दढप्पइन्ने, जाव अलंभोगसमत्थे जाए यावि
 होत्था। तए णं तं महब्बलं कुमारं उम्मुक्कवालभावं जाव
 अलंभोगसमत्थं वियाणित्ता अम्मापियरो अट्ट पासायवडि-

सए करेन्ति, अब्भुग्गयमूसियपहसिए इव, वण्णओ जहा रायपसेणइजे, जाव पडिरूवे । तेसि णं पासायवडिसगाणं बहुमज्झदेसभागे एत्थ णं महेगं भवणं करेन्ति अणेगखम्म-सयसंनिविट्ठं, वण्णओ जहा रायपसेणइजे, पेच्छाघरमण्ड-वंसि जाव पडिरूवे ॥

१७. तए णं तं महव्वलं कुमारं अम्मापियरो अन्नया कया वि सोभणंसि तिहिकरणदिवसनक्खत्तमुहुत्तंसि ण्हायं कय-बलिकम्मं कयकोउयमङ्गलपायच्छित्तं सव्वालंकारविभूसियं पमक्खणगण्हाणगीयवाइयपसाहणट्ठङ्गतिलगकङ्कणअविहव-वहुउवणीयं मङ्गलसुजम्पिएहि य वरकोउयमङ्गलोवयारकय-सन्तिकम्मं सरिसयाणं सरित्तयाणं सरिव्वयाणं सरिसलाव-णरूवजोव्वणगुणोववेयाणं विणीयाणं कयकोउयमङ्गलपाय-च्छित्तानं सरिसएहिंतो रायकुलोहिंतो आणिल्लियाणं अट्ठण्हं रायवरकन्नाणं एगदिवसेणं पाणिं गिण्हाविसु ॥

१८. तए णं तस्स महाबलस्स कुमारस्स अम्मापियरो अयमेयारूवं पीइदाणं दलयन्ति । तं जहा-अट्ठ हिरण्णकोडी-ओ, अट्ठ सुवण्णकोडीओ, अट्ठ मउडे मउडप्पवरे, अट्ठ कुण्ड-लजुए कुण्डलजुयप्पवरे, अट्ठ हारे हारप्पवरे, अट्ठ अद्धहारे अद्धहारप्पवरे, अट्ठ एगावलीओ एगावलिप्पवराओ, एवं अट्ठ मुत्तावलीओ, एवं कणगावलीओ, एवं रयणावलीओ, अट्ठ कड-गजोए कडगजोयप्पवरे एवं तुडियजोए, अट्ठ खोमजुयलाई खोमजुयलप्पवराइं एवं वडगजुयलाई, एवं पट्टजुयलाई, एवं दु-गुल्लजुयलाई, अट्ठ सिरीओ, अट्ठ हिरीओ, एवं धिईओ, किच्चीओ, बुद्धीओ, लच्छीओ, अट्ठ नन्दाइं, अट्ठ भद्दाइं, अट्ठ तले तलप्पवरे, सव्वरयणामए, णियगवरभवणकेऊ अट्ठ झए झयप्पवरे, अट्ठ

चप वयप्पवरे दसगोसाहस्सिएणं वण्णं, अट्ठ नाडगाइं
नाडगप्पवराइं बत्तीसबडेणं नाडएणं, अट्ठ आसे आसप्पवरे,
सव्वरयणामए सिरिघरपडिरूवए, अट्ठ हत्थी हत्थिप्पवरे,
सव्वरयणामए सिरिघरपडिरूवए, अट्ठ जाणाइं जाणप्प-
वराइं, अट्ठ जुगाइं जुगप्पवराइं, एवं सिबियाओ, एवं सन्दमाणी-
ओ, एवं गिल्लीओ, थिल्लीओ अट्ठ वियडजाणाइं वियडजाणप्प-
वराइं, अट्ठ रहे पारिजाणिए, अट्ठ रहे संगामिए, अट्ठ आसे
आसप्पवरे, अट्ठ हत्थी हत्थिप्पवरे, अट्ठ गामे गामप्पवरे
दसकुलसाहस्सिएणं गामेणं, अट्ठ दासे दासप्पवरे, एवं चेव
दासीओ, एवं किङ्करे, एवं कञ्चुइज्जे, एवं वरिसधरे, एवं
महत्तरए, अट्ठ सोवणिणए ओलम्बणदीवे, अट्ठ रुप्पामए
ओलम्बणदीवे, अट्ठ सुवण्णरुप्पामए ओलम्बणदीवे, अट्ठ
सोवणिणए उक्कञ्चणदीवे, अट्ठ पञ्जरदीवे, एवं चेव तिणिण वि,
अट्ठ सोवणिणए थाले, अट्ठ रुप्पामए थाले, अट्ठ सुवण्णरुप्प-
मए थाले, अट्ठ सोवणिण्याओ पत्तीओ ३, अट्ठ सोवणिण्याइं
थासयाइं ३, अट्ठ सोवणिण्याइं मल्लगाइं ३, अट्ठ सोवणिण-
याओ तलियाओ ३, अट्ठ सोवणिण्याओ कावइआओ ३, अट्ठ
सोवणिणए अवएडए ३, अट्ठ सोवणिण्याओ अवयक्काओ ३,
अट्ठ सोवणिणए पायपीढए ३, अट्ठ सोवणिण्याओ भिसिया-
ओ ३, अट्ठ सोवणिण्याओ करोडियाओ ३, अट्ठ सोवणिणए
पल्लंके ३, अट्ठ सोवणिण्याओ पडिसेज्जाओ ३, अट्ठ हंसा-
सणाइं, कोञ्चासणाइं, एवं अट्ठ गरुलासणाइं, उन्नयासणाइं,
पणयासणाइं, दीहासणाइं, भद्दासणाइं, पक्खासणाइं, मगरा-
सणाइं, अट्ठ पउमासणाइं, अट्ठ दिसासोवत्थियासणाइं, अट्ठ
तेल्लसमुग्गे, जहा रायप्पसेणइज्जे, जाव अट्ठ सरिसवसमुग्गे,

अट्ट खुज्जाओ, जहा उववाइए, जाव अट्ट पारिसीओ, अट्ट छत्ते, अट्ट छत्तधारीओ चेडीओ, अट्ट चामराओ, अट्ट चामर-
धारीओ चेडीओ, अट्ट तालियण्टे, अट्ट तालियण्टधारीओ
चेडीओ, अट्ट करोडियाधारीओ चेडीओ, अट्ट खीरघाईओ,
जाव अट्ट अङ्कघाईओ, अट्ट अङ्कमहियाओ, अट्ट उम्महियाओ,
अट्ट ण्हावियाओ, अट्ट पसाहियाओ, अट्ट वण्णगपेसीओ,
अट्ट चुण्णगपेसीओ, अट्ट कोट्टागारीओ, अट्ट दवकारीओ,
अट्ट उवत्थाणियाओ, अट्ट नाडइज्जाओ, अट्ट कोट्टाम्बिणीओ,
अट्ट महाणसिणीओ, अट्ट भण्डागारिणीओ, अट्ट अज्झा-
धारिणीओ, अट्ट पुप्फधारणीओ, अट्ट पाणिधारणीओ, अट्ट
बलिकारीओ, अट्ट सेज्जाकारीओ, अट्ट अब्भिन्तरियाओ
पडिहारीओ, अट्ट बाहिरियाओ पडिहारीओ, अट्ट मालाका-
रीओ, अट्ट पेसणकारीओ, अन्नं वा सुबहुं हिरण्णं वा कंसं
वा दूसं वा विउलधणकणगं जाव 'सन्तसारसावएज्जं,
अलाहि जाव आसत्तमाओ कुलवंसाओ पकामं दाउं, पकामं
भोत्तुं, पकामं परिभाएउं । तए णं से महव्वले कुमारे एग-
मेगाए भज्जाए एकमेगं हिरण्णकोडिं दलयइ, एगमेगं सुवण्ण-
कोडिं दलयइ, एगमेगं मउडं मउडण्वरं दलयइ, एवं तं
चेव सव्वं जाव एगमेगं पेसणकारिं दलयइ, अन्नं वा सुबहुं
हिरण्णं वा जाव परिभाएउं । तए णं से महव्वले कुमारे
उप्पि पासायवरगए जहा जमाली जाव विहरइ ॥

१९. तेणं कालेणं तेणं समएणं विमलस्स अरहओ पओ-
प्पए धम्मघोसे नामं अणगारे जाइसंपन्ने, वण्णओ जहा
केसिसामिस्स, जाव पञ्चहिं अणगारसएहिं सद्धिं संपरिबुडे
पुव्वाणुपुब्बि चरमाणे गामाणुगामं दूइज्जमाणे जेणेव हत्थि-

णागपुरे नगरे, जेणेव सहसम्बवणे उज्जाणे, तेणेव उवाग-
च्छइ, २ अहापडिरूवं उग्गहं ओगिण्हइ, २ संजमेणं तवसा
अप्पाणं भावेमाणे विहरइ । तए णं हत्थिणापुरे नगरे सिंघा-
डगतियं जाव परिसा पल्लुवासइ ॥

२०. तए णं तस्स महब्बलस्स कुमारस्स तं महया जण-
स्सइं वा जणवूहं वा, एवं जहा जमाली तहेव चिन्ता, तहेव
कञ्जुइज्जपुरिसं सद्दावेइ, कञ्जुइज्जपुरिसो वि तहेव अक्खाइ,
नवरं धम्मघोसस्स अणगारस्स आगमणगहियविणिच्छए
करयलं जाव निग्गच्छइ । एवं खलु देवाणुप्पिया, विमलस्स
अरहओ पउप्पए धम्मघोसे नामं अणगारे, ससं तं चेव,
जाव सो वि तहेव रहवरेणं निग्गच्छइ । धम्मकहा जहा
केसिसामिस्स । सो वि तहेव अम्मापियरो आपुच्छइ, नवरं
धम्मघोसस्स अणगारस्स अन्तियं मुण्डे भवित्ता अगाराओ
अणगारियं पव्वइत्तए । तहेव बुत्तपडिबुत्तया, नवरं इमाओ
य ते, जाया, विउलरायकुलवालियाओ, कला०, सेसं तं चेव
जाव ताहे अकामाइं चेव महब्बलकुमारं एवं वयासी-‘ तं
इच्छामो ते, जाया, एगदिवसमवि रज्जसिरिं पासित्तए ’ ।
तए णं से महब्बले कुमारे अम्मापियराणं वयणमणुयत्तमाणे
तुसिणीए संचिट्ठइ । तए णं से बले राया कोडुम्बियपुरिसे
सद्दावेइ, एवं जहा सिवमइस्स तहेव रायाभिसेओ भाणि-
यव्वो, जाव अभिसिञ्चइ । करयलपरिग्गहियं महब्बलं कुमारं
जएणं विजएणं वद्धावेन्ति, २ जाव एवं वयासी-‘ भण,
जाया, किं पयच्छामो, ’ सेसं जहा जमालिस्स तहेव, जाव
तए णं से महब्बले अणगारे धम्मघोसस्स अणगारस्स
अन्तियं सामाइयमाइयाइं चोइस्स पुव्वाइं अहिज्जइ, २ बड्-

हिं चउत्थ° जाव विचिर्त्तेहिं तवोकम्मेहिं अप्पाणं भावेमाणे
 बहुपडिपुण्णाइं दुवालस वासाइं सामण्णपरियागं पाउणइ,
 २ मासियाण संलेहणाए सट्ठि भत्ताइं अणसणाए...आलोइय-
 पडिक्कन्ते समाहिपत्ते कालमासे कालं किच्चा उडुं चन्दिम-
 सूरिय° जहा अम्मडो, जाव बम्भलोए कण्णे देवत्ताए उव-
 वन्ने । तत्थ णं अत्थेगइयाणं देवाणं दस सागरोवमाइं ठिई
 पन्नत्ता, तत्थ णं महब्बलस्स वि दस सागरोवमाइं ठिई
 पन्नत्ता ॥

शब्दकोशः

शब्दकोशः

[N. B.—In the following glossary of words, pronouns and pronominal forms are altogether ignored. Roots, primitive and causal, are indexed, but various forms of finite verbs, participles, Absolutes and Infinitives are not normally noticed. The figure after the Sanskrit rendering indicates the Para in which the word occurs. Only one occurrence of a word, usually the first, is noted.]

अ—(अभावसूचकोऽव्यय शब्दः ;
व्यञ्जने परे 'अ', स्वरे परे तु 'अण्'
इति भवति) ३, no, not.

अद्-अति, १३०, very much,
excessive.

अश्रित्त-अतिरिक्त, १९०,
excess.

अद्भुत-अतिशय, १५३, ex-
cellence, divine power.

अकाम-अकामक, ११७,
without desire or wish ;
in spite of oneself.

अकामिया-अकामिका, ३०,
in spite of one's desire
or wish.

अक्रम-आ+कम् (धातु), ५०,
to cross.

अक्रुस्-आ+कुश् (कर्मणि धातु)
१३०, to be abused.

अक्रोस-आ+कुश् (धातु), १३०,
to cry

अक्खि-आ+क्षिप् (धातु), ४३,
to snatch away.

अगारवास-अगारवास, १२४,
living in a house, living
as householder

अग-अग्र, ३३, end

अगङ्गुलिया-अग्र+अङ्गुलि का,
३३, the tip of the finger,

अग्नि-अग्नि, ९३, fire, sac-

red fire.

अग्निहोत्र-अग्नि होत्र, ९९,
sacred fire.

अङ्ग-अङ्ग, ५४, name of a
country;—७१, a division
of the sacred literature
of the Jains.

अङ्गई-अङ्गति, ८१, name of
a householder.

अङ्गपडियारिया-अङ्गपरिचारिका
२३, an attendant maid.

अङ्गुलिया-अङ्गुलि का, ३३,
finger.

अच्चन्त-अत्यन्त, ३६, greatly.

अच्युअ-अच्युत, ७७, name
of the twelfth heaven
of the Jains.

अच्चे-अर्च (धातु), १६८, to
worship.

अच्छरगण-अप्सरोगण, १६६,
a band of celestial
nymphs.

अज्ज-आर्य, २, noble, good.

अज्जग-आर्य (क), ४३, grand-
father.

अज्जा-आर्या, ११२, a Jain
nun.

अज्झत्थिय-आध्यात्मिक, १०,
inner working (of the
heart), thought.

अज्झयण-अध्ययन, ५, lesson
(subdivision of a book)

अज्झोववन्न-अध्युपपन्न, १२१,
attracted.

अञ्ज-अञ्ज (धातु) १२१, to put
black pigment in the
eyes.

अञ्जण-अञ्जन, १२१, pig-
ment.

अञ्जलि-अञ्जलि, २३, folded
hands.

अट्ट-आर्त, ३०, distressed.

अट्ट-अर्थ, ३, matter, sub-
ject.

अट्ठअ-अष्टक, ३४, in eights.

अट्ठतीसा-अष्ट त्रिंशत्, ८२,
thirty-eight.

अट्ठम-अष्टम, ७१, eight :—
taking the eighth meal,
i. e., dining once in four
days.

अट्ठसय-अष्टशत, १०८, one
hundred and eight.

अट्ठारस-अष्टादशन्, ५७,
eighteen.

अट्ठारसवंक-अष्टादशवक्क, ४०,
a necklace bent at 18.
points.

अड्ड-अड् (धातु). ११३, to
wander.

अड्ड-आढ्य, ९०, rich.

अणगार-अनगार, २, a houseless (monk)

अणङ्गसेना-अनङ्गसेना, १७०, name of a courtesan.

अणरिह-अनर्ह, २४, unworthy, unfit.

अणसणा-अनशना, ७२, fast.

अणादिअ-अ ना दृ त ? ७८, name of a person ; name of the tenth chapter of पुष्किया.

अणिक्षिक्त-अनिक्षिप्त, (अपरित्यक्त इत्यर्थे) ९४, not abandoned.

अणिच्च-अ नि त्य, ९६, uncertain, momentariness.

अणिवारिय-अनिवारित, १२४, unprevented, unobstructed.

अणुगम्-अनु+गम् (क र्म णि धातु) १३०, to be followed.

अणुगिण्ह-अनु+ग्रह (धातु), ४४, to favour.

अणुजाण-अनु+ज्ञा (धातु), ९५, to allow.

अणुपत्त-अ नु प्रा प्त, १२९, attained.

अणुपविट्ठ-अ नु प्र वि ट्ठ, २१, entered.

अणुपुव्वेण-अ नु पू व्वे ण, ३२,

in due order, in due course.

अणुमाणय-अनु+मानय् (धातु), ९७, to take leave of,

अणुराग-अनुराग, ३६, love, affection

अणुलिह-अनु + लिख् (धातु), १६६, to search, to touch (pres. p. अणुलिहन्त)

अणुव्वअ-अ णु व्व त, १०३, minor vow of the Jains.

अणेग-अनेक, ४०, many.

अणोवाण्ह-अनुपान्ह, १८९, going without shoes.

अणोहट्ठिया-अनपघट्टिता (स्वच्छन्देत्यर्थः) १२४, self-willed.

अतिहि-अतिथि, ९३, a guest.

अत्तअ-आत्मज, ८, son.

अदुत्तरं-अतः + उत्तरम्, ५३, thereafter

अदूर-अदूर, ३, not far away.

अद्ध-अर्ध, ४२, half.

अध्दुट्ठ-अर्धचतुर्थ, १७०, three and a half.

अन्तकर-अन्तकर, ३१, putting an end to.

अन्तगमण-अन्तगमन, २५, fulfilment.

अन्तर-अन्तर, ३५, a weak

- point; - १६०, region, space.
- अन्तरावास-अन्तरावास, ५६, halt on the journey.
- अन्तरिय-अन्तरित, ६०, distanced.
- अन्तिय-अन्तिक, १४, near, from.
- अन्तेउर-अन्तःपुर, १२, apartment for ladies.
- अन्तेवासी-अन्तेवासिन्, २, a pupil or disciple
- अन्दोलावे-आन्दोलय् (धातु), ४०, to swing.
- अन्नमन्न-अन्योन्य, २९, each other.
- अन्नया-अन्यदा, ९, once, once a while.
- अपत्थिय-अप्रार्थित, ३७ (a thing) which is not sought by any body.
- अप्प-अल्प, १२, a few, a little.
- अप्पकप्पिय-आत्मकल्पिक, २९, belonging to oneself; in one's own possession.
- अप्पवसा-आत्मवशा, १२४, master of oneself.
- अप्पसोअ-अल्पशोक, ३८, one whose grief is lessened.
- अप्पिण-अर्पय् (धातु), ५२, to offer.
- अप्पेगइय-अपि+एककिक्, ४०, some.
- अप्पुन्न-आस्पृष्ट, or आपूर्ण (देशी) १६, overpowered, overcome, full.
- अब्भङ्गण-अभ्यङ्ग, १२१, besmearing the body with oil.
- अब्भङ्गे-आभि+अब्ज् (धातु) १२१, to besmear with oil.
- अब्भहिय-अभ्यधिक, ८६, excess.
- अब्भिन्तर-अभ्यन्तर, ७०, inside.
- अब्भिन्तर-आभ्यन्तरिक, २८, inner, confidential.
- अभय-अभय, २०, name of the son of king सेणिय and queen नन्दा
- अभिवक्खणं-अभीक्षणम्, ३३, often.
- अभिगमण-अभिगमन, ७९, approaching.
- अभिगिण्ह-आभि+ग्रह् (धातु) ९४, to take a vow.
- अभिग्गह-अभिग्रह, ९४, a vow of Jain monks.
- अभिनिस्सावे-अभि + निस् + सावय् (धातु) ३३, to drip.

- अभिभूअ—अभिभूत, ३३, overcome.
- अभिमुख—अभिमुख, १२, facing towards, standing in front.
- अभिरुद्ध—अभिरुचित, १३४, liked.
- अभिसरमाणग—अभिसरमाण (क), १११, nestling.
- अभिसिञ्चावे—अभि + सिञ्चय् (धातु), ३५, to get oneself coronated.
- अभिसेय—अभिषेक, ९४, coronation.
- अम्बसाल—आम्रशाल, ९१, name of a grove.
- अम्बाराम—आम्र+आराम, ९३, a grove of mangoes.
- अम्बु—अम्बु, ९४, water.
- अम्मया—अम्बा (का), २२, mother.
- अम्मंताओ—मातापितरौ, अम्ब-तातौ, १५२, parents.
- अम्मापिद्—अम्बा+पितृ, ७०, parents.
- अम्मापियर—अम्बा+पितृ, ३४, parents.
- अराणि—अराणि, ९५, a wooden board on which fire is produced by churing.
- अरहा—अर्हत, ८२, revered.
- अरिट्टणेमि—अरिष्टनेमि, १७२, name of the twenty-second तीर्थकर.
- अरिह—अर्ह, २४, worthy of.
- अलत्तग—अलक्तक, १२१, red lac die used for painting hands and feet.
- अलंकार—अलंकार, २२, ornament.
- अलंकिय—अलंकृत, १२, decked, adorned.
- अलियमुच्छिया—अलीकमूर्च्छा, २९, feigned faint.
- अल्लु—आर्द्र, २८, wet, fresh.
- अवद्दार—अपद्दार, ५२, a side door.
- अवलोयण—अवलोकन, २९, looking.
- अवस—अवश, ३०, helpless.
- अवसट्ट—अवश+आर्त, ३०, distressed by helplessness.
- अवसवस—अवशवश, ३०, overpowered by helplessness.
- अवह—अवध, १६४, name of बलदेव's son: name of the fourth chapter of बणिहदसा.
- अवितह—अवितथ, १६, not false, true

- अवियाउरी-अविजनयन्ती, ११०,
not giving birth to a
child
- असण-अशन, ९४, eatable
- असंखेज्ज-असंख्येय, १२५,
innumerable
- असंदिद्ध-असंदिग्ध, १६, free
from doubt
- असंविदिअ-असंविदित, ४४,
without knowing
- असाहुदंसण-असाधुदर्शन, ९२,
wrong faith
- असि-असि, ६१, sword.
- असुभ-अशुभ, १९, bad, evil.
- असोग-अशोक, १, a tree of
that name
- असोगवणिया-अशोक वनिका,
३१, a small grove of अशोक
tree
- अहा°-यथा°, २, as, (usually
as the first member of a
compound)
- अहाछन्द-यथा छन्द, १२५,
self-willed
- अहापडिरूव-यथा-प्रतिरूप, २,
appropriate, suitable
- अहासुहं-यथासुखम्, ११५,
as would please you
- अहिज्ज-अधि+इ (धातु), ७१,
to study
- अहियास-अभि+यास् (धातु),
१८९, to bear
- अहीण-अहीन, १९०, notless.
deficient
- अहीय-अधीत, ९३, studied
- अहुणोववन्न-अधुना+उपपन्न,
८५, just born
- अहे-अधस्, २९, down-
wards
- अंसागअ-अंस+आगत, ६१,
placed on shoulders
- आइगर-आदिकर, ८२, the
first prounder of a
doctrine; a तीर्थंकर
- °आइय-°आदिक, ७१, first,
having as first.
- आउह-आयुध, ६१, weapon
- आओस-आ+कुश् (धातु) ३२,
to abuse.
- आओसणा-आक्रेशना, ३२,
abuse.
- आगअ-आगत, १५, come,
arrived.
- आघव आ+ख्या (धातु), ११७,
to tell.
- आघवण-आख्यान, ११७,
explanation.
- आढा-आ+दृ (आदरायें धातु)
२४, to respect, to like, to
take notice of.
- आणन्द-आनन्द, ८१, joy,

- happiness;-८१, name of a householder mentioned in उवासगदसाओ;-६८, name of the son of आणन्दा, wife of सेणकण्ड; name of the ninth chapter of कप्पवडिसिया.
- आणवे-आ+ज्ञापय्, (धातु), ५० to order to command.
- आणा-आज्ञा, १३, order, command.
- आणुपुव्वेण-आनुपूर्व्येण, ३४, in due course.
- आपुच्छ-आ+प्रच्छ (धातु) ९४, to take leave of.
- आपुच्छणा-आपृच्छा, ७०, asking permission.
- आभरण-आभरण, १२, ornament
- आभिओग-आभियोग, ७९, one who is employed, a servant.
- आभिसेक्क-आभिषेक्य (अभिषेकयोग्य) ५५, fit for coronation.
- आभूअ-आभूत, ३६, born.
- आभोण-आ+भोगय् (धातु), ७९, to penetrate.
- आमुस-आ+मृश् (धातु) ३३, to suck.
- आय आय, २५, ways and means.
- आयन्त-आचान्त, ९५, one who sips water as a part of some holy rite.
- आयय-आयत, १५, stretched
- आययण-आ य त न, १६८, place, seat
- आयरिय-आचार्य, १७९, a teacher
- आयाण-आदाय (Absolutive of आ+दा), ३८, having taken
- आयाण-आ दा न, ११२, possession, articles possessed
- आयाम-आयाम, १६५, length
- आयावण-आ ता प न, ९४, heating
- आयावे-आ+तापय् (धातु), ९४, to practise penance
- आयाहिण-आदक्षिण, १२०, from the right-hand side
- आरम्भ-आरम्भ, १९, act, dead
- आरस-आ+रस् (धातु), ३३, to cry
- आरसिय-आरसित ३३, crying
- आराम-आराम, ९३, grove,

garden
 आराहअ-आराधक, १३, one
 who obeys or follows
 आलित्त-आ दीप्त, १२०,
 burning
 आलोइय-आ लो चित्, ७२,
 confessed
 आलोण-आ+लो च य् (धातु),
 १२१, to confess
 आस-अश्व, ९, horse
 आसत्थ-आश्वस्त, १६, con-
 soled, comforted
 आसम-आश्रम, ९७, hermit-
 age
 आसय-आस्य, ३३, mouth
 आसरह-अश्वरथ, ४६, a
 chariot drawn by horses
 आसाण-आ+स्वादय् (धातु), २२,
 to taste
 आसुरुत्त-आशु+रुत्त? (रुष्ट),
 १५, easily irritable
 आहार-आहार, ८५, food
 आहारे-आ+हारय् (धातु) ९५,
 to take food.
 आहिण्ड-आ + हिण्ड् (धातु),
 ११३, to wander.
 आह्वय-आहूत, ९३, brought,
 called.
 आहेवच्च-आधिपत्य, १७०,
 sovereignty.

इ-इति (after a Nom-
 or Voc.) १८, thus, so,
 इङ्गाल-अङ्गार, ९४, burning
 charcoal.
 इच्छ-इष् (धातु) ३०, to
 desire, to wish.
 इट्ट-इष्ट, २५, agreeable
 pleasant.
 इड्डी-कदि, ३८, pomp.
 इन्द्रिय-इन्द्रिय, ८५, sense.
 इरिया-ईर्या, ११२, move-
 ment. conduct.
 इलादेवी-इला देवी, १४८,
 name of a goddess;
 name of the seventh cha-
 pter of पुष्कवूलिया.
 इह-इह, ८, here.
 ईसर-ईश्वर, ३८, rich person.
 ईसाण-ईशान, ७६, name of
 the second heaven of
 Jains.
 उ-उ (तु), ६, an expletive
 particle; but.
 उउ-ऊतु, १७८, season.
 उकुरुडिया-उत्करिका, ३१,
 dunghill.
 उक्किट्ट-उत्कृष्ट, ६१, high-
 pitched. १२९ best, fine.

उक्कूव-उद्+कु (धातु) १३०,
to talk aloud.

उक्कोस-उत्कृष्ट, ७६, high,
superior.

उग्गसेण-उ ग्र से न, १७०,
name of a person.

उग्गह-अवग्रह, २, place of
abode for a Jain monk.

उच्चार-उच्चार, ११२, excre-
tion, easing.

उच्चारे-उच्चारय् (धातु), १०३,
to utter.

उच्चावय-उच्चावच, ३२, high
and low; varied.

उच्छङ्ग-उत्सङ्ग, १११, lap.

उज्जाले-उद्+ज्वालय् (धातु) ९५,
to blaze up.

उज्जोविय-उद्+द्योतित, ३१,
brightened.

उज्झ-उज्झ् (धातु), ३१, to
abandon.

उज्झावे-उज्झायय् (धातु) ३१,
to cause to abandon.

उज्झिय-उज्झित, ३२, aban-
doned.

उट्ठा-उद् + स्था (धातु) १६,
to stand up.

उट्ठाए-उत्थाय (Absolute
of उद्+स्था) १६, having
stood.

उड्ढअ-उट्ठज, ९५, hut.

उड्ढं-उर्ध्वम्, ४०, above, up-
wards.

उड्ढंजाणू-उर्ध्वजानु, ३, with
the knees up.

उत्तर-उत्तर, ९६, north.

उत्तरकूल-उत्तरकूल, ९४, a
sect of ascetics who
always reside on the
left bank.

उत्तरपुरत्थिम- उत्तरपौरस्त्य,
१६६, north-east.

उत्ताणय-उत्तानक, २९, lying
on the back.

उत्ताणसेज्जअ-उत्तानशय्यक,
१३०, lying on the back

उदाहु-उताहो, or.

उद्दण्ड-उद्दण्ड, ९४, an asce-
tic carrying a big staff.

उद्दाले-उद्+दालय् (धातु) ४१,
to take away.

उद्दिस-उद्+दिश् (धातु) ११४,
to enunciate.

उध्दंस-उद्+ध्वंसय् (धातु) ३२,
to threaten.

उध्दंसणा-उध्द्वंसना, ३२,
threatening.

उन्नाअ-उन्नाग, १८९, name
of a town.

उप्पत्तिया-औत्पत्तिकी, २५,
born, natural.

उष्णि-उपरि, २९, up.

उब्भर-उद्भर, १६६, pro-
sperous.

उम्बर-उदुम्बर, १०३, fig
tree.

उम्मज्जग-उम्मज्जक, ९४, a
diver.

उम्मुक्क-उम्मुक्क, १२९, left,
come out.

उम्मुय-अव+मुच्, (धातु), १५९,
to remove, to take away.

उयर-उदर, २२, belly.

उर-उरस्, १२१, chest.

उराल-उदार, १७७, grand.

उवक्खड-उपक्ख (धातु), १७७,
to prepare.

उवगरण-उपकरण, ३८, arti-
cles of the household.

उवङ्ग-उपाङ्ग, ३, a class of
works, twelve in num-
ber, of the Jain Canon.

उवट्ठव-उप+स्थापय् (धातु), ११,
to bring (Absolutive
उवट्ठवित्ता).

उवट्ठाणसाला-उपस्थानशाला,
१२, an anti-chamber,
a waiting chamber.

उवणे-उप+नी (धातु) २९, to
offer.

उवत्थाणियणा-उपस्थानिका,

१२७, waiting, atten-
dence.

उवलित्त-उपालित्त, १३०,
besmeared.

उवलेवण-उ प ले व न, ९५,
besmearing.

उववन्न-उपपन्न (उत्पन्न इत्यर्थः),
१७, born.

उवसंपज्ज+उप+सम्+पद् (धातु)
४३, to resort to, to take
shelter.

उववाइया-औपपातिकी, ८४,
a hall in the heavenly
regions.

उववेअ-उपेत, १६६, accom-
panied by, associated
with.

उवसोभे+उप+शोभय् (धातु), ९३
to look charming.

उवस्सअ-उपाश्रय, ११८,
the house for monks or
nuns.

उवहाण-उपधान, १०५, pen-
ance.

उवागंछे-उप+आ+गम् (धातु),
१२, to approach

उवाय-उपाय, २५, means

उव्वट्ठण-उव्वर्तन, १२१, be-
smearing the body with
scented paste

उव्वट्टे-उद्+वर्तय् (धातु), १२१,
to besmear the body
with scented paste

उव्विह-उद्+वह् (धातु) ४०,
to lift up

उसु-इषु, १५, arrow

उसुअ-इषुक, १२१, an arrow-
shaped ornament for
children

उस्सास-उच्छ्वास, १८९, in-
haling

ऊरु-उरु, १२१, thigh

ऊरुघण्टा-उरुघण्टा, ६१, a
small bell on the thighs
or girdles

ऊसअ-उत्सव, ३६, joy

ऊसिअ-उच्छिन्न, ७९, high

एकवीसा-एकविंशति, १७०,
twenty-one

एकारस-ए का द श न, ७१,
eleven.

एकारसम-ए का द श, ९,
eleventh

एकारसभाअ-एकादशभाग, ३५,
divided into eleven parts

एगओ एकतस्, ५६, in one,
together

एगन्त एकान्त, ३१, a corner,
an end, a solitary place.

एगप्पहार-एकप्रहार, १३१,
one stroke.

एगाहच्चं-एकाघातम् (एकेनैव आ-
घातेनेत्यर्थः), १५ by one
stroke

एज्जमाण-आ+यत् (pres. p.
आ+इ to go), १५, coming

एयमट्ठ-एतद्+अर्थ, २४, this
matter

एयारूव-एतरूप, १०, of this
sort

एव-एव, ६, certainly

एवं-एवम्, ३, thus, in this
way.

एसणा-एषणा, ११२, beg-
ging food.

ओइण्ण-अवतीर्ण, ३७ (भूमौ
पतित इति टिप्पणम्) fallen.

ओगाह-अव+गाह् (धातु), ९५,
to plunge, to bathe.

ओगाहणा-अवगाहना, १२५,
dimension.

ओगिज्जमाण-अवगीयमान,
१७८, being amused with
music.

ओगिण्ह-अव+ग्रह् (धातु), २,
to resort to.

ओतिण्ण-अवतीर्ण, ७२,
arrived.

- ओमन्थिय—अवमथित, २२,
(अधोमुखीकृत इति टिप्पणम्)
downcast.
- ओमुय-अव+मुच् (धातु), १२०,
to remove, to take away.
- ओयर-अव+तृ (धातु), ४०,
to get down, to enter.
- ओयाअ अव+यात (Nom.
ओयाए) ९, come, met in.
- ओराल-उदार, २४, great,
magnificent.
- ओलुग-अवरुग, २२, dis-
eased, suffering from
disease.
- ओसन्न-अवसन्न, १२५, low.
- ओसह-औषध, ११३, medi-
cament.
- ओसारिअ-उत्सारित, ६१ (प्र-
लम्बीकृत इति टिप्पणम्),
raised up, stretched.
- ओहय-अवहत, १०, depres-
sed.
- ओहि-अवधि, ७९, a kind of
superior knowledge;
third knowledge in
Jain philosophy.
- कइ-कति, ५, how many.
- कक्खदेस—कक्षदेश, १११,
arm-pit.
- कक्कण-कक्कण, १२१, brace-
let.
- कज्ज-कार्य, ९५, duty, to be
done.
- कट्टु-कृत्वा, ११, having
done or thought.
- कट्ट-काष्ठ, ९५, wood.
- कट्टमुदा-काष्ठमुद्रा, ९७, a
wooden seat.
- कड-कृत, १९, done.
- कडग-कटक, १६६, slope or
side of a river or moun-
tain.
- कडाह-कटाह, ९४, a fryiny
pan.
- कडी-कटी, १२१, waste.
- कडुल्लुय-? ९४, an iron
ladle.
- काढिण-कठिन, ९४, hard ;—
९७, see under किढिण.
- कणीयस—कनीयस्, ४०,
younger.
- कर्ण-कर्ण, ११४, ear.
- कर्णायय-कर्णायत, १५,
stretched to the ear.
- कण्ह-कृष्ण, ६, name of
सेणिय's son by his wife
कण्हा; १७०, name of the
king of बारवई.
- कत्तिअ-कार्तिक, ८३, name
of a pious merchant.

कद्दम-कर्दम, ६१, mud.

कन्त-कान्त, २५, pleasant, charming.

कन्द-कन्द (धातु) ३८, to cry.

कन्द-कन्द, ९४, bulb of a plant.

कन्दमाण-कन्दत्, ३८, weeping.

कन्दु-कन्दु, ९४, fire of cow-dung balls.

कप्प-कप्प (धातु), ९४, to be proper or fit.

°कप्प-कल्प (उत्तरपदे एव) ६१, like.

कप्पणिकप्पिय-कल्प + निकल्पित, २९, cut into pieces and smaller pieces.

कप्पवडिसिया-कल्पावतंसिका, ४, name of the second section of the निरयावली and ninth उपांग of the Jain canon.

कवन्ध-कवन्ध, ६१, trunk of the body.

कमण्डलु-क म ण्डं लु, ९५, gourd.

कमल-कमल, २२, lotus.

कम्मिया-कर्मिकी, २५, acquired by practice.

कय-कृत, १२, done, performed.

कयाइ-कदाचित्, ९, awhile.

कर-कृ (धातु), १७, to do (Absolutive किच्चा).

करण्डग-करण्डक, १२९, a box.

करतल-करतल, २२, palm.

करयल-करतल, २३, palm.

करे-कारय् (धातु), १५, to cause to do.

कलकल-कलकल, ६१, sound. din, noise.

कलस-कलश, ९५, a pot.

कल्ल-कल्य, ९३, morning.

कल्लाण-कल्याण, २५, auspicious.

कविट्ठ-कपित्थ, ९३, a kind of fruit.

कहा-कथा, ११, talk, news

कहिअ-क थि त, २, told, narrated

कहे-कथय् (धातु), ७२, to tell.

काकन्दिअ-काकन्दिक, १४७, name of a city.

काग-काक, १६६, crow.

काय-काय, ११२, body.

कारण-कारण, २३, cause, reason.

काल-काल, ६, name of

सेणिय's son by his wife
काली.

काल-काल, १७, death.

काल-काल, १, time.

कालगअ-कालगत, कालकृत,
१५, dead.

कालमास-कालमास, १७, the
time (lit: the month)
of death.

कालाईअ-काल+आदिक, ३५,
काल and others.

काली-काली, ८, wife of
सेणिय

कासी-काशी ५७, name of a
country

किड्डा-कीडा, ९५, play,
sport.

किडिण-कठिन, ९५, a frame
of bamboo plant used
as a pan of the balance
(Cf. कठिन in Pali ; कावड
in Marathi.)

किडिणसंकाइय-? ९५, an
appliance consisting of a
bamboo bar, at either
end of which are sus-
pended frames to carry
load (Marathi कावड)

किण्ह-कृष्ण, ९३, dark-
green.

किण्होभास-कृष्णावभास, ९३,
appearing or shining
dark-green.

किर्त्ती-कीर्ति, १४८, name of
a goddess ; name of the
fourth chapter of पुष्पचू-
लिया

कीर-कृधातोः कर्मणि, १८९,
(Pres. कीरइ) to be done.

कीलावण-कीडन, ४०, sport.
play.

कीलावे-कीडय्, (धातु), ४०,
to amuse, to play with

कुक्कुड-कुक्कुट, ३३, a cock.

कुच्छि-कुक्षि, १११, belly

कुडुम्ब-कुटुम्ब, १०, family.

कुडुम्बजागरिया —कुटुम्बजा-
गरिका, १०, keeping
awake for family affairs
कुन्तगा-कुतन्त्र, ५०, the
point of a spear.

कुमार-कुमार, ८, prince, son

कुमार-कु+मार (कुत्सितो मारण-
प्रकारः), ३७, an ignomi-
nious way of death.

कुम्भ-कुम्भ, ४०, temple of
an elephant.

कुल-कुल, ३१, family,
house ; -१६६, group,
band.

कुलत्थ-कुलत्थ, कुलत्थ, ९१,
family man; a kind of
corn.

कुस-कुश, ९५, a kind of
sacrificial grass.

कुसील-कुशील, १२५,
person of bad character.

कूडागार-कूटागार, ८०, a big
house with towers.

कूडाहच्चं-कूटाघातम् (कुट्टनेव
आहत्य इति टिप्पणम्) १५,
killing by pounding or
crushing.

कूणिअ-कूणिक, ८, (Nom.
कूणिए, Acc. कूणियं), name
of सेणिय's, son, known
in Buddhist literature
as अजातशत्रु.

कूर-कूर, १३०, cooked rice.

कूलधम-कूलध्मा, ९४, a class
of ascetics who, standing
on the bank of a river,
cry aloud and then take
their food.

कूव-कु (घातु), १३०, to
speak aloud.

केरिस-कीदृश, १९, of what
sort.

केवइय-कैवतिक, ८६, how
much.

केवलकप्प-केवलकल्प, ७९,
full, complete, whole.

केवल्लि-केवल्लिन्, ११४, one
who has attained the
केवलज्ञान; महावीर.

केसलोअ-केसलोच, १८९,
plucking out the hair.

केसी-केशिन्, २, a famous
pupil of पार्श्वनाथ, men-
tioned in the रायपसेणियसुत्त

कोइल-कोकिल, १६६, cuckoo

कोञ्च-कौञ्च, १६६, a kind of
bird.

कोट्टअ-कोष्ठक, ८१, name of
a Jain temple.

कोट्टागार-कोष्ठागार, ३५, a
store house.

कोडी-कोटी, ९, a crore

कोडुम्बिय-कौटुम्बिक, ११,
belonging to the house
or family

कोडुम्बियपुरिस-कौटुम्बिकपुरुष
११, household servant

कोत्तिय-? ९४, (भूमिशायीति
टिप्पणम्) an ascetic sleep-
ing on the ground.

कोप्पर-कूर्पर, ११०, elbow.

कोस-कोश, ३५, treasure.

- कोसलग-को स ल क, ५७, name of a country.
- खज्जग-खाद्य (क), १३०, eatable, sweets.
- खज्जलग-खाद्य (क), १२१, sweets
- खण्ड-खण्ड, ९, part, portion.
- खण्डियविहुण- ? (छात्ररहित इति टिप्पणम्), ९१, without pupil.
- खन्ध-स्कन्ध, ४०, shoulder.
- खन्धावार-स्क न्धा वा र, ५०, camp of the army
- खलु-खलु, ४, indeed.
- खाइम-खाद्य, ९४, eatable.
- खाइय-खादित, ३१, eaten.
- खिप्पामेव-क्षिप्रम्+एव, ११, quickly, immediately,
- खिस-खिस (धातु), १२३, to censure.
- खीर-क्षीर, १३०, milk.
- खुज्जा-कुब्जा, १२, hump-backed.
- खेल-क्ष्वेल, ११२, cough.
- खेल्लणग-क्रीडनक, १२१, toy.
- खेल्लणय-क्रीडनक, १३०, toy.
- गङ्गदत्त-गङ्गदत्त, ८३, name of a person mentioned in भगवतीसूत्र.
- गङ्गा-गङ्गा, ४०, the river Ganges,
- गङ्गाकूल-गङ्गाकूल, ९४, a class of ascetics residing on the bank of the Ganges.
- गच्छ-गम् (धातु) ११, to go.
- गङ्गा-गर्त, ९७, a ditch, a pit.
- गण-गण, १५२, band of followers.
- गणराय-गणराजन्, ५७, chiefs forming a confederation
- गणिया-गणिका, १७०, courtesan.
- गन्ध-गन्ध, २२, scented powder or paste.
- गन्धदेवी-ग न्ध दे वी, १४८, name of a goddess; name of the tenth chapter of पुष्पचूलिया.
- गन्धहत्थी-गन्धहस्तिन्, ४०, a class of superior kind of elephants from whom other elephants run away.
- गन्ध-गर्भ, २९, child in the womb.
- गन्धगञ्ज-गर्भगत, ३०, in the womb.
- गम-गम, ९६, the way, the

manner, the rubric.
 गय-गज, ६१, an elephant.
 गयणयल-ग म न त ल, १६६, sky.
 गरह-गर्ह (धातु) १२३, to admonish.
 गरुलवूल-गरुडव्यूह, ९, an arrangement of the army in the shape of a गरुड.
 गल-गल् (धातु), ३०, to drop
 गवेस-गवेष् (धातु), १२१, to search, to fetch.
 गहण-ग्रहण, १०, receiving, (Dative : ग्रहणयाए).
 गामकण्टक-ग्रामकण्टक, १८९, wicked people of the village.
 नाय-गात्र, ९४, body.
 गाल-गाल्य (धातु) ३०, to drop, to eject.
 गालण-गालन, ३०, aborting
 गाहावर्ह-ग्रह पति, ८२, a householder.
 गिम्ह-ग्रीष्म, १७८, summer.
 गुच्छ-गुच्छ, १६६, a cluster.
 गुज्झ-गुह्य, १६०, secret part of the body.
 गुणनिष्पन्न-गुणनिष्पन्न, ३४, based on qualities; true to qualities.

गुणसिलअ-गुणशिल (क), १, name of a Jain holy place.
 गुत्त-गुप्त, ७०, protected, observed;-११२, restrained.
 गुत्ती-गुप्ति, ११२, restraint control.
 गुम्म-गुल्म, १६६, a thicket, a bush.
 गुरुजणग-गुरुजन (क) or गुरु+जनक, ३६, elderly person; revered father.
 गेविज्ज-गैवेय, १८८, name of a celestial palace.
 घअ-घृत, ९५, ghee.
 घण्टा-घण्टा, ७९, bell.
 घरसमुदाण-ग्रहसमुदाय or ग्रहसमुद्देश, ११३, number of houses, or consecutive houses.
 घाइय-घातित, १५, killed.
 च-च, १५, and, indeed.
 चउक्क-चतुष्क, ४०, a place where four roads meet
 चउत्थ-चतुर्थ (Fem. चउत्थी), १८, fourth;-७१, taking the fourth meal and

fasting for the first three, i. e., dining once in two days.

चउरंस-चतुरश्र, ३, square, well-developed.

चक्रवाल-चक्रवाल, १३६, circle.

चचर-चत्वर, ४०, a square

चन्द-चन्द्र, ३४, the moon; ७८, name of the first chapter of पुष्पिका.

चन्दणा-चन्दना, १४७, name of a city

चन्दवडिसअ-चन्द्रावतंसक, ७९, name of a palace

चन्दिम-चान्द्रिक-म, ७२, belonging to the moon

चम्पग-चम्पक, १६, name of a tree

चम्पगलया-चम्पकलता, १६, a young चम्पक plant

चम्पा-चम्पा, ८, name of an ancient town.

चर-चर् (धातु), २, to move.

चरिम-चरम. १८९, last.

चरु-चरु, ९५, cooked rice.

चाउगघण्ट-चतुर्घण्ट, ४६, a chariot having four bells.

चारगसाला-चारकशाला, ३७, prison-house.

चाउरङ्गिणी-चतुरङ्गिनी, ५५, consisting of four parts, elephants, horses, chariots and foot-soldiers.

चिञ्चा-चिञ्चा, ९३, a kind of tree.

चिण्ण-चीर्ण, ९३, practised.

चित्त-चित्र, २०, name of a kinsman minister of king पएसि mentioned in रायपसेणियसुत्त.

चिन्तअ-चिन्तक, २०, mindful, attentive.

चिन्ता-चिन्ता, ७२, thought.

चिन्ध-चिह्न, १५, mark, emblem.

चिराईअ-चिरातीत, १६८, very ancient

चुण्णग-चूर्ण(क), १२१, scented powder.

चुल-क्षुल्ल, क्षद्र, ८, younger, junior.

चुलमाउया-क्षुल्लमातृ, ८, younger or junior step-mother.

चेइअ-चैत्य, a holy place.

चेए-चेतय् (धातु) १६०, to feel, to find.

चेडग-चेटक, १५, name of king; maternal grandfather of कूणिय and वेहल्ल.

चेडरूव-चेट + रूप, १२१, child.

चेडिया-चेटिका, १३६, maid-servant.

चेलेपेड—चैलेपेट, १२९, a wooden box for keeping clothes.

चेल्लणा-चेल्लणा, ८, name of सेणिय's queen; mother of कृणिय and वेहल्ल and daughter of चटक.

चोक्ख-शुचिशुद्धार्थे देशी, ९५, purified.

छ-षट्, १७८, six.

छट्-षष्ठ, ७१, sixth, taking the sixth meal and fasting for the first five meals.

छट्कखमण-षष्ठक्षपण, ९४, a fast for three days in which only the sixth meal is taken.

छट्छट्-षष्ठ+षष्ठ, ९४, a fast which is broken only at the time of the sixth meal.

छत्ताईअ-छत्र+आदि (क), १२, umbrella etc.; halo of light and such other divine signs of great men.

छिज्ज-छेय, १२१, drawing figures.

छिड्ड-छिद्र. ३५, a flaw, weak point.

छिन्द-छिद् (धातु) ३७, to cut off.

छिप्पतूर-क्षिप्र+तूर्य (क्षिप्र-तूर्येण द्रुतं वाद्यमानेन तूर्येण इति ज्ञाताधर्मटीकायाम्), ६१, a trumpet which is blown quickly or with force.

छेर-रिच्? (धातु), १३०, to purge.

जइ-यदि, ५, if, when.

जक्ख-यक्ष, १६८, semi-divine being.

जणक्खय-जनक्षय, ६१, destruction of people.

जणप्पमद्-जनप्रमर्द, ६१, destruction of people.

जणवअ-जनपद, ५६, country.

जणवय-ज न प द, १३६, country.

जणवह-जनवध, ६१, killing of people.

जणिय-जनित, ९३, procreated.

जत्त-यत् (धातु), २५, to try (Future : जत्तिहामि)

जत्ता-यात्रा, ५३, fight,
march ; -९१, livelihood.

जन्न-यज्ञ, ९३, sacrifice.

जन्नई-यज्ञकिन् (यज्ञयाजीत्यर्थः),
९४, a sacrificer.

जप्पभिद्-यत्प्रमृति, १२४,
since when.

जम-यम, ९६, god of death

जमाली जमाली, १८०, name
of a क्षत्रिय prince and
son-in-law of महावीर
mentioned in भगवती, ९.३३

जम्बुद्वीप-जम्बुद्वीप, ८, name
of one of the ७ continents
of which our earth is a
part.

जम्बू-जम्बू, ३, name of the
chief pupil of सुधर्मन्, the
fifth गणधर of महावीर

जम्म-जन्मन्, २२, birth

जम्मण-जन्मन्, ७०, birth

जय-जि(धातु), १०, to win,
to be victorious (Future
जइस्सइ etc)

जलन्त-ज्वलत्, ९३, burning

जलवासि - जलवासिन्, ९४,
dwelling in water.

जल्ल-जल्ल, ११२, bodily dirt.

जवाणिज्ज-यापनीय, ९१, to
have lived, livelihood.

जहा-यथा, २, as, just as.

जहोचिय-यथोचित, २२, as it
is proper.

जंघा-जंघा, १२१, knee.

जाइ-जाति, २, good birth.

जाइसंपन्न-जातिसंपन्न, २, of
good birth.

जागर-जागृ (धातु), १०, to
keep awake.

जागरिया-जागरिका, १०, wak-
ing.

जाण-याण, ११ conveyance,
carriage.

जाणु-जानु, ११०, knee.

जातककम्म-जातककर्मन्, १२१,
nursing of a child.

जाय-याच्, (धातु) ४१, to ask
for.

जाय-जात, ३, grown.

जाव-यावत्, २, upto (used
frequently to indicate
passages which are not
given in full in the text
and of which only the
first and the last expres-
sions are given.)

जावज्जीव-यावज्जीव, ९४,
(जावज्जीवाए) as long as
life lasts.

जिमिय-जेमित, १५६, dinner.

जीव-जीव् (धातु), १०, to live.

जीव-जीव, ३७, life.

जीवन्तश्च-जीवत् ४०; living, while yet living.

जीविय-जीवित, १५, life.

जुञ्ज-युष् (धातु), ५७, to fight.

जुक्त-युक्त, ५७, right, proper.

जुक्तामेव-युक्तम्+एव, ४१, yoked, ready for drive.

जुक्ती-युक्ति, १६४, name of बलदेव's son; name of the sixth chapter of बाणहिदसा.

जुद्धसज्ज-युद्धसज्ज, ५०, ready for fight.

जुयलग-युगलक, १२९, twins

जूव-यूप, ९३, sacrificial post.

जेद्व-इष्ट (p.p. of यज्), ९३, sacrificed.

जेद्व-ज्येष्ठ, ८३, eldest.

जोइसराया-ज्योतीराज, ७९, king of heavenly bodies.

जोइसिन्द-ज्योतिरिन्द्र, ७९, lord of heavenly bodies.

जोग्ग-योग्य, ७१, fit, proper.

जोयण-योजन, ६०, a dis-

tance of eight miles.

जोव्वणग-यौवन (क), १२९, youth.

जोह-योध, ५५, soldier.

झय-ध्वज, १५, banner.

झिया-ध्वे (धातु), १०, to brood over, to be depressed.

झूस-शुष्, (धातु), १० to emaciate.

ठवे-स्थापय्, (धातु), १२, to stop.

ठा-स्था (धातु), १५, to stand.

ठाण-स्थान, १५, place, position; ९५, (ज्योतिःस्थानं पात्रस्थानं वेति टिप्पणम्) a place for sacrificial pots or for fire:—१२१, wrong act, sinful act.

ठाणिज्ज-स्थानीय (?) (गौरवाह इत्यर्थे देशी) २८, respectable.

ठिइअ-स्थितिक, १८, living for, lasting for.

ठिइया-स्थिति (का), ४७, convention, custom.

ठिइवडिया-स्थितिपतिता, ३४, a ceremony on the birth of a child.

ठिय-स्थित, १२, standing

डावा-? (वामहस्ते देशी), ६१,
left hand.

डिम्भअ-डिम्भक, १०८, a boy.

डिम्भिया-डिम्भिका, १०८, a
girl

णं-ननु इत्यर्थेऽव्ययम्, ३, in-
deed, verily

°णाय-°ज्ञात, ११३, a known
case, known example

ण्हाणे-स्नापय् (धातु), ४०, to
bathe.

ण्हाय-स्नात, १२, bathed

ण्हावे-स्नापय् (धातु), १२१, to
bathe.

तइअ-तृतीय, ३४, third

तच्चं-त्रिः, २४, three times.

तड-तट, १६६, bank.

तत्थ-तत्र, ८, there

तन्त-तान्त, ३०, tired.

तन्दुल-तन्दुल, ४५, rice.

तप्पमिइं-तत्प्रभृति, १२४,
since then.

तम्बिय-ताम्रक, ९४, made
of copper

तया-त्वच्, ९४, bark

तलवर-? ३८, king's

officer.

तलिअ-तलित, २२, fried in
fat or oil.

तह-तथा or तथ्य, १६, truth.

तहा-तथा, ६, similarly.

तहारूव-तथारूप, ११, such.

ताओ, तात (Voc. sing. of
तात), २५, father.

ताराइण-तारायण, १४२,
name of a holy temple.

तारिसय-तादृशक, २१, of
such nature, of such a
type.

ताडपुडग-तालपुटक, ३७,
name of a poison which
brings about instantan-
eous death.

ताले-ताडय् (धातु), १७३,
beat.

तावस-तापस, ९४, an
ascetic.

ति-त्रि, (Nom. तओ, तिणि,
Instr. तिहिं, Gen. तिहं,
Loc. तिसु), ९, three.

तिक्खुत्तो-त्रिःकृत्वस्, १२,
three times.

तिग-त्रिक, ४०, a place
where three roads meet.

तिथ्ययर-तीर्थकर, १५३, the
preacher of a doctrine
or philosophical system.

तिलअ--तिलक, १२१, dot or mark of some paint on the forehead.

तिवलिया--त्रिवलिका, ५०, having three folds.

तुङ्ग-तुङ्ग, १६६, lofty, high.

तुष्टी-तुष्टि, ३६, pleasure.

तुसिणीय-तूष्णीक, २४, silent.

तेज-तेज ३, lustre.

तेत्तीसा-त्रयत्रिंशत् ५६, thirty three.

तेल्लकेल तैलभाण्ड(सौराष्ट्रप्रसिद्धो मृन्मयस्तैलस्य भाजनाविशेष इति टिप्पणम्) १२९, an earthen pot for keeping oil.

तेल्लोक्क-त्रैलोक्य १६६, three worlds.

तेवट्टि-त्रिषष्टि, ७९, sixty-three.

तोण-तूण, ६१, a quiver for storing arrows.

त्ति-इति(ह्रस्वात्स्वरात्परे एव), ११, thus, (used only after a short vowel.)

थण-स्तन, १११, breast.

थणियाअ-स्तन+याचक, १३०, asking to snuckle.

थल-स्थल, ९७, land.

थिमिय-स्तिमित, २०, safe, firm, well governed, peaceful.

थेर-स्थविर, ७१ elderly or senior monk.

दक्खिणकूल-दक्षिणकूल, ९४, one who always resides on the right bank.

दक्खिणा-दक्षिणा, ९३, gift to Brahmins.

दढपइन्न-दढप्रतिज्ञ, ६४, name of a person.

दढरह-दढरथ, १६४, name of बलदेव's son; name of the eighth chapter of वणिहदसा.

दण्ड-दण्ड, २०, fight, battle, punishment.

दण्डदारु-दण्डदारु, ९५, a wooden staff.

दत्त-दत्त, ७८, name of a person; name of the seventh chapter of पुष्किया.

दन्तन्तर-दन्तान्तर, ४०, space between tusks.

दन्तमुसल-दन्तमुसल, ४०, tusk of an elephant.

दन्तवण-दन्तपवन, १८९, cleansing the teeth.

दन्ति-दन्तिन, ९, elephant.

दन्तुक्खलिय-दन्त+उत्स्खलित,

- १४, uprooting the teeth.
 दब्ध-दर्भ, १५, a kind of grass.
 दरिसणिय-दर्शन (क), ३४, showing.
 दलय-दा (धातु), ४२, to give, to offer.
 दस-दशन, ६, ten.
 दसधणू-दशधनुष, १६४, name of बलदेव's son; name of the eleventh chapter of वण्हिदसा.
 दसम-दशम, ६, tenth.
 दसरह-दशरथ, १६४, name of बलदेव's son; name of the seventh chapter of वण्हिदसा.
 दसार-दाशार्ह, १६६, a class of क्षत्रियस.
 दा-दा (धातु), १११, to give, (Pres. देइ, देन्ति etc.,)
 दाअ-दाय, ३४, a gift.
 दरी-दरी, १७, valley.
 दाण-दान, २०, a gift, a bribe, ceding a territory or money.
 दार-दार, ९३, wife.
 दारगरूव-दारक + रूप, १२९, boy,
 दारिया-दारिका, १२७, a girl,
 दासेचिडा-दासचेटी, ३१, a slave-girl, a maid.
 दाहिण-दक्षिण, १६, southern.
 दाहिण-दक्षिण, १५, right side.
 दाहिणडू-दक्षिणार्ध, १७०, southern half.
 दिगिंदलअ-११२१, coaxing?
 दिट्ठाभट्ट-दष्ट+आभाषित, १६, persons who meet and talk
 दिसा-दिश, १५, quarter, cardinal point
 दिसाचक्कवाल-दिक्चक्रवाल १४, a kind of penance.
 दिसापोक्खि-दिक्प्रोक्षिन्, १४, one who sprinkles water everywhere to purify the place.
 दिसापोक्खिय-दिक्प्रोक्षिन्, १४, a class of ascetics who sprinkle water on the ground to purify it.
 दिसीभाअ-दिग्भाग, १६६, direction, quarter, region.
 दीण-दीन, २२, depressed.
 दीव-द्वीप, ८, continent
 दु-द्वि (दुवे, दोन्नि, दोहिं, दोण्हं, दोसु) ४७, two.
 दुग्ग-दुर्ग, १७, fortress.

दुग्गन्ध-दुर्गन्ध, १३०, bad smell	देवत्ता-देवत्व, ७२, the state of a god.
दुज्जम्मअ-दुर्जन्मक, १३१, of wicked birth	देवदूस्-देवदूष्य, ८४, divine garment.
दुज्जाअ-दुर्जा त, १३१, a wicked birth.	देवय-दैवत, ३६, deity.
दुट्ठ-दुष्टम्, ३७, bad.	देवाणन्दा-दे वा न न्दा, १२०, name of a lady mentioned in भगवती, ९. ३३.
दुहन्त-दुर्दान्त, १७०, un-daunted.	देवाणुप्पिय-देवानां प्रिय or देवानुप्रिय, ११, beloved of gods, good man (used as a term of courteous address.)
दुद्ध-दुग्ध, १११, milk.	देवी-देवी, ८, queen.
दुपन्वइय-दुप्पन्नजित, ९९, bad asceticism.	देसपन्त-दे श प्रा न्त, ५९, frontier.
दुब्धिगन्ध-दुरभिगन्ध, १३१, of wicked smell.	दो-द्वि, ७२, two.
दुरुह-आरोहणे देशी (धातु), १२, to ride.	दोच्चं-द्विः, २४, twice,
दुरुढ-आरुढ, ५५, ascended.	दोहल-दोहद or दौहद, २२, longing of a pregnant woman.
दुवालस-द्वादशन्, १०३, twelve.	घणु-घनुष्, १५, bow;—१७२, a measure of four cubits.
दुहट्ट-दुःखार्त, ३०, distressed by pain or misery.	घन्न-घन्य, २२, happy, blessed.
दुइज्ज-गमधात्वर्थे देशी, ११२, to go.	घम्म-धर्म, २, religious discourse.
दुमिय-दूत, ३३, wounded.	घम्मकहा-धर्मकथा, १३, religious talk or discourse
दूय-दूत, ४४, a messenger.	
देवकुमार-देवकुमार, १०८, heavenly boy,	
देवकुमारिया-देवकुमारिका, १०८, heavenly girl.	

धम्मजागरिया-- धर्मजागरिका, ७२, keeping awake for religious meditation.

धम्मिय--धार्मिक, ११, pious; meant for religious purposes.

धरणीयल--धरणीतल, १६, surface of ground.

धस--धस्शब्दानुकरणे, १६, sound of falling, with a धस् sound.

धिइ--धृति, १४८, name of a goddess; name of the third chapter of पुष्फचूलिया.

धूया--दुहितृ, १२१, daughter.

धोव--धू, १६०, to wash, to cleanse.

नगर--नगर, ८१, town.

नग्ग--नग्न, १८९, naked, nue.

नच्चन्त--नृत्यत, ६१, dancing

नज्ज--ज्ञाधातोः कर्मणि, ३१, passive form of ज्ञा to know.

नट्टविही--नाट्यविधि, ७९, dance, performance of a dance.

नत्ति--नप्त्री, १२१, grand-daughter.

नत्तु--नप्तृ, ७७, grandson.

नत्तुअ--नप्तृ (क) ४५, grandson.

नत्तुय--नप्तृ(क) १२१, grandson.

नन्दण--नन्दन, ६८, name of of the son of नन्दणा, wife of महासेणकण्ह; name of the tenth chapter of कप्पवडिसिया.

नन्दणवण--नन्दनवन, १६६, name of a pleasure-garden.

नन्दा--नन्दा, २०, name of a queen of सेणिय.

नमंस--नमस्य (धातु), १२, to propitiate.

नयण--नयन, २२, eye.

नयर--नगर, १ town, city.

नयरी--नगरी, ८, a city, a town.

नरग--नरक, १८, hell.

नरवई--नरपति, ५५, king.

नलिणिगुम्म--नलिनीगुल्म, ६८, song of नलिणिगुम्मा, wife of रामकण्ह; name of the eighth chapter of कप्पवडिसिया.

नव--नवन्, ३१, nine.

नवम-नवम, ६, ninth
 नवरं-केवलार्थे देशी, ६७, only
 नवुस्सेह-नवोच्छेध, ८२, with
 a height of nine (cubits
 or dhanus).
 नाइ-ज्ञाति, ९४, relative.
 नाइविगिट्ट-नातिविकृष्ट, ५६,
 not far off.
 नामधेज्ज-ना म धे य, ३४,
 name.
 नामं-नाम, १, by name.
 निकट्ट-निकृष्ट, ६१, drawn.
 निकुरम्बभूय-नि कु र म्ब भू त,
 ९३, forming cluster.
 निक्खमण-निष्क्रमण, ११७, re-
 nunciation.
 निखिखत्त-नि+खात or नि+क्षिप्त,
 ९३, fixed, planted.
 निक्खेवणा-निक्षेपणा, ११२,
 placing, keeping.
 निगम-निगम, ८१, country,
 village.
 निग्गच्छ-निर्+गम् (धातु) १२,
 to go out.
 निग्गन्थी-नि र्ग न्था, ११४,
 a Jain nun.
 निग्गय-निर्गत, २, gone out.
 निच्चच्छण-नित्य+क्षण (उत्स-
 वार्थे), १६६, always fes-
 tive.

निच्चेट्ट-निश्चेष्ट, ३७, desti-
 tute of movement.
 निच्छुहावे-निर्+क्षेपय् (धातु),
 ५२, to drive away.
 निडाल-ललाट (निटिल), ५०,
 forehead.
 निद्राय-निद्राय् (धातु), १३०,
 to sleep.
 नित्तेय-निस्तेजस्, २२, pale,
 one who has lost one's
 colour.
 निन्द-निन्द (धातु), १२३, to
 censure.
 निन्न-निम्न, ९७, lowlying
 place.
 निप्पाण-निष्प्राण, ३७, desti-
 tute of life
 निब्भच्छ-निर्+भर्त्स (धातु) ३२,
 to reprimand.
 निब्भच्छणा-निर्भर्त्सना, ३२,
 reprimand.
 निमज्जग-निमज्जक, ९४, one
 who plunges into water.
 निम्मंस-निर्मांस, २२, without
 flesh, emaciated.
 नियग-निजक, १२, one's
 own, kinsman.
 नियत्त-निकृत्त, १६, cut of,
 lopped off.
 नियत्थ-निवस्त्, ९५, dressed,
 clad in

नियलबन्धन-नियडबन्धन, ३५,
put into fetters.

निरयावलिया-निरयावलिका ४,
name of an उपाङ्ग of the
Jain canon, and also of
the first chapter of
that work.

निरालोय-नि रा लो क, १५,
without light, dark,
dusky.

निवज्जावे-नि+पातय् (धातु) २९,
to ask to lie down.

निवडिय-निपतित, १५,
fallen.

निवारे-नि+वारय् (धातु), १२३,
to ward off, to prevent.

निवेश-निवेश, ६०, place,
location.

निवेशण-निवेशन, ५९, camp-
ing.

निवेशिय-निवेशित, १११, plac-
ed.

निव्विण्ण-निर्विण्ण, ३०, de-
jected.

निव्वुअ-निर्वृत, ३३, happy.

निव्वेयण-निर्वेदन, ३३, free
from pain.

विसड-निषध, १६४, name of
बलदेव's son; name of
the first chapter of वणिह-
दसा.

निसन्त-नि शा मि त, १३४,
heard.

निसम-नि+शामय् (धातु), १६,
to hear (Absolutive
निसम्म)

निसीय-नि+सद् (सीद्) २५,
to sit.

निसीहिया-निषीदिका, १६०,
a seat or a place of study.

निस्सास-निश्वास, १८९,
inhaling.

नीणे-नि+नी (धातु), ४०, to
place.

नीय-नीच, ११३, low

नहिरण-नि ह र ण, ३८,
removal of the dead
body.

नेयव्व-नेतव्व, ६७, to be
understood

नेरइय-नै र यि क, १८, a
creature living in or
belonging to a hell

नेरयइत्ता-नैरयिकता, १८,
state of being a नैरयिक

नेह-स्नेह, ३६, affection.

नो-नो (निषेधेऽव्ययम्), १५,
no, not.

पडम-पद्म, ६८, name of
the son of पडमावई, wife
of काल; name of the

first chapter of कप्पवडि-
सिया.

पउमगुम्म-पद्मगुल्म, ६८, name of the son of पउम-
गुम्मा, wife of वीरकण्ह; name of the seventh chapter of कप्पवडिसिया.

पउमभद्द-पद्मभद्र, ६८, name of the son of पउमभद्दा, wife of सुकण्ह; name of the fifth chapter of कप्प-
वडिसिया.

पउमसण-पद्मसेन, ६८, name of the son of पउमसेणा, wife of महाकण्ह; name of the sixth chapter of कप्पवडिसिया.

पउमावई-पद्मावती, ८, name of कूणिय's wife; -६९, name of the wife of काल step-brother of कूणिय.

पउर-प्रचुर, १६६, plenty.

पओअ-प्रयोग, १३३, appli-
cation.

पक्खल-प्र+खल् (धातु), ९७, to fall, to stumble.

पक्खव-प्र+क्षिप् (धातु), ३३, to put, to throw.

पक्खोलण-(प्रखलन?), १३०, stumbling.

पगय-प्रकृत, १६४, name of बलदेव's son; name of the fifth chapter of वण्हिदसा.

पगिज्झ-प्र+ग्रह् (धातु) ९४, Absolutive: पगिज्झिय), to take up, to raise.

पङ्कप्पभा-पङ्कप्रभा, १८, name of the fourth earth in Jain cosmology.

पच्चक्खं-प्रत्यक्षम्, १६५, actually, in person, in-
carnate.

पच्चणुभव-प्रति+अनु+भू (धातु), १२१, to experience.

पच्चत्थिम-प्रति+अस्त+इम, ९६, west

पच्चप्पिण-प्रति+अर्पय् (धातु), ११, to bring back a re-
ply (indicating that the order is executed; - 44 to return.

पच्चाया-प्रति+आ+जन् (धातु) १२७, to be born.

पच्चुट्ठा-प्रति+उद्+स्था (धातु) , ९७, to stand up (Inf, पच्चाट्ठिए)

- पञ्चोरुह**-प्रति+अव+रुह् (धातु), १२, to get down; १५, to ascend.
पच्छा-पश्चात्, ११७, after.
पच्छिन्न-प्रायश्चित्त, १२१, ex-
 piation.
पजंपिय-प्रजल्पित, १११, talk.
पज्जति-पर्याप्ति, ८५, suffi-
 ciency, fullness of
 powers.
पज्जतीभाव-पर्याप्तिभाव, ८५,
 fullness.
पज्जव-पर्याय, १२, modifi-
 cation.
पज्जुण्ण-प्रद्युम्न, १७०, name
 of a person.
पज्जुवास-परि+उप+आस् (धातु)
 ३, to wait upon.
पज्जुवासण--पर्युपासन, १२,
 waiting on righteous
 monks.
पञ्च-पञ्चन, २, five.
पञ्चाग्नि-पञ्चाग्नि, १४, fi ve
 fires (four fires on four
 sides and the sun above)
पञ्चम-पञ्चम, १०३, fifth.
पञ्चमुट्ठिय-पञ्चमुट्ठिक, १२०,
 consisting of five hand-
 fuls.
पञ्चविह-पञ्च वि ध, ८५, of
 five kinds.
- पञ्जलिउड**-प्राञ्जलिपुट, १२,
 with folded (cavity of)
 hands.
पड-पत (धातु), ३०, to fall.
पडागा-पताका, १५, flag.
पडिअ-पतित, १३१, fallen.
पडिकप्प-प्रति+कल्पय् (धातु)
 ५५, to keep ready.
पडिकुविअ-प्रतिकृजित, १२९,
 promised, agreed.
पडिकन्त--प्रतिकान्त, ७२,
 expiated.
पडिगय-प्रीतगत, २, returned
पडिच्छ-प्रति+इष् (धातु), २१,
 to accept, to agree.
पडिणिक्खम-प्रति+निस् + कम्
 (धातु), २५, to go out.
पडिपुण्ण-परिपूर्ण, २२, full.
पडिवन्ध-प्रतिबन्ध, ११५,
 obstruction.
पडिरहं-प्रतिरथम्, १५, facing
 the chariot, chariot to
 chariot (fight).
पडिरूवअ-प्रतिरूपक, १२९,
 suitable.
पडिवत्ति-प्रतिपत्ति, ५१, treat-
 ment.
पडिवाले-प्रति+पालय् (धातु),
 ५९, to wait for.
पडिविसज्जिय-प्र ति वि स ज्जित,
 २१, sent away.

- पडिविसज्जे**-प्रति + वि + सर्जय् (धातु), ४५, to send away.
- पडिसुण**-प्रति+श्रु (धातु), ३१, to listen.
- पडिसेह**-प्रति+सिध् (धातु), ५३, to insult, to eject (Absolute : पडिसेहिता).
- पडिसेहिय**-प्र ति पि ङ्, ५७, ejected.
- पढम**-प्रथम, ७, first.
- पढिय**-पठित, ११३, study.
- पणयालीस**-पञ्चचत्वारिंशत्, १८१, forty-five.
- पणावे**-प्र+नामय् (धातु), ५०, to offer.
- पणुवीस**-पञ्चविंशति, ७९, twenty-five.
- पण्डुइयमुही**-पा ण्डु कि त मुखी, पाण्डुरितमुखी, २२, a lady with a pale face.
- पण्णात्ति**-प्रज्ञप्ति, ९१, name of the fifth Anga of the Jain canon, otherwise known as व्याख्याप्रज्ञप्ति and भगवती.
- पण्हय**-प्र+स्तु (धातु) १११, to flow, to ooze.
- पत्त**-प्राप्त, ५७, proper, opportune.
- पत्त**-पत्र, ९४, leaf.
- पत्तामोडं**-पत्रामोदम्, (पत्राणि आमोढ्य) ९५, having plucked the leaves.
- पत्तिय**-पत्रित, ९३, possessing leaves.
- पत्तिय**-प्रति+इ (धातु) ११५, to trust.
- पत्तेयं**-प्रत्येकम्, ५४, each one.
- पत्थाण**-प्रस्थान, ९५, starting on a journey.
- पत्थिय**-प्रार्थिक, ३७, seeker.
- पन्तिया**-पंक्ति(का), १२१, row.
- पन्नत्त**-प्रज्ञप्त, ३, indicated, narrated.
- पन्नवणा**-प्र ज्ञा प ना, ११७, attempt at convincing.
- पब्भार**-प्राग्भार, १९, heap, mass.
- पभणित**-प्रभणित, १११, talked.
- पभावई**-प्रभावती, २१, name of the queen of king बल, mentioned in भगवती, ११, ११.
- पयाय**-प्र+जन् (धातु), १११, to bear a child.
- पयाय**-प्रजात, ३१, delivered,

- given birth to.
- पयाहिण-प्रदक्षिण, १२०,
going round an object
keeping it at the right
hand side.
- परकम्-प्र+कम् (धातु), १३०,
to walk.
- परघर-प र गृ ह, १८९,
stranger's house.
- परम-परम, ९५, g r e a t,
greatly.
- परसु-परशु, १६, axe.
- परंगणअ-प्र+अङ्गनक, १३०,
moving, crawling.
- पराजिण-परा+जि (धातु), १०,
to be defeated.
- परामुस-परा+मृश् (धातु), १५,
to handle, to take
- परिकहे-परि + कथय् (धातु),
११४, to preach.
- परिकिण्ण-परिकीर्ण, १३६,
surrounded.
- परिक्खत्त-परिक्षिप्त, १२,
encircled.
- परिग्गहिय-परिगृहीत, २३
formed.
- परिणम-परि + नम् (धातु),
३७, to digest, to assimilate.
- परिणय-प रि ण त, १२९,
matured, attained maturity.
- परिणामिया-पारिणामिकी २५,
attained by maturity.
- परिणामे-परि+नामय् (धातु),
२५, to meditate, to
think.
- परितन्त-परितान्त, ३०, very
much tired.
- परिभाए-परि + भाजय् (धातु),
२२, to share.
- परिभुञ्ज-परि+भुज् (धातु), २२,
to wear, to enjoy.
- परियाय-पर्याय, ७२, practice,
observance.
- परियाण-परि+ज्ञा or प्रति+ज्ञा
(धातु), २४, to take notice,
to acknowledge.
- परियार-प रि चार, ११२,
retinue.
- परियाल-परिवार, retinue.
- परिवज्जिअ-परिवर्जित, ३७,
destitute of, devoid of.
- परिवह-परि+वह् (धातु), २९,
to carry.
- परिसड्डिय-परिशातित, ९४,
ripe, fallen, decayed.
- परिसा-परिषद् २, assembly
of people.
- परिहायमाण-प रि ही य मा ण,
९२, lessening.

पलव-प्र+ल्प्, (धातु), १३०, to talk irrelevantly.
पलिओवम-पल्योपम, ८६, a period of time.
पवड-प्र+पत् (धातु), ९७, to fall.
पवर-प्रवर, ११, good; excellent.
पवाल-प्रवाल, १६६, sprout.
पविणे-प्र+वि+नी (धातु), २२, to satisfy, to satiate.
पव्वअ-पर्वत, १६६, mountain.
पव्वइअ-प्रव्रजित, ७०, one who has renounced the world.
पव्वइय-प्रव्रजित, ९९, an ascetic.
पव्वत-पर्वत, ९७, hill.
पसन्ना-प्रसन्ना, २२, a kind of spirituous drink.
पसर-प्र+स्र (धातु), ९५, to move.
पसास-प्र+शास् (धातु) १७०, to rule.
पसुबन्ध-पशुबन्ध ९३, a class of animal sacrifices.
पसूअ-प्रसूत, ९३, born.
पह-पथिन्, ४०, road.
पहरण-प्रहरण, ६१, weapon, arms.

पाअ-पाद, १२१, foot.
पाउब्भूय-प्रा दु भू त, १६, appeared.
पाउस-प्रावृष्, १७८, rainy season.
पाओसिया-प्रा दो षि की or प्रदोषिकी, १६०, one who finds impurities in every object; one who dislikes every object.
पाओवगअ-पादपोपगत, ७२, a posture like that of a tree (पादप) of meditation without any movement
पाड-पातय् (धातु) ३०, to make fall, to eject, to throw.
पाडण-पातन, ३०, destroying
पाडिणक्क-प्र त्ये क, १२४, exclusively one's own.
पाडे-पातय् (धातु), ९५, to strike, to fell.
पाण-पान, ९४, drink.
पाणअ-प्राणत, ७७, name of the tenth heaven of Jains.
पाणिय-पानीय, १३०, water.
पामोक्ख-प्रमुख, १७०, chief, principal.
पायग्गहण-पादग्रहण, ३६, seizing the feet.

- पायाच्छित्त-प्रायश्चित्त, ५४, expiation.
 पायसिय-पादातिक, ६१, foot-soldier.
 पायरास-प्रा त रा श, ४६, breakfast.
 पायव-पादप, १, a tree.
 पायवन्द-पादवन्दक, ३६, one who salutes the feet.
 पायवीढ-पादपीठ, ५०, foot stool.
 पारण-पारण, ९५, breaking the fast.
 पारिद्वावणा-प्रतिस्थापना, ११२, disbursement, disposal.
 पावयण-प्रवचण, ११५ doctrine, faith.
 पास-दृश्, पश्य (धातु) १०, to see.
 पास-पार्श्व, ८२, name of the twenty-third तीर्थकर.
 पासत्था-पार्श्वस्था, (ज्ञानादीनां पार्श्वे तिष्ठतीति पार्श्वस्था,) १२५, devoid of knowledge.
 पासवण-प्रसवण, ११२, urine.
 पासाअ-प्रासाद, २९, palace.
 पासे-दृश् (धातु) ३२, to see.
 पि-अपि, ६, also.
 पिइसोअ-पितृशोक, ३८, grief for the father.
 पिउ-पितृ, ९५, parent, ancestor.
 पिच्छअ-पिच्छ (क), ३३, feather.
 पिट्ट-पृष्ठ, १२१, back.
 पिण्डवाउ-पिण्डपात, १८९, alms.
 पित्तिय-पैत्तिक, ११९, due to bile.
 पिय-प्रिय, ६६, dear.
 पियदंसण-प्रियदर्शन, १६६, fine to look at.
 पिया-प्रिया, १५०, name of the wife of सुदंसण.
 पिव-इव, ६१, like.
 पिवासा-पिपासा, १२१, desire, longing.
 पीहगपाअ-पीठकपाद, १३०, (a child) which attempts to stand and walk with the help of a wooden frame (पीठक) (पांगुळगाडा)
 पुक्ख-प्र+उक्ष् (धातु) ९५, to sprinkle.
 पुच्छ-प्रच्छ (धातु), ११, to ask.
 पुट्ट-पृष्ठ, ४०, back.
 पुड-पुट, ३१, cavity (of hands etc.)
 पुढवि-पृथ्वी, १, earth, ground.

पुण्ण-पुण्य, ३८, merit.
 पुण्ण-पूर्ण, ७८, name of a person; name of the fifth chapter of पुण्णिया.
 पुण्णभद्र-पूर्णभद्र, ८, name of a Jain temple :—१४३, name of a विमान or celestial palace;—१४२, name of a householder.
 पुत्त-पुत्र, ८, son.
 पुष्प-पुष्प, २२, flower.
 पुष्पचूला-पुष्पचूडा, १५९, a class of Jain nuns.
 पुष्पचूलिया-पुष्पचूलिका, ४, name of the fourth chapter of निरयावली, and of the eleventh उपाङ्ग of the Jain canon.
 पुष्पाराम-पुष्प+आराम, ९३, a grove of flowering trees.
 पुष्पिय-पुष्पित, ९३, flowering.
 पुष्पिया-पुष्पिका, ४, name of the tenth उपाङ्ग, of the Jain canon and of the third chapter of the निरयावली.
 पुरत्याभिमुख-पुरस्तात्+अभिमुख, २५, facing towards east.

पुरत्थिम-पौरस्त्य, ९५, eastern.
 पुरिस-पुरुष, ११, man, man-servant.
 पुरिसादाणीय-पुरुषादानीय, ८२, worthy of being respected by men (an epithet of पार्श्वनाथ).
 पुव्व-पूर्व, ९७, former, of bygone days.
 पुव्वड-पूतकृत? १३०, soiled, dirty.
 पुव्वभव-पूर्व+भव, ८०, previous birth.
 पुव्वानुपुव्वी-पूर्व+आनुपूर्वी, २, in due course or order.
 पूइय-पूजित, ९३, honoured.
 पूय-पूय, ३३, puss.
 पूया-पूजा, ९५, worship.
 पेसे-प्रेषयु(धातु), ४१, to send, to dispatch.
 पोत्तिय-पोत्रक, ९४, an ascetic carrying a पोत्र garment.
 पोसहसाला-उपवसथशाला, १८४, a place for observing fasts.
 प्पि-अपि(ह्रस्वात्स्वारात्परे एव,) १७८, also.
 फल-फल, २२, fruit.

- फलअ-फलक**, ६१, shield
फलह-फलक, १८९, a wooden board.
फलिय-फलित, ९३, laden with fruit.
फासुय-प्राशुक, १२१, comfortable, warm.
फुस-स्पृश् (धातु), ११९, to touch, to overcome.
वज्झ-बद्धातोःकर्मणि, १३६, to be bound.
वत्तीसं-द्वा त्रिंशत्, १२९, thirty-two.
वत्तीसइ-द्वा त्रिंशत्, १४१, thirty-two.
वत्थिकम्म-वस्तिकर्मन्, १३३, enima.
वत्थिपुडग-वस्तिपुट (क), २८, bladder.
वम्मयारी-ब्रह्मचारिन्, ७०, celibate, student.
वम्मलोअ-ब्रह्मलोक, ७७, name of the fifth heaven of the Jains.
वल-बल, ३५, army;—७८, name of a person; name of the ninth chapter of पुष्फिया.
वलदेव-बलदेव, १७०, name of a person.
वलवग-बलवत् ? १६६, strong.
वलि-बलि, ९५, offering.
वलिकम्म-बलिकर्मन्, १२, worship of deities.
वहु-बहु, १२, many, much.
वहुपुत्तिया-बहुपुत्तिका, ७८, name of a lady; name of the fourth chapter of पुष्फिया;—१०८, name of a goddess.
वहुस्सुय-बहुश्रुत्, ११२, learned, well-versed in sacred books.
वायालीस-द्वाचत्वारिंशत्, १८८, forty-two.
वारवई-द्वारावती, १६५, name of a city.
वारसाह-द्वादशाह, ३४, twelfth day.
वालभाव-बालभाव, १२९, childhood.
वाहा-बाहु, ९४, arm.
बाहिरिय-बाह्य, १२, outside.
बिइय-द्वितीय, १००, second.
बिलवासि-बिलवासिन्, ९४, one who lives in a hole or pit.
बिल्ल-बिल्व, ९३, a kind of tree.
बीय-बीज, ९४, seed.

बुद्ध-बुध् (धातु), ६४, to attain sacred knowledge

बुद्धि-बुद्धि, १४८, name of a goddess; name of the fifth chapter of पुष्कचूलिया.

बोद्धव्य-बोद्धव्य, ६, to be known; to be understood.

बोल-? (शब्दे देशी) ६१, noise.

बोधि-बोधि, १८९, knowledge.

°भक्षि-°भक्षिन् (at the end of a word,) ९४, eating, living on.

भगवन्त-भगवत्, २, revered (Gen.भगवओ;Instr.भगवया).

भग्ग-भग्न, १३०, wretched.

भज्जा-भार्या, ८, wife.

भज्जिअ-भर्जित, २२, roasted.

भण्ड-भाण्ड, ३८, valuables; —९४, utensils.

भत्त-भक्त, ७२, food, meal.

भद्-भद्र, ६८, name of the son of भद्रा, wife of महाकाल; name of the third chapter of कप्पवर्डिसिया; —११०, name of a householder.

भन्ते-(भवन्शब्दस्य सर्वनामःसंबोधनैकवचनम्: आचार्यादीनामामन्त्रणे एव प्रयुज्यते। भदन्त, भहन्त इत्यस्य संक्षेप इत्यन्ये) ३, sir, revered sir, sire.

भर-भृ (धातु), ९५, to fill.

भरह-भरत, १७०, name of a country of the जम्बूद्वीप.

भवण-भवन, २१, a house.

भाइणेज्ज-भागिनेय, १२९, sister's son.

भाणियव्व-भाणितव्य, १३, worthy to be repeated.

भायण-भाजन, २९, pot, plate.

भाया-भ्रातृ. ४०, brother.

भारह-भारत, ८, name of a country in the जम्बूद्वीप.

भासा-भाषा. ८५, speech

भिउडि-भ्रुकुटि, ५०, eyebrow

भिक्षा-भिक्षा, ११९, alms.

भिक्षायरिया-भिक्षा चर्या, ११३, begging food

भीम-भीम, ६१, terrific

भुक्ख-बुभुक्षित? २२, (भोजनाकरणतो बुभुक्षितेवेति टिप्पणम्), hungry.

भुत्तभोई-भुक्तभोगिन्, ११७, one who has enjoyed pleasures.

भूमि-भूमि, ९४, ground.
 भूया-भूता- १५०, name of
 the daughter of सुदंसण
 भेय-भेद, २०, dissention in
 the enemy's camp.
 भेरी-भेरी, १७६, drum.
 भेसज्ज-भेषज्य, ११३, medi-
 cine.
 भोग-भोग, १९, enjoyment
 of things.
 मइल-मलिन, १३०, soiled.
 मग्ग-मार्ग्य (धातु), १३०, to
 beg.
 मङ्गलग-मङ्गलक, १७५, an
 auspicious thing.
 मङ्गल-माङ्गल्य, ३५, blissful,
 auspicious.
 मज्जण-मज्जन, ९५, diving.
 मज्जनघर-मज्जनगृह, ५५,
 bath-room.
 मज्जणय-मज्जनक, ४०,
 bathing.
 मज्झिम-मध्यम, ११३,
 middle.
 मण-मनस्, १०, mind, heart.
 मणाम-मनोरम? (मनःप्रिय
 इत्यर्थः), २५, attractive.
 मणिदत्त-मणिदत्त, १७८,
 name of a यक्ष.

मणिवइया-मणिमती, १४२,
 name of a city.
 मणुन्न-मनोज्ञ, २५, pleasing
 to the heart.
 मणुय-मनुज, ९, man, foot-
 soldier.
 मणोरम-मनोरम, १८१, name
 of celestial palace.
 मत्त-अमत्र, ३८, pot.
 मत्थञ्ज-मस्तक, २३, head.
 मन-मन्, (धातु), १०, to
 think (Pres. मन्ने-)
 मन्त-मन्त्र, ११३, charm.
 मममूलाग-मन्मूलक, ३८, on
 my account.
 मम्म-मर्मन्, ३५, a weak
 point, vital part.
 मम्मण-मन्मण, १११,
 muttering indistinctly
 मयकिच्च-मृतकृत्य, ३८,
 funeral rites.
 मयणसाला-मदनसारा,
 (सारिका), १६६, a kind
 of bird.
 मयूर-मयूर, १६६, a peacock.
 मलिय-मलित, २२, crushed.
 मल्ल-माल्य, २२, a flower
 garland.
 मल्लई-मल्लिक, ५७, name of a
 क्षत्रिय tribe.

- महद्-महती, *f.* of महत्, १३, great.
- महग्गह-महाग्रह, ८९, the great planet.
- महग्घ-महार्घ, १२, precious,
- महत्तरग-महत्तरक, १२, elderly person.
- मह्व्वल-महावल, १७८, name of a prince.
- महया-महत्, महता (Instr.) ८, great.
- महाकण्ह-महाकृष्ण, name of सेणिय's son by his wife महाकण्हा.
- महाकाल-महाकाल, ६, name of सेणिय's son by his wife महाकाली.
- महाणई-महानदी, ४०, a great river.
- महाधणू-महाधनुष, १६४, name of बलदेव's son; name of the ninth chapter of वण्हिदत्ता.
- महापउम-महापद्म, ६८, name of the son of महापउमा, wife of सुकाल; name of the second chapter of कप्पवडिसिया.
- महापउमा-महापद्मा, ७५, name of the wife of सुकाल.
- महापह-महापथ, ४०, a high road.
- महाफल-महाफल, ११, of great merit, of great value.
- महावल-महावल, ७०, the name of the son of king बल, mentioned in भगवती, ११.११.
- महामेह-महामेघ, ९३, a big cloud.
- महाराया-महाराज, ९५, the great king.
- महालिया-(महच्छद्वार्थे देशी), १३, great.
- महाविदेह-महाविदेह, ६४, name of a region.
- महावीर-महावीर, २, the last of the Jain तीर्थकरs; -१७०, a great hero.
- महासुक्क-महाशुक, ७७, name of the seventh heaven.
- महासुमिण-महास्वप्न, २४, a great dream.
- महासेणकण्ह-महासेनकृष्ण, ६, name of सेणिय's son by his wife महासेणकण्हा.
- महिय-मथित, १५, routed.

महिला-मिथिला, १४७, name of a city.

महिन्द्रज्झअ, महेन्द्रध्वज, ७९, a lofty banner.

महु-मधु, २५, sweet.

महे-मन्थय्, (धातु), ९५, to churn.

मंगतिअ-? (हस्तपाशित इति टिप्पणम्) ६१, fastened to the hand.

मंस-मांस, २२, flesh.

माअणि-मातलि? १६४, name of बलदेव's son; name of the second chapter of वणिहदसा.

माउलिङ्ग-मातुलङ्ग, name of a tree.

माणसिअ-मानसिक, ३८, mental.

माणिभद्द-माणिभद्र, १४६, name of a god; name of his throne; name of a householder; -७८, name of a person; name of the sixth chapter of पुष्फिया.

माणुस्सग-मानुष्यक, १३१, belonging to human world; earthly.

माया-मातृ, ६७, mother.

मारे-मारय् (धातु), ३७, to kill.

माला-माला, २२, a garland.

मास-मास, २२, a month.

मास-माष, ९१, a kind of corn; a kind of weight.

मासिया-मासिकी, ७२, lasting for a month.

माहण-ब्राह्मण, ९०, a Brahmin.

माहणकुल-ब्राह्मणकुल, १२७, a Brahmin family.

माहिन्द्र-माहेन्द्र, ७७, name of the fourth heaven of Jains.

मिच्छत्त-मिथ्यात्व, ९२, wrong view.

मित्त-मित्र, ९४, a friend.

मिय-मित, २५, measured.

मिय-मृग, १६६, a deer.

मियलुद्धय-मृगलुब्धक, ९४, an ascetic who lives on deers' flesh.

मिसिमिसेमाण-दीप्यमान इत्यर्थे देशी, १५, burning with anger.

मिहुण-मिथुन, १६६, couple.

मुण्ड-मुण्ड, ९७, a shaving.

मुहुत्त-मुहूर्त, १६, a moment.

- मुहुत्तन्तर-मुहूर्तान्तर, १६, short interval of time.
- मूल-मूल, ९४, root, base.
- मेत्ता-मात्रा, १२९, pleasures, object of pleasure.
- मेराग-मर्यादक, १७०, having for its boundary (from मिरा=मर्यादा)
- मेलाय-मेलय् (धातु), ५६, to mix together, to join together.
- मेह-मेघ, ३४, proper name of a person mentioned in नायाधम्मकहाजो.
- मेहवण्ण-मेघवर्ण, १७८, name of a pleasure-garden.
- य-च (स्वरात्परे एव), ६, and.
- याण-ज्ञा (धातु), २३, to know
- रय-रचय् (धातु), ९५, to arrange.
- रज्ज-राज्य, २०, kingdom.
- रज्जधुरा-राज्यधुरा, २३, the responsibility of the kingdom.
- रट्ट-राष्ट्र, ३५, kingdom.
- रट्टकूड-राष्ट्रकूट, १२९, name of a person.
- रणभूमि-रणभूमि, ६१, battle-field.
- रत्त-रक्त, ३६, attached.
- रम्म-रम्य, ९३, beautiful.
- रय-रब्ज् (धातु), १२१, to paint.
- रयण-रत्न, ४७, a gem.
- रव-रव, ५४, sound.
- रसदेवी-र स दे वी, १४८, name of a goddess; name of the ninth chapter of पुष्पकूलिया.
- रह-रथ, ९, chariot.
- रहस्सियध-रहस्यिक ? १२८, confident, trustworthy.
- रहमुसल-रथमुसल, ९, name of the battle between कूणिय and चेडग.
- रहस्सीकर-रहस्यीकृ(धातु)२४, to keep secret.
- राई-राजन्, १७०, royal kinsman.
- रामकण्ह-रामकृष्ण, ६, name of सेणिय's son by his wife रामकण्हा.
- राय-राजन्, ८, (Nom. राया, Gen. रज्जो, Instr. रत्ता) king.
- रायगिह, राजगृह, १, name of a city.

रायाभिसेय-राजाभिषेक, ३५,
crowning as king.

रिउव्वेय-ऋग्वेद, ९०, Rig-
veda.

रिद्ध-ऋद्ध, १, prosperous,
rich.

रिसी-ऋषि, ९५, a sage.

रुक्ख-वृक्ष, १६६, a tree.

रुक्खमूलिय-वृक्षमूलिक, ९४,
dwelling at the root of
a tree.

रुप्पिणी-रु किम णी, १७०,
name of the chief queen
of कृष्ण.

रुहिर-रुधिर, २८, blood.

रूव-रूप, १२९, beauty.

रूस-रुष् (धातु), १३०, to be
angry.

रेरिज्ज-रा रा ज्य (inten-
sive of राज्) (धातु), ९३,
to shine excessively.

रेवअ-रैवत, १६६, name of
a mountain.

रेवई-रेवती, १७१, name of
बलदेव's wife.

रोए-रोचय् (धातु), ११५, to
like.

रोयमाण-रुदत, ३८, crying.

रोयातक्क-रोग+आतक्क, ११९,
ailments and diseases.

रोव-रुद् (धातु), १३०, to
weep.

रोवावे-रोपय् (धातु), ९३, to
plant.

रोहीडअ-रोहीतक, १७८,
name of a city.

लच्छी-लक्ष्मी, १४८, name
of a goddess; name of
the sixth chapter of
पुष्पचूलिया.

लज्जिय-लज्जित, ३२, put to
shame.

लद्धट्ठ-लब्धार्थ, ११, one
who got things or learnt
the matter.

लद्धावलद्ध-लब्ध + अपलब्ध,
१८९, good gain of alms
and no gain of alms.

लन्तअ-लान्तक, ७७, name
of the sixth heaven of
the Jains.

लभ-लभ् (धातु) ३५, to get,
to find.

लया-लता, १६६, a creeper.

लावण्य-लावण्य, १२९,
beauty.

लुद्धग-लुब्ध (क), १११,
greedy.

लेच्छई-लिच्छवि, ५७, name
of a क्षत्रिय clan.

लेस्सा-लेस्या, ३, taint of body.

लेह-लेख, ५०, a letter.

लोइय-लौकिक, ३८, wordly.

लोय-लोच, १२०, plucking out the hair.

लोवे-लोपय् (धातु) ४७, to ignore, to violate.

लोह-लोह, ९४, iron, made of iron.

वइसाह-वैशाख (from विशिख, arrow) १५, of the arrow.

वइस्सदेव-वैश्वदेव, ९५, a kind of household sacrifices for all gods (विश्वे देवाः)

वक्कल-वल्कल, ९५, bark of tree.

वक्कवासि-वल्कवासिन्, ९४, one who wears a bark garment.

वग्ग-वर्ग, ४, section of a book.

वग्गू-वल्गु (अथवा वाक्शद्वार्थे देशी) २५, sweet words.

वज्जमाण-वाद्यमान, ७१, being played upon,

वड्डा-वन्ध्या, ११०, sterile.

वड-वट, १०२, bunyan tree.

वड्ढे-वर्धय् (धातु), ९५, to

erect, to, construct.

वण्णअ-वर्णक, १, description.

वण्णग-वर्णक, १२१, colours.

वण्हदसा-वृष्णिदशा, ४, name of the twelfth upaṅga of the Jain canon, and of the fifth chapter of निरयावली.

वत्थ-वत्त, २२, clothes.

वध्दावे-वर्धापय् (धातु) ४६, to greet to congratulate.

वन्द-वन्द् (धातु), १२, to salute.

वम-वम् (धातु) १३०, to vomit.

वमण-वमन, ११३, vomiting.

वय-वद् (धातु), ३, to speak (Past: वयासी).

वय-वत्त, ९३, vow such as ब्रह्मचर्य.

वय-वत्तस्, ११२, speech.

वयण-वचन, saying, words.

वयण-वदन, २२, face, mouth.

वर-वर, good, nice looking.

वरदत्त-वरदत्त, १७७, name of a disciple of अरिष्टनेमि.

वरिसारत्त-वर्षारत्त, १७८, advanced rainy season.

- वरुण-वरुण, ९६, lord of waters.
- वली-वली, २२, a fold on the body.
- वल्ली-वल्ली-१६६, a creeper.
- ववरोविअ-वि+अव+रो पि त, १७, deprived of.
- ववरोवे-वि+अव+रोप्य, (धातु) १५, to deprive (one) of, (governs Ablative).
- वसण-वसन, १३०, clothing.
- वसन्त-वसन्त, १७८, spring.
- वसहि-वसति, halt, stay.
- वह-वध? १६४, name of बलदेव's son; name of the third chapter of वण्हिदसा;
- वाइय-वातिक, ११९, due to वात.
- वागरण-व्या क र ण, ११, explanation, question.
- वागल-वाल्कल, ९४, made of bark.
- वाघाअ-व्या घा त, ३५, obstruction.
- वाणपत्थ-वानप्रस्थ, ९४, an ascetic dwelling in the forest.
- वाणारसी-वाराणसी, ९०, name of a town.
- वाम-वाम, ५०, left.
- वायु-वायु, ९४, air.
- वार? (com. हस्तच्युतैः), ६१, group.
- वालई-गृहीतमाण्ड इति टीकायाम् ९४, one who carries pots.
- वालुया-वालुका, ९५, sand.
- वास-वर्ष, ८, country.
- वासघर-वासगृह २१, dwelling house.
- वासुदेव-वासुदेव, १६६, son of वसुदेव.
- वाहण-वाहन, ३५, cavalry.
- °वाहिणी-°वाहिनी, ११८, carried by.
- विइण्ण-वितीर्ण, ४५, given.
- विउल-विपुल, ३, plenty.
- विउव्व-वि+कृ (धातु), १०८, to develop, to create (by means of a divine power.)
- विउव्वणा-वि कु र्व णा, ७९, developing by means of divine power.
- विचित्त-विचित्र, १०५, varied
- विच्छिन्न-विच्छिन्न, २९, cut off, removed.
- विज्जा-विद्या, ११३, lore.
- विज्जाहर-विद्याघर, १६६, a

- class of divine beings.
विज्झगिरि--विन्ध्यगिरि, १२७, mountain Vindhya.
विड्डु--व्रीडित, ३२, ashamed.
विणअ--विनय, १२, modesty.
विणी--वि+नी (धातु), २२, to satiate (Pass. base विणिज्ज)
वित्थिण्ण--विस्तीर्ण, ७९, broad.
विदेह--विदेह, ५६, name of a country.
विद्धंस--वि+ध्वंस (धातु), ३०, to destroy.
विद्धंसे--वि+ध्वंस्य (धातु), ३०, to destroy.
विद्धंसण--विध्वंसन, ३०, destruction.
विन्द--विद् (धातु), २५, to get
विन्द--वृन्द, १२, group.
विन्नय--विज्ञक, १२९, well-educated.
विन्नवणा--विज्ञापना, ११७, request.
विन्नवे--वि+ज्ञप्य (धातु), ४१, to request.
विप्पजड--विप्रहीण, ३७, devoid of
विलाय--वि+परा+अय् (धातु) १३०, to run away.
विप्पहय--वि+प्र+हत्, १३१, unfortunate.
विभेल--विभेल, १२७, name of a village.
विमण--विमनस्, २२, disconcerted.
विमाण--विमान, ७९, palace.
वियर--विवर, १६६, a hole,
विरल--वि + ली or लाय्य ? (धातु) २९, to scatter.
विरह--विरह, ३५, deficiency, drawback.
विराहिय--विराद्ध, ८४, offended, violated.
विरिञ्च--वि+रच् or रिञ्च (धातु) ३५, to divide.
विरियण--विरेचन, ११३, a purge.
विलव--वि+लप् (धातु) १३०, to grieve.
विलिय--व्रीडित, ३२, ashamed.
विव--इव, १६, like.
विस--विष, ३७, poison.
विसम--विषम, ९७, a difficult place.
°विह--°विध (पदान्ते एव,), १०३, of the sort.
विहर--वि + ह् (धातु), २, to wander.
विहार--विहार, १३६, movement, journey.

- वीरकान्त-व्यतिकान्त, १२८, passed.
- वीर-वीर, १५, warrior, soldier.
- वीरकण्ह-वीरकण्ण, ६, name of a सेणिय's son by his wife वीरकण्हा.
- वीरङ्गअ-वीरङ्गद, १७८, name of a prince.
- वीरसेण-वीरसेन, १७०, name of a person.
- वेइ-वेदि, ९५, sacrificial alter.
- वेढ-वेष्ट्(धातु), २९, to cover.
- वेणइया-वै न यि की, २५, acquired by training (विनय).
- वेय-वेद, ९३, sacred books of the Brahmins.
- वेयड्ड-वैताल्य, १७०, name of a mountain.
- वेयणा-वेदना, ३३, pain.
- वेसमण-वैश्रवण, ९६, lord of wealth.
- वेसाली-वैशाली, ५६, name of a city.
- वेहल्ल-वेहल्ल, ४०, name of one of the sons of सेणिय, and brother of कूणिय.
- वेहास-विहायस्, ४०, sky.
- व्व-इव (इत्थात्स्वरात्परे एव) २२, like.
- स-स्व, १३६, (Abl. साओ) one's own.
- सअ-शत, २, hundred.
- सअ-स्वक, २१, one's own.
- सकथ--? (तत्समयप्रसिद्ध उपकरणविशेषः इति टिप्पणम्), ९५, an article for the use of ascetics.
- सक्क-शक, १२७, lord Indra.
- सक्कार-सत्कार, ३८, respect.
- सगडवूह-शकटव्यूह, ६१, arrangement of the army in the shape of a cart.
- सच्चित्तकम्म-सचित्रकर्मन्, ७०, decorated with pictures.
- सच्च-सत्य- १६, true.
- सच्छन्दमई-स्व च्छ न्द म ति, १२४, self-willed.
- सजीव-सज्ज(सह+ज्या), with its string strung, strung.
- सज्जावे-सज्यय्, (धातु), ६१ to prepare, to arrange.
- सट्ठि-षष्टि, ७२, sixty.
- सड्ड-शद्, ३०, to fall.
- सड्डई-? (आदकिन्), ९४, one who believes in the efficacy of आद.

सङ्गा-श्रद्धा, ३, faith.

सर्गकुमार-सन्तकुमार, ७७,
name of the third
heaven of the Jains.

सत्त-सत्व, ९७, creature.

सत्तङ्ग-सप्ताङ्ग, ९५, seven
articles.

सत्तधनु-सप्तधनुष, १६४,
name of बलदेव's son;
name of the tenth chap-
ter of बण्दिदसा.

सत्तावन्ना-सप्तपञ्चाशत्, ५९,
fifty-seven.

सत्तिवण्ण-सप्तपर्ण, १००,
name of a tree.

सत्थवाही-सार्थवाही, १११, a
merchant's wife.

सद्दह-श्रद्+धा (धातु), ११५,
to believe.

सद्दाव-शद्दापय, (धातु), ११,
to call.

सद्धि-सार्धम्, २, together,
with.

सन्त-श्रान्त, ३०, fatigued.

सन्नवणा-संज्ञापना, ११७,
conviction.

सपक्खं-सपक्षम्, १५, in
front.

सपडिदिस्सि-सप्रतिदिक्, १५, in

the opposite direction,
opposite.

सपरिवार-सपरिवार, १२,
with retinue.

सम-सम, ३, straight, even,
well formed.

समण-श्रमण, २, an ascetic.

समणी-श्रमणा, ११४, a
female ascetic.

समणोवासिअ-श्रमणोपासक,
१३, a lay disciple of
श्रमण, i. e., महावीर.

समणोवासया-श्रमणोपासिका,
१३, a female disciple.

समय-समय, १, occasion,
time.

समाण-समान (fem. समाणी.)
११, used to take the place
of सत् and सती in the
Sanskrit construction
and as such need not be
rendered in English
e. g. गतः सन्, गते सति, गतस्य
सतः etc.

समादह-सम्+आ+धा (धातु),
९५, to place.

समायर-सम्+आ+चर् (धातु),
११४, to practise.

- समारम्भ--समारम्भ, १९, act, deed.
- समालम्भ--सम् + आ + लम्भय्, (धातु) १२१, to besmear.
- समासास--सम् + आ + श्वासय् (धातु), २५, to console, to comfort.
- समिर्द्--समिति, ३८, collection, conduct,
- समिद्ध--समृद्ध, २०, prosperous.
- समिय--समित, ११२, regulated in.
- समिहा--समिध्, ९५, sacrificial wood.
- समुक्खित्त--समुत्क्षिप्त, ६१, lifted up, drawn up.
- समुदय--समुदय, ३८, collection.
- समुद्र--समुद्र, ६१, sea.
- समुद्रविजय--समुद्रविजय १७०, name of a person.
- समुपपज्ज--सम्+उद्+पद् (धातु) १०, to be produced, to occur (Past tense:—समुपपज्जित्वा.)
- समुल्लालिय--समुल्लालित, ६१, quick in movements.
- समुल्लावग--समुल्लापक, १११, talking
- समूसिय--स मु च्छि त्, ७९, high.
- समोसढ--स म व सृ त्, ७९, arrived.
- समोसरिअ--समवसृत, ११, arrived.
- सम्ब--साम्ब, १७९, name of a person.
- सम्मत्त--स म्य क्त्त्वं, ९२, right faith.
- सयणिज्ज--शयनीय, २९, bed.
- सयधणू--शतधनुष्, १६४, name of बलदेव's son; name of the twelfth chapter of बृहद्दसा.
- सयं--स्वयम्, ३६, personally, in person.
- सरणागअ--शरणागत, ५७, one who seeks protection.
- सरय--शर (क) ९५, arrow-point, churning handle.
- सरय--शरद्, १७८, autumn.
- सरिसवय--सर्षप or सदृशवयस्, ९१, mustard seed; person of the same age.
- सरीर--शरीर, १२, body.
- सवण--श्रवण, २४, hearing, listening.
- सवह--शपथ, ३२, swearing.

संचतीकरण--समन्तात्करण, २९, spreading around.

संव्वङ्ग--सर्व+अङ्ग, १६, all body, whole body.

संव्वट्टसिद्ध--सर्वार्थसिद्ध, १८८, name of a celestial palace.

संव्वत्थ--सर्वत्र, ७७, everywhere.

संव्वोउय--सर्वर्तुक, १६६, of all seasons.

सस्सिरीय--सश्रीक, २५, fine, beautiful.

सहस्स--सहस्र, ९, thousand

सहस्सार--सहस्रार, ७७, name of the eighth heaven.

सहोयर--सहोदर, ४०, brothers from the same mother; born of the same womb.

संकप्प--संकल्प, २२, thought

संखधम--शंखध्मा, ९४, one who blows the conch.

संखित्त--संक्षिप्त, ३, concentrated, contracted.

संगइय--सांगतिक, ९७, acquainted,

संगहणी--संग्रहणी, १९०, a work of that name giving lists of persons, contents etc.

संगाम--संग्राम, ९, battle.

संगामे--संग्राम्य (धातु), १५, to fight a battle.

संगोवे--सम्+गोपाय् (धातु) ३२, to tend, to take care of.

संघ--संघ, १६६, crowd, band.

संघाडअ--संघात (क), ११३, group, band.

संचाप--सम्+चाय्य (शक्धात्वर्थे) ३०, to be able.

संचिट्ठ--सम्+स्था (धातु), २४, to remain, to stand.

संजम--संयम, २, self-restraint, vow.

संठाण--संस्थान, ३, figure, form of body.

संठिअ--संस्थित, ३, formed, developed.

संथार--संस्तार, १८४, mat.

संधिवाल--संधिपाल, ३८, guard on the frontier.

संधुक्के--सम्+धुक्ष्य (धातु) ९५, to enkindle.

संनाहे--सम्+नाह्य (धातु), ५५, to prepare.

संनिचिण्ण--संनिचीर्ण, १६६, crowded with.

संनिवडिय--संनिपतित, १६, fallen

संनिवाइय--सांनिपातिक, ११९, due to वात, पित्त and कफ,

- the three humours of the body.
- संनिवेश--सं नि वे श, १२७, village.
- संपक्खालग--संप्रक्षालक, ९४, one who washes his body.
- संपत्त--संप्राप्त, ३, attained.
- संपत्ति--संपत्ति, २५; fulfilment.
- संपरिवुड--संपरिवृत, २, surrounded by.
- संपलगा--सम्+प्र+लग्न, ६१, attacked.
- संपुण्ण--संपूर्ण, २९, fulfilled.
- संपेह--सम्+प्र+ईह (धातु), ११, to consider, to decide.
- संभन्त--संभ्रान्त, २३, uneasy, confounded.
- संभूयग--संभूत (क), १११, born.
- संभोग--संभोग, १९, enjoyment.
- संमज्जग--सं म ज्ज क, ९४, bather.
- संमज्जण--संमार्जन, ९५, cleansing.
- संमाणिय--संमानित, २९, respected.
- संमुज्झिय--संमुर्झित, १२१, attached.
- संलेहणा--संलेखना, ७२, fasting.
- संवच्छर--संवत्सर, १२९, a year.
- संवट्ट--संवर्त, ६१, time of the final destruction of the world.
- संवट्ठ--सम्+वृध् (धातु), ३१, to grow.
- संवट्ठे--सम्+वर्धय् (धातु), ३२, to nurse.
- संसक्त--संसक्त, १२५, associated with.
- संसिय--संश्रित, resorting to.
- साइम--स्वादिम, ९४, savoury.
- सागर--सागर, ७२, a period of time consisting of ten कोडाकोडि of पल्लोपम.
- सागरोवम--सागरोपम (दशकोटा-कोटिपल्लोपमः कालः), १८, a huge period of time, consisting of ten कोडाकोडी of पल्लोपम.
- साड--शातय् (धातु), ३०, to eject, to throw (Inf. (साडित्तए).
- साडण--शातन, ३०, dropping.
- साम--सामन्, २०, peace, negotiation for peace.
- सामण्ण--श्रामण्य, ७२, the state of an ascetic.

- सामन्त-सामन्त, ३, neighbourhood.
- सामाज्य-सामाजिक, ७१, name of the आचाराङ्गसूत्र of the Jain Canon.
- सामाणिय-सामानिक, ७९, resident of the same place.
- सामी-स्वामिन्, २३, lord, master.
- सामुदाणिया-सामुदायिकी १७३, common to all people, public.
- सारक्ख-सम्+रक्ष् (धातु), ३२, to protect.
- सारस सारस, १६६, a kind of aquatic bird.
- सावत्थी-श्रावस्ति, ८१, name of a city.
- साविय-शापित, ३२, cursed.
- सासण-शासन, ६१ order, command.
- सासोसास-श्वास+उद्वास, ८५, inhaling and exhaling.
- साहट्टु-संहृत्य, (Absolutive of सम्+हृ), ५०, having contracted.
- साहस्सी-साहस्री, ७९, thousand.
- साहे-साधय् (धातु), ९५, to prepare.
- सिक्खावय-शिक्षापद, १०३, items of Jain faith to be learnt and practised.
- सिद्ध-सिध्, (धातु), ६४, to attain emancipation.
- सिद्धत्थ-सिद्धार्थ, १७९, a clan of Jain monks.
- सिम्भिय-लैम्भिक, ११९, due to श्लेष्मन्, cough.
- सिरसावत्त-शिरस्+आवृत्त, २३, taken to the forehead, placed on the forehead.
- सिरि-श्री, ३७, fortune; —१४८, name of a goddess; name of the first chapter of पुष्पचूलिया; name of the throne of goddess सिरि.
- सिला-शिला, १, stone.
- सिलापट्ठ-शिलापट्टक, १, a slab of stone.
- सिव-शिव, २५, propitious; —७८, name of a person; name of the eighth chapter of पुष्पिया; —९८, name of a person mentioned in भगवती, ११. ९.
- सिहर-शिखर, १६६, peak.
- सिंघाडक-शृङ्गाटक, ४०, a square.

सिंघाण--सिंघाण, ११२, phlegm.

सीभर--शीकर, ४०, spray.

सीया--शिविका, ११८, palanquin.

सीस--शीर्ष, ४०, head.

सीसिणी--शिष्यिणी (शिष्या), ११९, a female disciple.

सीह--सिंह, २१, a lion.

सीहनाय--सिंहनाद, ६१, lion's roar.

सीहासण--सिंहासन, २५, throne.

सु--श्रु (धातु), १६, to hear (Absolutive सोचा).

सुइ--शुचि, ९५, pure,

सुउमाल--सुकुमार, ११०, delicate, fair.

सुकण्ह--सुकृष्ण, ५, name of सेणिय's son by his wife सुकण्हा.

सुकाल--सुकाल, ६, name of सेणिय's son by his wife सुकाली.

सुक--शुष्क, २२, withered (on account of the loss of blood).

सुक--शुल्क, १२९, bride's money.

सुक--शुक, ७८, the planet

Venus; name of the third chapter of पुष्किया.

सुगन्धगन्धिया-सुगन्धगन्धिनी, १३१, scented with perfumes.

सुत्त--सुप्त, १३०, asleep.

सुदंसण--सुदर्शन, १५०, name of a house-holder.

सुपइट्ट--सुप्रतिष्ठ, ८८, name of a house-holder.

सुपरिनिट्ठिअ--सुपरिनिष्ठित, ९०, well-versed.

सुपव्वइय--सुप्रव्रजित, १०४, good asceticism.

सुवीभच्छ--सुवीभत्स, १३०, very disgusting.

सुभ--शुभ, ४६, comfortable.

सुभइ--सुभद्र, ६८, name of the son of सुभदा, wife of कण्ह; name of the fourth chapter of कण्ववडिसिया.

सुभदा--सुभद्रा, ११०, name of the wife of भइ.

सुमिण--स्वप्न, २१, dream.

सुमिणपाढग--स्वप्नपाठक, २१, a person who studies the chapter or book on dreams (स्वप्नाध्याय),

सुरप्पिय--सुरप्रिय, १६६.

name of a यक्ष.
सुरभि-सुरभि, १३१, fragrant.
सुरा-सुरा, २२, spirituous drink.
सुरादेवी-सुरादेवी, १४८, name of a goddess; name of the eighth chapter of पुष्पचूलिया.
सुरिन्द-सुरेन्द्र, ७९, lord of gods.
सुरूव-सुरूव, ८, beautiful, good-looking.
सुलित्त-सुलित्त, १३०, well-besmeared.
सुव्वया-सुव्वता, ११२, name of a group of Jain nuns.
सुसंपरिहिय-सुसंपरिहित, १२९, well-covered.
सुस्सुस-सुसुस, (धातु), १२, to wait upon.
सुहम्म-सुधर्मन्, २, name of the fifth गणधर of महावीर.
सुहम्मा-सुधर्मा, ७९, name of an assembly hall.
सूणा-सूना (वधस्थान) २८, slaughter-house.
सूर-सूर्य, ३४, the sun;—७८, name of the second chapter of पुष्पिका.
सूरियाभ-सूर्याभ, ७९, name of a god mentioned in

रायपसेणियसुत्त.
सूसर-सुस्वर, ७९, of charming sound.
सेज्जा-शय्या, ९५, bedding
सेट्ठी-श्रेष्ठिन्, ८३, a merchant.
सेणकण्ह-सेनकृष्ण, ६, name of सेणिय's son by his wife सेणकण्हा.
सेणिय-श्रेणि क, ८, name of a king, father of कूणिय.
सेय-श्वेत, १७५, white.
सेयणर्थ-सेचनक, ४०, name of an elephant.
सेय-श्रेयस्, ४४, good, better.
सेवाल-शैवाल, ९४, moss.
सेस-शेष, ७९, rest, remaining.
सोअ-शोक, १६, grief.
सोणिय-शोणित, ३३, blood.
सोण्डा-शुण्डा, ४०, trunk of the elephant.
सोम-सोम, ९५, the moon.
सोम-सोम्य, १६६, pleasant.
सोमा-सोमा, १२८, name of a lady.
सोमाल-सुकुमार, ८, delicate, fair.

सोमिल-सोमिल, १०, name of a person.	हलउले-? (धातु), १२१, to rock.
सोय-शुच् (धातु), ३८, to bewail.	हव्वं-क्षिप्रम्? इहेव?, १५, straight, quickly.
सोलस-षोडशन्, ८२, sixteen.	हस-हस् (धातु), १३०, to smile.
सोल्ल-शूल्य, २२, (flesh) baked on an iron pike.	हंस-हंस, १६६, swan.
सोहम्म-सौधर्म, ७२, name of the first heaven of Jains.	हार-हार, ४०, necklace.
सोहम्मीस-सौधर्मेश, १८८, lord of सौधर्म heaven.	हियय-हृदय, १४, heart.
हण-हन् (धातु), १३०, to strike.	हिरि-ह्री, ३७, modesty.
हत्थ-हस्त, ३७, hand.	हिरि-ह्री, १४८, name of a goddess; name of the second chapter of पुष्प-चूलिया.
हत्थितावस-हस्तितापस, ९४, a class of ascetics who kill an elephant and live on its flesh.	हीले-हेल्य (धातु), १२३, to despise.
हद-हद् (धातु), १३०, to ease oneself.	हुण-हु (धातु), ९५, to sacrifice.
हम्म-हन्धातोः कर्मणि, १३०, to be struck.	हुम्बउट्ट-? ९४, (कुण्डिकाश्रमः एककमण्डलुधारी इति टीकायाम्) a class of ascetics.
हय-हत, १५, killed;— १३१ unfortunate.	हू-भू, १, to be (Past. होता).
हय-हय, ६१, horse.	हूय-हुत, ९३, sacrificed.
हरियग-हरित (क), ९३, green colour.	हेमन्त-हेमन्त, १७८, season of winter.
हरिस-हर्ष, ३६, joy.	हेमाभ-हेमाभ, १८, name of of a hell.
	होत्तिय-होत्रिक, ९४, the offerer of होत्र sacrifice.

NOTES

NOTES.

[*N. B.*—The notes supplement the Glossary. The references are to Parigraphs.]

The कप्पिया is a sub-title of निरवावली or more accurately of the first वग्ग or section of the present text. It is so named because it forms the कल्प, basis or starting point in a series of texts. For explanation of the title निरवावली, see Introduction.

1. तेणं कालेणं तेणं समयणं, at that time, at that epoch; These phrases are often abbreviated as तेणं कालेणं followed by figure 2. See for example Para 75. रिद्ध°, for full passage see Appendix I. वण्णओ, a typical description. Such descriptions are given in full in one or two places only in the Jain Canon. The reference to such typical descriptions will be found in Appendix I.

2. अज्जसुहम्मो, the noble सुधर्मन्, the fifth गणधर of महावीर. महावीर's preachings were handed down to posterity by this pupil of the master. This सुधर्मन् had another pupil, जम्बू by name, who always asks सुधर्मन् as to contents of महावीर's preachings. अहा केसी. The description of सुधर्मन् is the same as that of केशिकुमार in the रायपसेणिय, the second उपाङ्ग of the Jain Canon. उग्गहं ओणिण्हित्ता, having taken a residence. परिसा निग्गया, etc. When holy persons visit a place,

the pious people in crowds go to see them. They preach a discourse on some religions topic to these people, who, after listening, return home. The phrases परिमा निग्गया and the two following refer to this practice mentioned in Jain canonical literature.

3. समचउरंससंठाणसंठिण, one whose संठाण, i. e. figure or body, was symmetrical (सम) and well built चउरंस or round. संलित्तविउल्लेउलेस्से, the pupil of अज्जसुहम्म is here said to have acquired a concentrated, strong, fiery force as a reward of his penance. This force is said to be capable of burning to ashes objects situated at a long distance (विउल्ल), though it is compressed (संलित्त) in his physical body. लेस्सा, लेइया is a taint. The Jains hold that a man's acts leave on him some impressions; these impressions are lasting. As a result of these impressions, the man's soul is tainted with several colours, six in number, from black to white, black being considered as bad and white the best. The लेइया, thus, can be regarded as a psychic force represented by the colour which is the effect of one's acts. जायसद्धे, with a curiosity or desire to know. उवक्काणं, the plural denotes the group of the last five उपाङ्गs.

6. काले सुकाले etc. are the names of the different अज्जयणस or lessons or chapters of निरयावली; they are so called because these अज्जयणस narrate the stories of काल, सुकाल etc., the step-brothers of कूणिय.

8. सेणियस्स रत्तो पुत्ते चेहणाए देवीए अत्तए etc. King सेणिय had several wives of whom चेहणा is styled as देवी, the chief queen, and others as मज्जा or भार्या, wives. The अन्तगडदसाओ, in chapter 7, mentions thirteen, and

para 6 above and 67 below suggest ten more. कृणञ is known in Buddhist literature as अजातशत्रु.

9. अन्नया कयाद, once. The occasion is fully stated in the text below. गरुडवृद्ध, Loc. sing, is a formation of the army in the shape of an eagle. पृक्षारसमेण स्वण्डेण, कृणिय and ten other princes combined against चेटक, and thus each one of these princes commanded one-eleventh of the combined army.

10. कुटुम्बजागरिणं जागरमार्गाद, queen काली was anxious about her son काल and thus could not sleep. She was, thus, keeping awake on account of family affairs, here the fate of her son. मे मन्त्रे किं जइस्सइ? May I hope that he will win? काले णं कुमारे अहं जावमाणं पासिज्जा, The grammatically correct sentence would be कालं णं कुमारं, but the sentence was begun with Nom. which later on required the Acc.; a good case of anacoluthon. ओह्वयमणं, depressed at heart.

11. विडलस्स अटुस्स गहणयाए, to learn plenty of things. गहणयाए is Sk. ग्रहणाव. The Prakrit languages ordinarily have no Dative forms, but rarely, and particularly in Amg. forms like गहणयाए, अट्टयाए, सवणयाए etc. are found. Commentators sometime render them as ग्रहणतावै which is wrong. The figure 2, simple or followed by चा (e.g. 2 चा) coming after a finite verb, represent, in the Jain canon the Absolutive form of the previous verb. Thus after संपहेइ is equal to संपहेइत्ता; after रुद्धावेइ, equal to रुद्धावेइत्ता and so on. वयासी, spoke, said, the form of the Past tense from वय, Sk. वद् to speak. उवट्टविस्सा जाव पच्चप्पिणन्ति. The servants were ordered to keep a carriage ready and to inform काली that they executed that order.

12. अप्पमहग्वाभरणालंकियसररिा, adorning her body with few but precious ornaments. महत्तरग, कञ्चुकिन् etc. छत्तादि etc. when काली went to the holy place, she saw the divine and superhuman halo of light around the figure of महावीर, stopped her carriage at a distance, and on foot approached the master. ठिया चेव, standing, without attempting to take a seat.

13. समणोवासए वा...आराहए भवइ. The passage in original is a typical passage describing the acceptance of Jain faith by men or women. In the case of men the phrase would be समणोवासए...विहरमाणे आणाए आराहए भवइ, while in the case of women it would be समणोवासिया.....विहरमाणा आणाए आराहिया भवइ. The meaning would be: he or she became the lay disciple of महावीर, and living in that faith, obeyed the master's instructions.

15. हयमहिय etc.; prince काल had all his eminent warriors killed, routed (महिय, मथित) and destroyed; all the flags, banners and emblems of the army were fallen. निरालोयाओ दिसाओ करेमाण, making all the quarters निरालोय, destitute of light, by the dust raised by the army. आसुरत्ते..मिसिमिसेमाणे, quickly irritated, quickly reddened, burning with anger. There is another variant for आसुरत्त, viz., आसुरत्त. The Sk. equivalent as given by commentators is आशुरक्त, आशुरत्त or आशुरष्ट, and is explained sometimes as कोपातिशयप्रदर्शनार्थः शङ्खः. मिसिमिसेमाण, breathing heavily with anger, burning with anger; it is pres. p. from मिसिमिसे, a देशी root. वइसाह ठाण, the place of विशिख, an arrow. The variant ईसासट्ठाण is equivalent to इश्वासस्थानं, a place on the इश्वास, bow.

16. परसुनियत्ता विव चम्पगलया, like a young चम्पक plant, lopped off by an axe. उद्गाय उद्देह is explained by चन्द्रसूरि as उत्थानमुत्था उर्ध्वं वर्तनं, तथा उत्तिष्ठति, i. e., he stands by rising from his seat. Phrases of this type are peruliar to all Prakrit literatures.

18. चउत्थीय पङ्कप्पभाय पुढवाय, this is the fourth नरकभूमि, i.e. region of hell, while हेमाम seems to be a portion of the same. दससागरोवमठिइणसु नेरइणसु, amidst those creatures of hell who are destined to live there for ten सागरोपमस.

20. जहा चित्तं.—This चित्त or चित्र was a relative of king पणसि. This king once sent him on a mission to आवस्ति, where he met a monk केशिकुमार, the pupil of पार्श्व, and was converted to Jainism by him.

21. Queen चेहणा saw a lion in a dream which indicated that she would get a son. The story of the dream of चेहणा is similar to the same of प्रभावती, the queen of बल, and is given in full in Appendix II. तंसि तारितथंसि वासवरंसि, in a house of such description.

22. The longings of queen चेहणा were strange in that she wanted to eat the flesh of her husband, and as they could not be explained to anybody, remained unfulfilled with the result that she became depressed at heart. तंसि दोहलंसि अविणिज्जमाणंसि, when that longing remained unfulfilled. ओमन्थियनयणवयण-कमला, the queen whose lotus-like eyes and face were अवमथित, withered.

23. न याणामो, we do not know.

24. प्रयमद्वं नो आदाइ.....संचिद्वइ. This phrase is often repeated in canonical literature to express inability to disclose any opinion or view and to show dis-inclination to talk freely any matter; sometimes this very expression means silent consent.

25. तहा जत्तिहामि etc. I shall so exert myself, I shall so manage as your longings will be fulfilled. वग्गूहि, the word means agreeable, courteous words. The word may have its origin either in वल्लु, fine, charming or in वाच्, or a confusion of both. उप्पत्तिपाप etc. These are the four types of intellect, by birth, by training and discipline, by practice and by maturity or experience.

26. इमं च णं, it so happened elsewhere; अन्तगमणं, going to the end, fulfilment, complete execution.

28. ताओ for तात in the vocative. The trick of अभयकुमार was to show to चेहणा that the king's flesh was served to her, even though in reality it was ordinary flesh of a goat or some such animal. The prince asked his servant to get from a butcher's shop fresh flesh, blood and bladder.

29. अप्पकप्पियं is the reading supported by चन्द्र-चरि and the right one. The prince took the flesh and blood and bladder into his possession, approached king सेणिय and asked him to lie down on his back. Then he spread over the king's belly the flesh. He also arranged that queen चेहणा should see what followed. Seeing that चेहणा is observing the

operation on the king's belly, he feigned to make the operation, cut the flesh into small pieces, put them on a plate. The king showed that he fainted for a while, but that he became all right a few moments later. Then the prince presented the flesh to चैहणा who had her longings thus fulfilled.

30. त सेय खलु etc. Queen चैहणा thought that the child in the womb must be very wicked as it produced a desire in her to devour the flesh of its father; that the child did not deserve to see the light of the day; and hence she tried to secure abortion by some medicaments. She failed to achieve the object. जाहे means यदा, when. अद्वसद्दुहृष्टा, unhappy (अद्व), miserable (वसद्दुहृष्टा) and distressed (दुहृष्टा); the commentary on उवासगदसाओ explains the expression as follows:-आर्तस्य ध्यातविशेषस्य यो दुहृष्टो दुःस्थगः दुर्निरोधो वक्षः पारतन्त्र्यं तैनार्तः, अथवा आर्तेन दुःखार्तः, आर्तदुःखार्तः, तथा वक्षेन विषयपारतन्त्र्येण क्रतुः परिगतः वक्षार्तः ततः कर्मधारयः.

31. Queen चैहणा feared, on account of the strange longings that she had during her pregnancy that the child, when it grows, would ruin the whole family. So she wanted to abandon the child at one end. उकुरुडिया is the reading adopted here against the two others noted. The word may be traced to Sk. उत्कर with the affix ड; it is thus just likely that there may be a double क in the body of the word. But the presence of two उs does not justify any Sanskrit origin for the word. Compare उकिरडा in Marathi. दासचेडी, a slave-girl. उज्जोडिया, brightened, illumined. The grove was brightened by the lustre of the child.

32. उच्चावयसवहसावियं, cursed with the various abuses or curses. It appears that king सेणिय took a long time to get confession from चेहणा that she left the child on the dunghill.

33. अग्गङ्गुलिया कुकुडपिच्छणं दूमिया, the tip of the finger of the child was wounded by the sharp edge of the cock's feather, which made the wound septic. पूयं च सोणियं च अभिनिस्सावेह, used to discharge puss and blood. आरसिय, crying.

34. There are several rites connected with the birth of a son; (1) on the first day they have a rite called ठिइवडिया, a birthday feast. (2) On the third day they have चन्दसूरदरिसणिया, showing the sun and the moon to the baby. (3) On the sixth day they have जागरिया, keeping a vigil. (4) On the completion of ten days, i. e., on the eleventh day they have असुइ-जायकम्मकरण, purification. (5) On the twelfth day, they have नामधेज्जकरण, giving the name to the baby. Here the boy is named कूणिय, because his finger was contracted as the result of the wound caused by the cock's feather. जहा मेहस्स refers to the story of मेह-कुमार mentioned in the first book of नायाधम्मकहाओ. The story of मेवकुमार refers to his growth, education, youth, his stay in big palaces, and allowance to him by his father. अट्ठओ दाओ, the gifts made to कूणिय contained eight articles of every possible thing. The list of this दाय can be learnt from Appendix II.

35. सेणियस्स रत्नो वाधाएणं, on account of the obstruction from सेणिय, Sk. श्रेणिक. नियलबन्धणं करेत्ता, by tying him into fetters, i. e., putting him into prison. अन्तराणि etc., कूणिय was waiting for an opportunity to imprison the king; as he did not get any, he want-

ed to consult his step-brothers. When they agreed on condition that each one should get an equal share of the kingdom, कृणिय achieved his object and got himself crowned.

36. चेष्टणाए देवीए पादवन्दए, to salute the feet of queen चेष्टणा. ह्वं is explained by commentators as क्षिप्रम्. The etymology of the word is doubtful. As regards meaning we find it sometimes used for 'immediately, quickly,' and sometimes 'at that very place' (इहैव). In the present passage, it would seem 'immediately,' as कृणिय seems to be foolish enough to call upon his mother immediately after the imprisonment of his father. श्रियायमार्गि पासइ, कृणिय saw that queen चेष्टणा did not receive him well; she told him that she could not take any delight in the coronation of her son कृणिय, in as much as कृणिय imprisoned his father and her husband. गुरुजणंगं, your revered father (गुरु + जनक). अचन्तनेहाणुरागरत्तं, filled with deep affection and love. घाएडकामे णं अम्मो मम सेणिय राया etc., कृणिय explains to his mother why he imprisoned his father. He said, king सेणिय wanted to kill him, to imprison him or at least banish him. चेष्टणा, however, assures her son that his fears were groundless and narrates to him how सेणिय saved कृणिय's life.

37. कृणिय now shows repentance and proceeds to release king सेणिय from the prison. He took an axe with him to cut off the (wooden) fetters of his father, but सेणिय feared that कृणिय might have still more wicked motive at heart. केणइ कुमारेणं, by some ignominious way of killing (कु + मार, i.e., कुत्सितो मारण-प्रकारः). तालपुडग is a kind of deadly poison which brings about instantaneous death.

38. मममूलगं, due to me; in Sanskrit the form would be मन्मूलक. ईसरतलवर...संधिवालसंधि, in the company of ईसर...संधिवाल, all of whom are feudatories, officers, chieftains etc. The figure 3 after रोयमाणे, stands for three words रोयमाणे कन्दमाणे and विलवमाणे. King कृणिय left the town of राजगृह which was the scene of the terrible death of his father and went for change to the town of चम्पा. समण्डमत्तोवगरणं, valuables, pots and articles of furniture. विउलभोगसमिहसमन्नागए, in possession of all (lit: collection, समिह) objects of enjoyment in plenty.

40. सेणिएणं रत्ता जीवन्तएणं चैव, king सेणिय gave to his son वेहह, the younger brother of कृणिय, two gifts during his life-time. They were a precious necklace called अट्टारसवंक which was so named because it had curves at eighteen points, and an excellent type of elephant called सेयणग, because it was always in ruts. वेहह enjoyed life much better than कृणिय with these gifts in the town of चम्पा which invoked jealousy in the heart of कृणिय's wife. तं एम णं वेहहं कुमारे रत्तसिरे. लं पच्चणुभवमाणे, नो कृणिय राया. It is only the prince वेहह who enjoys the advantages or fruit of royalty and not कृणिय, though he may style himself to be king.

41. हारं जायइ, made a demand for the necklace.

42. रत्तस अद्धं दलयइ, if you give me half share of your kingdom. कृणिय wanted to get the necklace and the elephant from वेहह because he thought they were his father's property, but according to ancient practice the gift by the father to a son during his lifetime does not become a common property and as such is indivisible.

43. अस्सिदिउक्कामे, desirous of snatching away. वेहह fearing that कृणिय would not allow him to enjoy

his father's gifts, took shelter of his maternal grand father, चेटक, the king of वेसाली.

44. ममं असंविदिषणं, without my knowledge. कृणिय probably thought that he, as elder brother, was the guardian of वेहल्ल, and so he should not have gone to चेटक without his permission. हारं दूयं पेसित्तए, to send a messenger (to negotiate) for the necklace. Note that पेसित्तए has got two objects.

45. तदेव भाणियब्बं, the passage is to be repeated as in the previous paragraph. जह चेव णं etc. चंडग argues with कृणिय that he and वेहल्ल were both सेणिय's sons by चेहणा and hence the demand for half the kingdom by वेहल्ल was justifiable.

47. जाणि काणि रयणाणि समुपज्जन्ति etc. कृणिय's argument is that all highly precious things could not be claimed as personal property by any body, but must belong to the kingdom. रायकुलपरंपरागयं ठिइयं, the convention (ठिइया, स्थितिका) current in the royal families.

50. पायवीढं अकमाहि. cross or throw away the foot stool by your left foot. कुन्तगगेण लेहं पणावेहि, offer the letter on the edge of spear. तिवलियं भिउडिं निडाले साइदु, having contracted (lit-collected) on the forehead three folds of the eyebrow.

52. अवहारेणं निच्छुहावेइ, drives away by a side door.

53. सेयं खलु अन्हं चेडगस्स रत्तो जत्तं गिण्हित्तए, it is right that we should take to fighting against king चेटक. जत्ता is the right reading in the text which is supported by चन्द्रसूरी. जत्ता means यात्रा, marching against enemy.

54. कृणिय asks his step-brothers to come prepared for the battle.

55. आभिसेकं हत्थिरयणं, a precious elephant fit for coronation or bath. कृणिय took a ceremonial bath before he started on the campaign.

26. एगञो मेलायन्ति, the plural मेलायन्ति is unjustifiable, but is due to the influence of कालादयर्हि. पदारेत्थ proceeded, marched. This form comes from प्र+धारय् to decide.

57. चेटक consults his allies who are nine महकिस and nine लिच्छविस of the कासी and कोसल countries.

58. आभिसेकं...जहा कृणिय. The full passage would run as in para 55.

61. रणभूमिं जयन्ति, fight on the battle field (to win victory). मंगतिर्पहि is a difficult word of uncertain meaning. The com. explains it as हस्तपाशितैः—The फलक, shield, requires some straps of leather to fasten them to the hand, hence it appears that the commentator's explanation may be the right one. समुल्लालियार्हि डावार्हि, W reads बाहार्हि which is wrong. डावा means left hand in which the bow is held. It is this hand that moves to and fro (समुल्लालिय). छिप्पत्तरेण is a misprint; read छिप्पत्तरेणं. छिप्पत्तुर is a trumpet with a sharp and penetrating sound. उक्किट्टसीहनायबोलकलकलवेणं, with a din and cry and high-pitched roar of a lion. समुद्रवभूयं पिव करेमाणा, making (the atmosphere) full of the roaring of the ocean. नियगसामीसासणाणुरत्ता, obeying the commands of their respective captains. नचन्तकदन्धवारमीमं terrific on account of the assemblage (वार, group) of dancing trunks of human bodies.

64. जहा ददपइन्नो, The story of ददपइन्न will be found in भगवती, xv, and in रायपसेणिय (in Paras 39–41 of my edition of पयसिकहाणयं).

67. मायाओ सरिस नामाओ, mothers have their names similar to those of their sons.

70. महावल and महव्वल referring to the same person are promiscuously used in Mss.

72. धम्मजागरिया, keeping awake for meditation. The rest of the para records some of the words of a typical passage describing the ways of a Jain monk. Thus सामाइयमाइयाई एकारस अङ्गाई requires the verb अहिज्जइ. The next clause, similarly, requires सामण्णपरियाणं, वाडणाइ; the third अणसणाए छेएइ and so on. The full passage will be found in the नायाधम्मकहाओ, pp. 73-75 of the Agamodaya Samiti edition.

77. दोण्हं च etc.: gives the number of सागरोपम during which several sons of काल etc. will stay in these heavens. उक्कोसाट्ठई, i. e. maximum period of stay in the heaven which according to जीवविचार, 36, is 33 सागर (सुरनेरइयाण ठिई उक्कोसा सागराणि तेत्तीसं).

79. विउलेणं ओहिणा आभोएमाणे, grasping or visualizing (the whole जम्बूद्वीप) by his अवधिज्ञान. The अवधिज्ञान is the third knowledge in Jain philosophy. By this creatures get knowledge of objects within certain limits. सूरियाणे, The story of सूरियाण will be found in the first half of the रायपसेणियमुत्त. The points here referred to are his visit to महावीर, how he proceeded and with what preparation, retinue, and the exhibition of dance.

80. पुच्छ here refers to the question of गोदम to महावीर, given in Appendix I. कूडागारसाला means a hall in a mansion house. Just as the light of the lamp penetrates every corner of the hall, so the divine prowess penetrates the body.

81. आनन्द is an उपासक mentioned in the उपासक-दत्ताग्रो.

83. कत्तिओ सेट्ठी is mentioned in भगवती, xviii, as a merchant residing in हस्तिनापुर and getting ordination at the hand of सुनिसुव्रत. गङ्गदत्त is another उपासक mentioned in भगवती xvi, residing in हस्तिनापुर.

84. विराहियसामण्णे, one who violates the rules of conduct prescribed for monks. The fruit of आमण्य is the attainment of emancipation, but violation in part of the rules of आमण्य does not secure this object; at the same time partial observance secures for the monk a place in heaven as in the present case. देवसयणिज्जंसि देवदूतन्तरिण, on the divine bed and clad in divine garment. This refers to the way of the birth of gods.

85. पज्जत्ति is fullness of faculties, such as good power of digestion, आहारपज्जत्ति, and so forth. अब्भादिहं, over and above.

91. खण्डियविहुणो—मोमिल in approaching पार्श्व did not take any of his pupils and hence he was called खण्डियविहुण, the word विहुण probably corresponding to विधेय, attendant boy or pupil. जत्ता ते भन्ते, how do you do? जवणिज्जं च ते? are you going on well? These questions addressed to a तीर्थंकर reveal insolence on the part of an ordinary man. Similarly asking the ascetics their class in terms of सरिसवय, मास and कुलत्थ, as if these ascetics are like grains of corn, does not indicate modesty on the part of सोमि. The following explanation from चन्द्रसूरि's commentary is interesting :—

‘जत्ता ते भन्ते ! जवणिज्जं च ते !’ इति प्रश्नः, तथा ‘सरिसवया मासा कुलत्था एगे’ भोजण ‘एगे भवं दुवे भवं’ इति च । एतेषां च यात्रा-

दिपदानामागमिकगम्भीरार्थत्वेन भगवति तदर्थपरिज्ञानमसंभावयताऽपञ्चा-
जनार्थं प्रश्नः कृत इति । 'सरिसवय' ति एकत्र सदशवयसः अन्यत्र सर्षपाः
सिद्धार्थकाः । 'मास' ति एकत्र माषो दशार्धगुञ्जामानः सुवर्णादिविषयः
अन्यत्र माषो धान्यविशेषः उडद इति लोके रूढः । 'कुलत्था' ति
एकत्र कुले तिष्ठन्ति इति कुलत्थाः, अन्यत्र कुलत्था धान्यविशेषः । सरि-
सवयादिपदप्रश्नश्च च्छलग्रहणेनोपहासार्थं कृतः इति । 'एगे भवं' ति
एको भवान् इत्येकत्वाभ्युपगमे आत्मनः कृते भगवता श्रोत्रादिविज्ञानाना-
मवयवानां चात्मनोऽनेकश उपलब्ध्या एकत्वं दूषयिष्यामीति बुद्ध्या पर्यनु-
योगो द्विजेन कृतः । यावच्छब्दात् 'दुवे भवं' ति गृह्यते । द्वौ भवान् इति
च द्वित्वाभ्युपगमेऽहमेकत्वविशिष्टस्यार्थस्य द्वित्वविरोधेन द्वित्वं दूषयिष्या-
मीति बुद्ध्या पर्यनुयोगो विहितः । अत्र भगवान् स्यादादपक्षं निखिल-
दोषगोचरातिक्रान्तमवलम्ब्योत्तरमदायि-एकोऽप्यहं, कथं ? द्रव्यार्थतया
जीवद्रव्यस्यैकत्वात् न तु प्रदेशार्थतया; प्रदेशार्थतया ह्यनेकत्वात्, ममेत्यवा-
दीनामेकत्वोपलम्भो न बाधकः, ज्ञानदर्शनार्थतया कदाचित् द्वित्वमपि न
विरुद्धमित्यत उक्तं द्वाप्यहं, किं चैकस्यापि स्वभावभेदेनानेकधात्वं दृश्य-
ते, तथाहि-एको हि देवदत्तादिपुरुष एकदैव तत्तदपेक्षया पितृत्वपुत्रत्वभ्रा-
तृव्यत्वमातुल्यभागिनेयत्वादीननेकान् स्वभावान् लभते । 'तद्वा अक्खाए
अव्वए निच्चे अवट्टिए आय' ति यथा जीवद्रव्यस्यैकत्वादेकस्तथा प्रदेशा-
र्थतयाऽसङ्ख्येयप्रदेशतामाश्रित्याक्षयः, सर्वथा प्रदेशानां क्षयाभावात्,
तथाऽव्ययः कियतामपि व्ययत्वाभावात्, असङ्ख्येयप्रदेशता हि न
कदाचनाप्यपैति, अतो व्यवस्थितत्वान्नित्यताऽभ्युपगमेऽपि न कश्चिद्दोषः,
इत्येवं भगवताऽभिहिते तेनापृष्टेऽप्यात्मस्वरूपे तद्बोधार्थं, व्यवच्छिन्न-
संशयः संजातसम्यक्त्वः ।

सावगधम्मं पडिबज्जित्ता, the duties of a श्रावक in Jainism
are twelve in number ; they consist of five Anu-
vratas or lesser vows and seven Sikshāpadas or
disciplinary vows. The vows observed by monks
are called mahāvratas and in contrast those obser-
ved by an upāsaka are said to be अनु or lesser.

Both the anuvratas and the mahāvratas are described in full in the first appendix on page 127 and 128 of the उवासगदसाओ. In the case of the monk the formula of the vrata is *savvāgo pānāvāyāo* etc. while in the case of an upāsaka it is *thūlāo pānāvāyāo*, etc., with reference to the first three terms. The fourth vow of the monk is *savvāo mehuṇāo*, i. e., absolute continence, while the same for an upāsaka is *sadārasamtose*, limitation of sexual pleasure to one's wife or wives. The fifth vow of the monk is *savvāo pariggahāo*, abandonment of *all* possession, but the same for an upāsaka is *icchāvihiparimāna*, limitation of one's desires and ambitions, a detailed description of which is given in the उवासगदसाओ in sections 17-42. With reference to the seven disciplinary vows we should note that they are divided into two classes again, three guṇavratas and four śikshāpadas. The guṇavratas are: (1) *anattadanda*, unprofitable employment or indulgence in unprofitable occupation; (2) *disivvaya*, limitation with reference to his movements in a particular quarter, and (3) *uvabhogaparibhogapamāna*, limitation as to articles of use, such as food, drink, clothing etc. The commentator, on Dharmabindu explains *disivvaya* as दशसु दिक्षु विषये गमनपरिमाणकरणलक्ष्यं व्रतं, while the same author explains *desāvagāsiya* as देशविभागे प्राक्प्रतिपन्नदिग्ब्रतस्य योजनशतादिपरिमाणरूपस्य अवकाशः गोचरः यस्य प्रतिदिनं प्रत्याख्येयतया. The difference between *disivvaya* and *desāvagāsiya*, therefore, seems to be, that in *disivvaya* a person limits his movements to a particular quarter, east, west or so; while in *desāvagāsiya* he limits, every day, the distance to be traversed *in the quarter*. The commentator means by *uvabhoga* objects the use of which can be repeated, such as,

house, clothes etc; by paribhoga he means objects that can be used once only, such as food and drink; उपभुज्यते पौनःपुन्येन सेव्यते इत्युपभोगो भवनवसनवनितादिः। परिभुज्यते सकृदासेव्यते इति परिभोग आहारकुसुमविलेपनादिः. The four Sikkhāpadas are; (1) Sāmāyika, good conduct, सावधयोगपहारनिरवययोगानुष्ठानरूपः (2) desāvagāsiya; (3) posahovavāsa, observing fasts on the 8th day, 14th day of each fortnight, and 15th day, i. e., the full moon day (पुष्णमासिणा) and the new moon day (उद्दिष्टअमावास्या). Thus the Jain layman is asked to observe six fasts in a month; and (4) atihisamvibhāga, offerings charities to guests (atithi) or to pious men of Jain sect, such as monks, nuns, laymen and lay women अतिथिद्विभागो नाम अतिथयः साधवः साध्यः श्रावकाः श्राविकाश्च, एतेषु गृहमुपागतेषु भक्त्या अभ्युत्थानासनदानपादप्रमार्जननमस्कारादिभरिचयित्वा यथाविभवशक्ति अन्नपानवस्त्रौषधालयादिप्रदानेन संविभागः कार्यः. To these twelve vows the text always add as the last, vow of the life a series of continuous fasts, अपच्छिन्ममरणन्तिसंलेहणाङ्गसमाराहणा, determined self-mortification by the last mortal emaciation. Note that the monk's vows are called महाव्रत; while these of a layman are called अणुव्रत. The monk observes these vows in an absolute, perfect manner, as for instance, abstaining from doing injury even to so-called inanimate objects like stone etc, while the householder cannot practise them in such a manner and is therefore allowed to *lessen or limit the sphere* of his observances.

92. मिच्छत्तपज्जवेहि परिवद्दमाणेहि, with wrong inclinations increasing. As सोमिल did not meet any Jain monk & as he did not wait upon any such monk, he became loose in his enthusiasm for Jain vows with the result that his inclinations towards his older

faith got strengthened and right inclinations weakened.

93. अर्ध followed by the figure 2 means that this word is to be repeated twice. So also उवसांभेमाणा.

94. अचन्तमाहणकुलप्पसूए born in a high Brahmin family. लोहकडाहकडुच्छुयं तावसभण्डं घडावेत्ता, having got made copper pots with an iron frying pan and incense-stand. गङ्गाकूला वाणपत्था—The list of ascetics residing on the banks of the Ganges is interesting as it gives some idea about the religious practices current in the 6th century B.C. The list is found in Jain canonical literature at three places; in भगवती xi. 9; औपपातिक, 74, and here. There are some variants such as दक्खिणकूला for दक्खिणकूला, but the most important is वालई and धालई for घालई. The origin and meaning of all these words is uncertain. I have given in the glossary the one supplied by commentators. आयावणाहिं इङ्गालसोल्लियं कन्दुसोल्लियं पिव अप्पाणं करेमाणा, making their bodies as if roasted on charcoal fire or cowdung fire by means of seating themselves in the midst of burning fires. उड्ढं बाहाओ पगिञ्जिय, holding my hands up. छट्ठं छट्ठेणं अणिक्खित्तेण, uninterrupted practice of observing fasts for three days when they are broken only as the time of the sixth meal. छट्ठक्खमण, a fast as described above.

95. बागलवत्थनियत्थे, clad in bark garments. सोमिल took on his shoulder the किट्ठिणसंकाइय or कावड, sprinkled the eastern quarter and propitiated god सोम, the guardian deity of this quarter in order to get the deity's permission to cull fruit and flowers for his use. After culling these सोमिल returns to his hut, prepares the holy fire, offers oblations and then takes his

meals. He followed this procedure for all the four quarters.

97. सोमिल is now inclined to be a मुण्ड, takes leave of his acquaintances, and resolves to put an end to his life by going to the end of the quarters.

98. सिव is mentioned as an ascetic in भगवती, xi.9, following practically a similar course of ascetic life.

103. पञ्चाणुब्धय etc., for explanation see note above on §91.

105. ओषाहणा, dimension of the capacity of a divine being.

110. जाणुकोप्परमाया, mother of knees and elbows, fondling knees and elbows instead of children.

111. समुह्वावय महुरे etc. are in Acc. case and object of देन्ति, understood.

112. शरियात्मियाओ etc. describe the characteristics of nuns. They must be समिय, well-regulated in movements, speech etc.

113. घरसमुदाणत्स भिक्षापरियाए अडमाणे, (the band of nuns) wandering from house to house for begging alms. घरसमुदाणत्स, or as elsewhere घरसमुद्दाणत्स, is equivalent of गृहसमुद्देशस्य or गृहसमुदायस्य, and means visiting houses in a consecutive order, without dropping any house in the middle. Commentators sometime explain the term as गृहेषु समुदानं नैक्षम्, which I think is hardly correct. विज्ञापओए, विद्याप्रयोग application of magic, etc. Even विमण, विरेयण and others are said to be capable of removing sterility of women.

117. निक्खमणं, leaving the house, renouncing the world to lead the life of an ascetic.

118. पुरिससहस्रबाहिणि सीयं, a palanquin carried by thousand men.

120. पञ्चमुट्ठियं लोयं, plucking out five handfuls of hair. आलित्ते णं etc. The lady renouncing the world is made to declare that she is disgusted with the world and is prepared to leave it as a house on fire. देवाणन्दा is mentioned in भगवती, ix.33.

122. एयस्स ठाणस्स आलोएहि, make a confession of this sin.

125. पासत्था etc. As सुभदा indulged in fondling children of others, she naturally neglected her duties as a nun.

129. विन्नयपरिणयमेत्ता is explained by commentators as विज्ञका, learned, educated, and परिणतमात्रा, matured to enjoy pleasures (मात्रा). तैल्लकेला इव सुसंगोविया, to be carefully handled like earthen pots for oil. The commentator says तैल्लकेला सीराट्ठप्रसिद्धो मृन्मयस्तैलस्य भाजनविशेषः. It appears that this pot has no good bottom and hence it is difficult to keep it steady. मा णं सीयं.....रोयातक्का फुसन्तु, let not cold.....and various ailments overcome her.

131. एगप्पहारपडिपहि, children deserving to die or fall (पतित) at one stroke.

136. जइहा जीवा बज्झन्ति seems to be a quotation from औपपातिक 56. 5.

138. Now this सोमा was born as god साम and was destined to attain Nirvāṇa in the next birth.

150. वरगपरिविजया, avoided by suitors, neglected by wooers.

155. जमाली is a prince and son-in-law of महावीर. We get a detailed account of this जमाली in भगवती, ix. 33.

160. सरीरपाओसिया, a lady who thinks that every part of the body is impure, and would not accept even a seat without sprinkling water over it. Washing the body or anything with water is prohibited for monks and nuns in Jainism.

166. गयणयलमणुलिहन्तसिहरे, with its peaks touching the sky. तेहोक्कवलवगण, strong in the three worlds.

171. पन्नासओ दाओ, gifts in fifty as they were in eights in the case of महावल.

172. दसधणइ, ten धणुs, i.e. forty cubits in height

174. पुरिसवग्युरापारिक्खत्ता, encircled by a network (वग्युरा) of men.

175. उध्दव्वमाणेहि, i. e. उध्द्वमानै ; being shaken.

184. दम्भसंथारोवगए, seated on a matting of दम्भ grass.

188. पगइभइ well disposed by nature (प्रकृति)

189. जस्तट्ठाए कीरइ नग्गभावे...तमट्ठं आराहेइ, he realised that object (emancipation) for the sake of which men practise the mode of life peculiar to Jain monks such as नग्गभाव etc. Monks bear all the hardships in order to attain emancipation. चरिमेहि उस्तास-निस्तासेहि, with the last breath.

190. अहीणमइरित्त, neither more nor less.

BY THE SAME AUTHOR

	Rs.	As.
1. Āryadeva et son Catuḥśataka.....	10	0
2. प्राकृतव्याकरणं हेमचन्द्राचार्यकृतम् (with notes in English, Glossary etc.)	2	0
3. सूर्यगङ्गं निर्युक्तिसहितम्-प्रथमो विभागः	1	0
4. न्यायावतारः--सिद्धसेनदिवाकरविरचितः श्रीदेवभद्र- सूरिकृतटिप्पणसंवलितश्रीसिद्धर्षिगणिकृतटीकासहितः With an Introduction and Notes, Demi 8vo. pages xliii + 112.	1	8
5. पण्यसिक्कहाणयं, Portion of the रायपसेणिय- युक्त for the Intermediate Arts Exami- nation of Bombay University.	1	8
6. कुम्भापुत्तचरित्रं with Glossary, Notes and an Introduction.	0	12
7. उवासगदसाधो, with Glossary, Appen- dices, Notes and an Introduction Crown 8vo., pages xvi + 250.	5	0
8. जसहरचरित of पुष्पदन्त, an Apabhramśa work of the 10th century.	6	8
9. निरयावलियाओ, with Glossary, Appen- dices, Notes and Introduction.	3	0
10. अन्तगडदसाधो, अणुत्तरोववाइयदसाधो as above.	Shortly.	
11. प्रमाणवार्तिककारिका of धर्मकीर्ति, a fam- ous work on Buddhist Logic, edited from a single known manuscript from Nepal.	In preparation.	
12. तिसट्ठिमहापुरिसगुणालंकार or महापुराण of पुष्पदन्त, an Apabhramśa work of the 10th century.	In preparation.	

Jaina Canon

Pravertit dit - Jaina Canon

Jainism - Philosophy

D.G.A. 80.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
NEW DELHI
Borrowers record.

Call No.— JPr2/Nir/Vai-8705

Author— Vaidya, P.L. Ed.

Title— Nirayāvaliyāo.

Borrower's Name	Date of Issue	Date of Return

P.T.O.